

Temperaturfilten – ett tecken på klimatångest eller en orsak att slöjda?

Erika Kraemer

Magisteravhandling i slöjdpedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2021

Författare	Årtal
Erika Kraemer	2021
Arbetes titel	
Temperaturfilten – ett tecken på klimatångest eller en orsak att slöjda?	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i...	Sidantal (109)
Slöjdpedagogik	
Referat	
<p>Studiens syfte är att undersöka vuxna fritidsslöjdares orsaker till att tillverka en temperaturfilt eller annan liknande produkt i mjuka material där statistiska data synliggörs med hjälp av olika färger eller mönster. Undersökningen strävar även till att besvara hur temperaturfilten som slöjdprojekt anknyter till klimatförändringen. Temperaturfiltens ursprungliga uppgift var att göra slöjdaren medveten om tidens gång, årstidernas skiftning samt förändringar i temperaturen och klimatet på längre sikt, men trots att klimatet förändras snabbare än någonsin verkar slöjdarna inte tillverka temperaturfiltar på grund av klimatångest. I avhandlingens teoriavsnitt behandlas klimatförändringens effekt på mänskligheten samt människors känslor och förhållningssätt till klimatförändringen. Vidare diskuteras slöjdandets inverkan på människans välmående och budskap i slöjdprodukter. Utgående från syftet har följande forskningsfrågor utarbetats:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vilka orsaker finns att tillverka en temperaturfilt? 2. Vilka budskap finns i temperaturfiltarna? 3. Vilka känslor väcker det hos slöjdaren att tillverka en temperaturfilt? 4. Vilket samband finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt? <p>Undersökningen är kvalitativ med kvantitativa inslag. Som metod användes en elektronisk enkät, bestående av enväls-, flerväls- och öppna frågor. I varje fråga kunde respondenterna även skriva in ett eget svar. Enkätens öppna svar bearbetades med hjälp av innehållsanalys. Undersökningen utfördes i en svenskspråkig Facebookgrupp för tillverkning av temperaturfiltar, som vid undersökningens utförande hade ca 800 medlemmar. Enkäten besvarades inom åtta dygn av sammanlagt 58 personer. Alla informanterna är kvinnor och alla utom en person bor i Sverige. 9 av informanterna var i åldern 18–35 år, 30 i åldern 36–55 år och 19 i åldern 56–75 år. 84% av informanterna tillverkade en filt och 72% använde virkning som slöjdteknik. De två populäraste orsakerna att tillverka en temperaturfilt var att informanterna var intresserade av hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt och att temperaturfilten som fenomen var något nytt som de ville testa på. Data som oftast användes i produkterna är temperaturen vid ett visst klockslag samt personliga viktiga dagar, såsom födelsedagar. Nästan alla använder data från ett helt kalenderår.</p>	

Informanterna känner mest positiva känslor som glädje, lugn och belåtenhet då de arbetar på sina produkter. Känslorna förknippas mest med själva slöjdandet, produktens utseende och temperaturens inverkan på färgerna. De flesta respondenterna känner oro, rädsla och andra negativa känslor inför klimatförändringen, men de flesta verkar inte ha kopplat ihop de negativa klimatrelaterade känslorna med temperaturfilten.

Sökord / indexord

slöjd, klimatförändringar, klimatångest, välmående, budskap, käsityö, ilmastonmuutos, ilmastoahdistus, hyvinvointi, merkitys, slöyd, climate change, climate anxiety, well-being, message

Innehåll

1. Introduktion.....	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Problemområde.....	2
1.3 Syfte och forskningsfrågor.....	3
1.4 Tidigare forskning.....	3
1.5 Avhandlingens upplägg.....	4
2. Klimatförändringen.....	6
2.1 Klimatkonventionen.....	6
2.1.1 Kyotoprotokollet.....	6
2.1.2 Parisavtalet.....	7
2.2 Den sjätte IPCC-rapporten.....	8
2.2.1 Specialrapport om 1,5 graders uppvärmning.....	8
2.2.2 Specialrapport om klimatförändringar och marken.....	9
2.2.3 Specialrapport om havet och kryosfären i ett förändrat klimat.....	11
3. Känslor och förhållningssätt i relation till klimatförändringen.....	13
3.1 Aktiverande känslor.....	13
3.2 Passiverande känslor och förhållningssätt.....	14
3.3 Hantering av passiverande känslor.....	16
4. Slöjd och välmående.....	18
4.1 Fysiskt välbefinnande.....	18
4.2 Psykiskt välbefinnande.....	19
4.3 Socialt välbefinnande.....	22
5. Slöjdprodukter med budskap.....	24
5.1 Tolkning av omvärlden.....	24
5.2 Budskap i somliga finländska stickade produkter.....	26
5.3 Färgsättning i temperaturfilten.....	27
5.4 Visualisering av klimatförändringar, temperatur och väder.....	30
6. Metod.....	32
6.1 Precisering av syfte och forskningsfrågor.....	32
6.2 Val av datainsamlingsmetod.....	33
6.3 Uppgörande av enkät.....	34

6.4 Val av informanter.....	36
6.5 Genomförande av undersökningen.....	37
6.6 Analys av datainsamling.....	38
7. Resultatredovisning.....	40
7.1 Presentation av informanter.....	40
7.2 Orsaker att tillverka en temperaturfilt.....	47
7.3 Budskap i temperaturfiltar.....	50
7.4 Känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt.....	59
7.5 Samband mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt.....	68
8. Diskussion.....	73
8.1 Resultatdiskussion.....	73
8.2 Metoddiskussion.....	77
8.2.1 Validitet, reliabilitet och etik.....	79
8.3 Avslutande diskussion och förslag till fortsatt forskning.....	81
Referenser.....	88
Bilagor.....	94

Tabeller

Tabell 1: Exempel på färg- och temperaturskala enligt ljusets spektrum.....	28
Tabell 2: Sammankopplingen mellan enkätfrågorna och forskningsfrågorna.....	36

Figurer

Figur 1. Skribentens temperaturfilt.....	2
Figur 2. Informanternas åldersfördelning.....	41
Figur 3. Informanternas produktval.....	42
Figur 4. Informanternas produktval enligt ålder.....	43
Figur 5. Informanternas val av slöjdteknik.....	44
Figur 6. Informanternas val av slöjdteknik enligt ålder.....	45
Figur 7. Informanternas orsaker att tillverka en temperaturfilt.....	48
Figur 8. Informanternas orsaker att tillverka en temperaturfilt enligt ålder.....	50
Figur 9. Data i informanternas temperaturfiltar.....	51
Figur 10. Data i informanternas temperaturfiltar enligt ålder.....	53
Figur 11. Informanternas val av färgsättning i sin produkt.....	55
Figur 12. Informanternas val av färgsättning i sin produkt enligt ålder.....	56
Figur 13. Informanternas känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt.....	60
Figur 14. Informanternas känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt enligt ålder.....	62
Figur 15. Värdering av känslorna (positiv, neutral och negativ).....	64
Figur 16. Sammanhang i slöjdandet där informanterna har upplevt känslor.....	65
Figur 17. Sammanhang i slöjdandet där informanterna har upplevt känslor enligt ålder.....	67
Figur 18. Informanternas tankar gällande klimatförändringen.....	70
Figur 19. Informanternas tankar gällande klimatförändringen enligt ålder.....	72
Figur 20. Detalj av stickad temperaturfilt.....	83
Figur 21. Sicksack-stickad temperaturfilt.....	84
Figur 22. Temperaturfilt av mormorsrutor.....	85
Figur 23. Detalj av virkad temperaturfilt.....	86
Figur 24. Detalj av temperaturfilt med hålmönster.....	87

Bilagor

Bilaga 1: Missiv till administratörer.....	94
Bilaga 2: Missiv till Facebook-inlägg.....	95
Bilaga 3: Webbenkät.....	96

1. Introduktion

1.1 Inledning

Så länge jag minns har jag varit intresserad av olika slags koder, kartor och symboler och även slöjd, men jag har sällan kommit att tänka på att kombinera dessa två intressen. Tidigt på våren 2020 upptäckte jag temperaturfilten via bloggen Nörttitytöt (Kaipainen, 2018) samt nätsidan My Modern Met (Stewart, 2020) och blev genast inspirerad av möjligheten att kunna omvandla abstrakt statistik till färger, mönster och konkreta produkter. En temperaturfilt är en filt som exempelvis kan stickas, virkas eller sys i lapptechnik. Oftast görs ett varv per dag under ett års tid och färgsättningen för varje dag bestäms av dygnets temperatur tillsammans med en självvald färgskala, så att en eller några temperaturgrader motsvaras av en viss färg i färgskalan. Således tar det ett helt år att tillverka en temperaturfilt ifall man använder sig av det pågående årets data.

Innan jag valde ämnet för min avhandling hade jag redan börjat virka min egen temperaturfilt, som jag kort vill presentera (se Figur 1). Jag valde att använda data från två olika orter i samma produkt, trots att det gör att temperaturen då inte kan jämföras mellan de olika åren. På vänstra sidan använder jag dygnets medeltemperatur från Åbo år 1990, min födelsestad året då jag föddes. På högra sidan använder jag dygnets medeltemperatur från Vasa år 2020, min nuvarande hemstad året då jag fyllde 30 år. Januari månad börjar längst ner på bilden och december månad slutar högst upp. Jag har använt temperaturdatat som finns på Meteorologiska institutets hemsida. I mitten går färgbytet i sicksack, för att göra garnbytet lite hållbarare. Sicksackmönstret kan också användas för att räkna ut veckorna, eftersom varje rak sida är sju rader lång. Jag valde att inte markera månadsskiften, utan jag ville fokusera på temperaturen utan annat störande data. Garnet är tunt sockgarn från Adlibris. Det valdes på grund av att det var relativt billigt, fanns i många olika färger och gick att beställa hem på posten. Min färgskala har 10 färger, men den allra varmaste färgen, mörkröd, kom inte till användning. Den kallaste färgen är violett och skalan går därifrån via blått, grönt, gult och orange till rött. Ur filten kan avläsas att det var kallare i Åbo än i Vasa och det fanns fler heta dagar 2020 än 1990, men samtidigt började det varma vädret flera veckor senare i Vasa än i Åbo. Överlag var den varmaste tiden på året skjuten längre fram på året i Vasa och

det var varmt långt in på hösten.

Figur 1

Skribentens temperaturfilt

Ilkka, J. (2021). *Skribentens temperaturfilt* [Fotografi].

1.2 Problemområde

Allteftersom det nya coronaviruset Covid-19 (Institutet för hälsa och välfärd, 2020) blev mer och mer utspritt, påverkade det även många handarbeters slöjdprojekt och åstadkom till exempel nya färger i temperaturfiltarna i och med beredskapslagen (Statsrådet, 2020a), begränsningarna i rörelsefriheten samt karantän och isolering av enskilda individer. Tidigare hade jag nästan enbart sett temperaturfiltens och liknande produkters potential i samband med klimatförändringen, men nu gick det upp för mig att gränslösa mängder data kan överföras till slöjdprodukter på samma sätt. Samtidigt började jag tänka på vilka betydelser som finns i exempelvis olika mönsterstickade plagg och broderier. Utomstående åskådare kanske bara ser

vackra färger, figurer och ytmönster i en produkt, men de kan ha väldigt speciella och personliga budskap som endast skaparen känner till, samt eventuellt andra som kan avläsa kodningen. Då vi går tillbaka till temperaturfilten, som var den upprätthållande makten i skapandet av forskningens syfte, känns det också viktigt att se på klimatförändringen som fenomen samt känslor i anslutning till klimat- och miljöproblem. Jag vill också se speciellt på slöjdande som hjälpmedel för att bearbeta stressen och ångesten i samband med exempelvis klimatförändringen, coronakrisen och andra stora svårigheter i människors liv. Jag är intresserad av hur arbete med händerna inverkar på slöjdarnas välmående, speciellt i hårda tider som dessa.

För att avgränsa undersökningsområdet kommer jag att fokusera undersökningen på vuxna slöjdare som tillverkar en temperaturfilt eller annan liknande produkt på sin fritid. Jag kommer att använda både begreppet ”temperaturfilt” och ”produkt” om temperaturfiltar och också andra produkter som tillverkas enligt samma logik.

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Studiens övergripande syfte är att undersöka vuxna fritidsslöjdares tillverkning av temperaturfiltar och liknande produkter, samt hur detta slöjdfenomen hänger ihop med klimatförändringen. Utifrån det övergripande syftet har följande forskningsfrågor utformats:

1. Vilka olika orsaker finns att tillverka en temperaturfilt?
2. Vilka olika budskap finns i temperaturfiltarna?
3. Vilka känslor väcker det hos slöjdaren att tillverka en temperaturfilt?
4. Vilket samband finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt?

1.4 Tidigare forskning

Efter att ha gjort sökningar med olika sökord i publikationsarkivtjänsten Doria och ha sett igenom artiklarna i forskningstidskrifterna *Techne* och *FORMakademisk* har jag kommit till

slutsatsen att det inte verkar finnas tidigare forskning inom mitt specifika ämne. Däremot finns det relativt mycket forskning inom de olika delområdena som mitt ämne består av, till exempel slöjd, välmående och klimatförändringen.

Genom sökverktyget Google Scholar hittade jag inga artiklar med sökorden ”temperaturfilt”, ”klimatfilt”, ”lämpötilapeitto” eller ”ilmastopeitto”. Sökningen med ”temperature blanket” som sökord gav däremot 17900 artiklar som är publicerade mellan 2010 och 2021, men de handlar exempelvis om biokemi, fysik, teknik och medicin. De tio första sidorna innehöll inget som skulle vara till nytta i min avhandling. Sökorden ”temperature afghan” och ”climate blanket” ger också tusentals artiklar, men de handlar inte heller om textilslöjd. ”Climate change slöyd” gav bara 199 resultat, men bland dem fanns åtminstone en god källa om hur klimatångest kan bearbetas med barn och unga. Det finns även flera studier om slöjd och hållbar utveckling, till exempel artikeln av Ahlskog-Björkman m.fl. (2020) om nordiska slöjdpedagogers syn på hållbar utveckling i slöjdundervisningen.

Det finns även enstaka studier i klimatångest, främst gjorda av ekoteologen och docenten Panu Pihkala, samt en magisteravhandling i psykologi av Sangervo (2020) som Pihkala har handlett. Ogunbode m.fl. (2021) har publicerat en internationell studie som behandlar hur negativa klimatrelaterade känslor påverkar människors sömn och mentala hälsa i både västerländska och icke-västerländska länder. Stanley m.fl. (2021) har undersökt i Australien hur vissa negativa klimatrelaterade känslor inverkar på människors mentala hälsa och förmåga att göra positiva klimathandlingar både individuellt och kollektivt.

Det finns mer forskning inom klimatförändringen än som går att räkna upp, främst IPCC:s specialrapporter från och med 2018. Ur ett mer finländskt perspektiv finns exempelvis Jaakkolas, Näkkäläjärvis och Juntunens (2020) projekt om hur samerna kan anpassa sig till klimatförändringen. Inom budskap i slöjdprodukter finns exempelvis Ahlskog-Björkmans (2007) doktorsavhandling som behandlar textilt skapande, kommunikation och mediering och Kouhias (2016) doktorsavhandling som behandlar olika sorts fritidsslöjd och slöjd som gemenskaplig sysselsättning. Exempelvis Pöllänen (2008, 2015, 2017) har skrivit ett stort antal artiklar om slöjd och välmående.

1.5 Avhandlingens upplägg

I avhandlingens första kapitel beskrivs ämnesområdets bakgrund och problemdiskussion, forskningens syfte och forskningsfrågor, tidigare forskning inom området samt avhandlingens upplägg. I det andra kapitlet redogörs för klimatförändringen genom olika styrdokument samt dess inverkan på mänskligheten. I det tredje kapitlet behandlas känslor i förhållande till klimatförändringen, hur de kan påverka människan samt olika sätt att bearbeta de svåra känslorna. I det fjärde kapitlet diskuteras slöjdens inverkan på mänskligt välmående genom fysiska, psykiska och sociala aspekter. Det femte kapitlet behandlar hur tecken och budskap i omvärlden kan tolkas, olika sorts budskap i slöjdprodukter och visualisering av temperaturdata. I det sjätte kapitlet preciseras forskningens syfte och forskningsfrågor, beskrivs valet av undersökningsmetod samt genomförandet av undersökningen. I kapitlet analyseras även datainsamlingen. Det sjunde kapitlet består av resultatredovisningen, där undersökningens resultat presenteras. I och med det åttonde kapitlet fullbordas avhandlingen med diskussion om forskningens resultat och metod, undersökningens etiska aspekter, tillförlitlighet och trovärdighet, samt med förslag till fortsatt forskning på området. Allra sist presenteras olika sorts temperaturfilter i bildform med korta beskrivningar.

2. Klimatförändringen

I detta kapitel behandlas klimatförändringen som fenomen genom olika nationella och internationella styrdokument. Både hur klimatförändringen redan har påverkat världen och hur verkningarna kommer att eskalera i framtiden. Klimatförändringen är relevant för denna forskning eftersom temperaturfilten grundar sig på konkretisering av temperaturen och förändringar i klimat, därmed även klimatförändringen.

2.1 Klimatkonventionen

Klimatkonventionen, det vill säga Förenta Nationernas ramkonvention om klimatförändringar, på engelska United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), är en global stomme för insatser för att minimera klimatförändringar. Avtalet godkändes av 195 parter, som består av 194 självständiga stater samt Europeiska Unionen. Konventionen undertecknades vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992 och trädde i kraft två år senare, alltså 1994. Klimatkonventionen grundades eftersom hotet om klimatförändringar är en av de allvarligaste miljöfrågor som mänskligheten hittills har mött. 1900-talets temperaturökning på jorden kan rimligen förklaras genom ökad användning av kol, olja och naturgas och därmed ökade utsläpp av koldioxid. Alla länder bidrar mer eller mindre till problemet och kommer att påverkas på något sätt av klimatförändringen, men olika delar av världen kommer att utsättas för olika sorts förändringar. Internationellt samarbete behövs för att utsläppen av växthusgaser ska kunna stabiliseras på en nivå som inte stör klimatsystemet på ett farligt sätt. (Naturvårdsverket, u.å.a.)

2.1.1 Kyotoprotokollet

Kyotoprotokollet är det första juridiskt bindande avtalet som har lett till internationella minskningar av växthusgasutsläpp. Protokollet undertecknades 1997 vid konventionsparternas tredje officiella konferens i Kyoto. Finland tillsammans med EU ratifierade protokollet i maj 2002 och det trädde i kraft i februari 2005. I protokollets åtaganden om utsläppsminskning tas

även kolsänkornas, det vill säga exempelvis skogens och markens, inverkan i beaktande. Den första åtagandeperioden var mellan 2008 och 2012 och då var Finlands mål att inte låta utsläppen för växthusgaser överskrida 1990 års nivå, vilket uppnåddes. Under konferensen i Doha 2012 togs beslut om den andra åtagandeperioden för åren 2013–2020. Den andra åtagandeperioden har inte ännu trätt i kraft internationellt på grund av att tillräckligt många länder inte har godkänt den så kallade Dohaändringen, men det har inte så stor betydelse i praktiken eftersom Parisavtalet har trätt i kraft och styr den internationella klimatpolitiken. Länderna som anslutit sig till Kyotoprotokollet har skapat nationella klimatprogram för att hålla sig till sina förpliktelser enligt protokollet. Förutom att en betydande del av utsläppsminskningarna ska ske genom ländernas nationella insatser, kan en mindre del skötas genom olika flexibla mekanismer, som utsläppshandel. Användningen av mekanismerna avgränsas under Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod och skyldigheten för utsläppsminskning höjs till 20% av 1990 års nivå. De anslutna länderna ska rapportera sina utsläppsuppgifter varje år till sekretariatet för FN:s klimatkonvention. (Miljöministeriet, u.å.b.; Statistikcentralen, u.å.)

2.1.2 Parisavtalet

Parisavtalet är anslutet till FN:s klimatkonvention UNFCCC. Det är ett världsomfattande klimatavtal som i synnerhet uppgjordes för att avgränsa temperaturökningen till ordentligt under två grader och för att hjälpa de områden som mest lider av temperaturförändringarna och deras följder. Avsikten med avtalet är att sträva efter högst 1,5 grads global temperaturökning genom att minska utsläppen av växthusgaser, samt att förbättra anpassningen till och hantera förstörelsen av temperaturförändringarnas negativa följder. Avtalet slöts i samband med klimatkonventionen i Paris 12.12.2015 och trädde officiellt i kraft i november 2016. Alla världens länder har förbundit sig att bidra till Parisavtalets mål. USA lämnade avtalet i november 2020 under president Trumps administration, men har anslutit sig på nytt efter presidentvalen. Till Parisavtalet hör att åtagandena förstärks stegvis och kontrolleras var femte år, då ländernas globala insatser utvärderas. Parisavtalet har även en så kallad regelbok, som stadgar hur ländernas åtaganden ska skötas. Avtalets grundtanke är att länder med bäst utgångspunkter ska föregå länder med sämre förutsättningar samt stöda dem genom exempelvis klimatfinansiering. (Naturvårdsverket, u.å.; Miljöministeriet, u.å.a.)

2.2 Den sjätte IPCC-rapporten

Förenta nationernas klimatpanel IPCC, på engelska Intergovernmental Panel on Climate Change, grundades 1988 av Meteorologiska världsorganisationen WMO och FN:s miljöprogram UNEP för att analysera vetenskaplig forskning om klimatförändringen för nationellt och internationellt beslutstagande. IPCC består av 195 parter, det vill säga 194 stater samt Europeiska unionen. Miljöministeriets IPCC-arbetsgrupp ansvarar för arbetet i Finland. De tre specialrapporterna vars sammanfattningar behandlas till följande har valts på grund av att de fanns tillgängliga under arbetets gång samt för att de på ett något så när heltäckande sätt beskriver de globala följderna av klimatförändringen. Specialrapporterna presenteras i kronologisk ordningsföljd. IPCC har även framställt metodrapporter och delrapporter. Alla rapporterna kommer att sammanställas i en syntesrapport som publiceras 2022. (IPCC, u.å.)

2.2.1 Specialrapport om 1,5 graders uppvärmning

I specialrapportens inledning nämns att IPCC beslöt på våren 2016 att göra upp en specialrapport fram till år 2018 för att jämföra effekterna av 1,5°C och 2°C global uppvärmning över förindustriell nivå samt relaterade utsläpp av växthusgaser. IPCC:s slutsatser baserar sig på tillgänglig och relevant vetenskaplig, teknisk och socioekonomisk litteratur. Rapportens syfte är att stärka den globala kompetensen att besvara hotet som ställs av klimatförändringen, samt att förstärka målsättningarna inom hållbar utveckling och strävan att utplåna fattigdom. (SMHI, 2019.)

IPCC uppskattar att mänsklig aktivitet redan har orsakat en global uppvärmning på cirka 1,0°C över förindustriell nivå. Om ökningen fortsätter i samma takt som nu är det mycket troligt att den globala uppvärmningen sannolikt når 1,5°C mellan år 2030 och år 2052. Utöver medeltalet för den globala uppvärmningen påvisar många landsområden ännu högre uppvärmning, exempelvis Arktis, där uppvärmningen är två till tre gånger högre än det globala genomsnittet. Havsområden verkar inte värmas upp lika mycket som landsområden. IPCC menar att det är mycket troligt att den uppvärmning som orsakats sedan förindustriell tid av mänsklighetens utsläpp kommer att pågå i århundraden eller till och med årtusenden. Dessa kommer att förorsaka vidare långvariga förändringar i klimatsystemet, men det verkar

enligt IPCC inte sannolikt att enkom dessa utsläpp leder till en världsomfattande uppvärmning på 1,5°C. Det anses vara osannolikt att alla de utsläpp som människan orsakat fram till idag leder till en ytterligare uppvärmning på mer än 0,5°C under de kommande 20–30 åren eller det kommande århundradet. (SMHI, 2019.)

De klimatrelaterade riskerna för naturen och människan växer samtidigt som den globala uppvärmningen växer. Riskerna beror på hur mycket och hur fort uppvärmningen sker, geografiskt område, uppvärmningens utveckling och områdets svaghet, samt vilka insatser som görs angående minskningen av utsläpp och anpassning. IPCC anser det vara mycket troligt att den globala uppvärmningen redan påverkar många miljöer för både människor och andra levande varelser samt att många ekosystem redan har förändras på land och i vattenmiljöer. (SMHI, 2019.)

Framtidens klimatrelaterade risker beror på uppvärmningens hastighet, högsta nivå och tidsmässiga längd. Riskerna är större om uppvärmningen stiger över 1,5°C och sedan sjunker tillbaka till den nivån innan år 2100, än om uppvärmningen långsamt stiger och stabiliseras vid 1,5°C. Det är mycket troligt att en del konsekvenser kan vara långvariga eller slutgiltiga, exempelvis förlust av en del ekosystem. Det har redan startats initiativ för att anpassa och minska uppvärmningens risker. Riskerna kan vidare minskas genom att öka klimatåtgärderna och göra dem mer extensiva. (SMHI, 2019.)

2.2.2 Specialrapport om klimatförändringar och marken

Specialrapporten om klimatförändringar och marken, som först publicerades 2019, koncentreras på hur växthusgaser rör sig i markbundna ekosystem och hur marken används. Vidare behandlas hur klimatet kan anpassas, livsmedelsförsörjningen kan säkras samt ökenspridningen, markförstörelsen och utsläppen kan minskas genom hållbarhet i markanvändningen. ”Marken är den grundläggande basen för mänsklig existens och välfärd genom åtkomst till livsmedel, färskvatten, biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster” skriver IPCC (SMHI, 2020a). Enligt specialrapporten påverkas cirka 70% av planetens isfria yta av mänsklig aktivitet. IPCC (SMHI, 2020a) lyfter fram att människan idag använder mellan en fjärdedel och en tredjedel av markens potentiella kapacitet för produktion av mat, foder, fibrer, timmer och energi. Marken är både en källa och en sänka till växthusgaser och

därmed kan hållbar markanvändning bidra till att minska den negativa inverkan på ekosystem och samhällen. Data sedan 1961 visar hur den globala befolkningsökningen samt ökad konsumtion har bidragit till ökade växthusgasutsläpp, förluster av naturliga ekosystem samt minskad biologisk mångfald. Ca 70% av allt färskvatten på jorden används idag för jordbruk. Sedan 1961 har också konsumtion av växtbaserade oljor och kött mer än fördubblats och matkalorier per capita har ökat med cirka en tredjedel. Därmed är cirka två miljarder vuxna överviktiga eller kraftigt överviktiga, men samtidigt är 821 miljoner människor i världen undernärda. 25–30% av producerade livsmedel förloras eller slängs, vilket leder till ökade växthusgasutsläpp. Cirka 25% av jordens isfria landyta försämras av människan. Jorderosion från jordbruksmarker uppskattas vara tiotals gånger större än bildningen av ny jord. Klimatförändringen förvärrar markförstörelsen, speciellt i låga kustområden, floddeltan, torrmarksområden och områden med permafrost. Även ökenspridningen förvärras på grund av människans aktivitet.

Från den förindustriella tiden har den globala medeltemperaturen ökat avsevärt, men temperaturen över land har ökat nästan dubbelt så mycket. Detta har lett till negativa följder för tillförseln av livsmedel och för markbundna ekosystem överlag. Temperaturökningen har också bidragit till ökenspridning och markförstörelse på många håll. I de flesta landområden har det framkommit mer värmerelaterade händelser, som värmeböljor. Även torka och skyfall har intensifierats globalt. I världen sker i olika områden både *greening*, det vill säga ökad grönska av vegetationen, och *browning*, det vill säga att vegetationen dör. Allt som allt sker ändå mer *greening* i världen. (SMHI, 2020a.)

Utav alla netto växthusgasutsläpp orsakade av mänsklig aktivitet utgör utsläppen för jord- och skogsbruk mellan 21 och 37%. Mängden metan ökar i atmosfären speciellt på grund av idisslare och risodlingar och mängden lustgas på grund av kvävetillförsel genom ökad gödsling av åkrar och betesmarker. Koldioxidhalten ökar på grund av koldioxidgödsling, tinandet av permafrosten och som resultat av minskad vegetation, men ökad vegetation på andra områden kan möjligtvis kompensera minskningen. Utsläppen från jordbruksproduktionen beräknas öka på grund av den globala befolkningsökningen, ökade inkomster och förändringar i konsumtionsmönster. (SMHI, 2020a.)

Klimatet påverkas världsomspännande och lokalt av förändringar i markförhållanden, vare sig detta beror på markanvändning eller klimatförändringen. Förändringarna i marken

kan antingen förstärka eller minska uppvärmningen och påverka styrkan, frekvensen och långvarigheten av extrema klimathändelser. Förändringarna beror på området och årstiden. IPCC (SMHI, 2020a) anser det vara mycket troligt att klimatförändringen ytterligare belastar marken, vilket förvärrar riskerna för försörjning, biologisk mångfald, människors och ekosystems hälsa, infrastruktur och livsmedelssystem. Det är också mycket troligt att alla utsläppsscenarier orsakar växande effekter på marken, att riskerna i en del områden kommer att vara ännu högre samt att andra regioner kommer att möta oförutsedda risker. Det finns också möjlighet för varierande kaskadrisker som påverkar flera system och sektorer.

2.2.3 Specialrapport om havet och kryosfären i ett förändrat klimat

Specialrapporten om havet och kryosfären i ett förändrat klimat publicerades ursprungligen 2019, efter de två andra specialrapporterna samt IPBES globala rapport om biologisk mångfald och ekosystemtjänster (SMHI, 2020b). Kryosfären är den del av jordens yta och atmosfär som är täckt av snö och is. Enligt Nationalencyklopedin (u.å.d) består klimatsystemet av atmosfären, hydrosfären, kryosfären, litosfären och biosfären, som alla påverkar varandra och därmed jordens klimat. Cirka 97% av jordens yta täcks av hav och cirka 10% av glaciärer eller inlandsisar. Alla levande varelser på jorden är direkt eller indirekt beroende av havet och kryosfären. Förutom att havet spelar en viktig roll i klimatsystemet genom att uppta och omfördela värme och koldioxid, är havet och kryosfären även viktiga för mänskligheten på grund av försörjning av vatten och mat, aspekter inom hälsa och välbefinnande, energitillförsel samt transport, handel, kultur och turism.

Observerade fysikaliska förändringar enligt IPCC (SMHI, 2020b) är exempelvis en omfattande minskning av kryosfären, landisar och glaciärer samt ökande permafrosttemperatur. Havet har värmts upp i ökande takt sedan 1970 och över 90% av den extra värmen i kryosfären har tagits upp av havet. Havets ökade koldioxidupptag har lett till försurning och syrebrist i havet. Uppvärmningen av havet har mer än fördubblats sedan 1993 och marina värmeböljor blir allt mer vanliga och intensiva. Havsnivån stiger med ökande takt på grund av förlust av landisar. Extrema högvattenhändelser och andra risker vid kustområden förvärras av mer intensiva tropiska stormar och ökningarna i extrema våghöjder tillsammans med höjningen av havsnivån.

IPCC anser det vara mycket troligt att förändringar i kryosfären och därmed i snötäckan och permafrost har lett till förändringar i årstiderna och olika djur- och växtarters liv. Hela ekosystem rubbas som följd, framför allt sötvattenslevande och landbaserade i höga bergsområden och i polarregioner. IPCC (SMHI, 2020b) anser att det har skett förändringar i många havsbaserade arters geografiska utbredningsområde redan sedan 1950-talet. Förskjutningarna mot jordens polarområden beror på förändringar i exempelvis havsis och biokemi i havet. Olika kaskadeffekter i ekosystemen har inträffat på grund av att nya arter nu lever i samma område. Fiske förvärrar klimatförändringarnas inverkan i en del områden. Klimatförändringens negativa effekter och ökningen av mänsklig aktivitet påverkar även kustnära ekosystem på ett negativt sätt. Konsekvenser i exempelvis den biologiska mångfalden och ekosystemens funktion har redan observerats.

IPCC (SMHI, 2020b) har observerat huvudsakligen negativa konsekvenser för människor och ekosystemtjänster i och med klimatförändringen. Den krympande kryosfären i Arktis och höga bergsområden har lett till allvarliga konsekvenser i exempelvis hälsa och välbefinnande, livsmedels- och vattenförsörjning, transport och infrastruktur samt kultur, speciellt för ursprungsbefolkningar. Deras lokala kunskap har varit en viktig resurs för anpassningsåtgärder gällande klimatförändringarnas negativa effekter, men kostnaderna och fördelarna fördelas ändå ojämnt över befolkningsgrupper och områden. Havets förändringar har påverkat havsbaserade ekosystem och ekosystemtjänster olika beroende på område. Livsmedelsförsörjningen i havsnära områden har påverkats både positivt och negativt gällande exempelvis fiske, lokala kulturer och turism. Ursprungsbefolkningar och lokala samhällen som är beroende av fiske har påverkats negativt. Kustsamhällen drabbas av många klimatrelaterade faror, till exempel tropiska cykloner, översvämningar, värmeböljor och förlust av havsis. En hel del åtgärder har globalt tagits i användning, antingen i väntan på havsnivåns höjning i framtiden eller först efter att extrema händelser redan har ägt rum.

3. Känslor och förhållningssätt i relation till klimatförändringen

I detta kapitel behandlas olika känslor i samband med klimatförändringen och miljöförstöring, samt känslornas inverkan på människors förmåga att göra klimat- och miljövänliga val i sin vardag, både individuellt och kollektivt. Vidare diskuteras vilka befolkningsgrupper som mest upplever miljö- eller klimatångest och andra klimatrelaterade känslor, miljöångestens symptom samt vad individer kan göra för att bearbeta känslorna.

3.1 Aktiverande känslor

Känslor som ilska och sorg anses allmänt vara negativa, så de kunde även antas vara negativa för människans välmående (Ogunbode m.fl. 2021) och passiverande känslor i relation till klimatförändringen och individers klimatval, men exempelvis Stanley m.fl. (2021) menar annorlunda. I en australiensisk studie av Stanley m.fl. (2021) undersöktes hur vissa negativa klimatrelaterade känslor inverkar på människors mentala hälsa och förmåga att göra positiva klimathandlingar både individuellt och kollektivt. De undersökta känslorna benämndes *eco-depression*, *eco-anxiety* och *eco-anger*, som här är översatta till klimatdepression, klimatångest och klimatilska. Forskarna menar att de olika känslorna aktiverar människor i olika grad, vilket leder till att positiva åtgärder för klimatet tas i olika grad. Klimatångest, som tolkas som oro eller ängslan över klimatförändringen eller miljöförstöring, är en aktiverande känsla, men den orsakar enligt Stanley m.fl. (2021) lätt en flyktrespons och ett undvikande av kollektiva klimathandlingar. Klimatilska, det vill säga känslor av vrede och frustration i anslutning till klimatförändringen, kopplas däremot ihop med en kamprespons och aktiverar till handling. Undersökningen utfördes under hösten 2020 i Australien genom en webbenkät där informanterna tog ställning till påståenden om klimatförändringen samt sina egna känslor till klimatförändringen och klimatrelaterade handlingar. Klimatförnekarnas svar avlägsnades från datamaterialet, för att studiens resultat endast skulle behandla informanter som inte undviker klimatfrågor på grund av avvikande åsikter om klimatförändringens ursprung. Stanley m.fl. (2021) kommer i studiens resultat fram till att individer som känner klimatdepression eller klimatångest kan lida av sämre mental hälsa än individer som känner

klimatiska. Det visar sig att klimatiska faktiskt visar på lägre förekomst av ångest, depression och stress, samt högre förekomst av individuella klimathandlingar av de undersökta känslorna. Alla tre känslor var för sig bidrar till lägre välmående hos individen, men tillsammans med klimatiska gynnar de individens psykiska hälsa och positiva klimathandlingar. Forskarna uttrycker avslutningsvis att det skulle främja både människornas och planetens välmående att använda klimatiska som drivkraft för positiva klimatåtgärder, men genom att utesluta känslor av ångest och depression.

Även Sangervo (2020) undersöker i sin magisteravhandling i psykologi bland annat hur klimatrelaterade känslor, i det här fallet klimatångest och klimathopp, är relaterade till positiva klimathandlingar som förebygger klimatförändringens negativa utveckling. Som material används svaren från den finländska jubileumsfonden Sitras enkätundersökning från 2019 med 2070 informanter. Sangervo (2020) kommer fram till att både klimatångesten och klimathoppet är anknutna till klimathandlingar, speciellt tillsammans. De är tillsammans även anknutna till mångsidighet i klimathandlingarna. Individer som inte kände någon av känslorna är minst sannolika att göra positiva klimathandlingar. Sangervo (2020) menar att klimatångest och klimathopp är viktiga känslor i fråga om klimatåtgärder, trots att klimatångest ofta ses som en negativ känsla och att klimathopp inte alls är ett välkänt begrepp.

3.2 Passiverande känslor och förhållningssätt

Trots att Sangervo (2020) och Stanley m.fl. (2021) menar att klimatångest och klimatiska är nyttiga känslor för positiva klimathandlingar och att klimatiska tyder på bättre mental hälsa, framkommer i stället i en studie av Ogunbode m.fl. (2021) att negativa känslor i förhållande till klimatförändringen är kopplade till sömnlöshetssymptom och nedsatt mental hälsa. Studien är baserad på två enkätundersökningar utförda i sammanlagt 25 västerländska och icke-västerländska länder. Resultaten visar att negativa klimatrelaterade känslor ökar symptom på sömnlöshet och minskar självbedömd mental hälsa i de flesta av undersökningsländerna. Enligt Ogunbode m.fl. (2021) har västerländska och icke-västerländska länders symptom inte jämförts tidigare. Sambandet mellan negativa klimatrelaterade känslor och sömnlöshet är rätt så lika i både västerländska och icke-västerländska länder och kunde ses i 72% av länderna. Negativa klimatrelaterade känslor

verkar påverka den mentala hälsan mer i västerländska länder än i icke-västerländska länder och det är synligt i 84% av undersökningens länder. I medeltal angav kvinnor mer sömnlöshetssymptom än män och unga informanter angav sämre mental hälsa än äldre informanter. Kansan Uutiset (2021) hävdar att Finland enligt undersökningen ligger på första plats för sämst mental hälsa och på sjätte plats för mest sömnlöshetssymptom. Detta tyder på att negativa känslor till klimatförändringen är relevanta i fråga om mental hälsa ur ett globalt perspektiv (Ogunbode m.fl., 2021).

Speciella känslor som anses vara passiverande i fråga om klimathandlingar är exempelvis klimatdepression, som Stanley m.fl. (2021) tolkar som känslor av nedstämdhet och misär i relation till klimatförändringen. Sangervo (2020) nämner även att klimatångest separat kan orsaka psykisk förlamning och undvikande beteende då det gäller positiva klimatåtgärder. Trots att Sangervo (2020) framför klimathoppet som en positiv och aktiverande känsla, kan även den separat göra att klimatförändringens hot inte känns tillräckligt alarmerande för att man skulle åstadkomma positiva klimathandlingar. Sangervo (2020) kommer alltså till slutsatsen att klimathopp endast kan anses vara knutet till positiva klimathandlingar ifall det är säkert att hoppet inte beror på förnekande av klimatförändringens existens eller överförande av det egna ansvaret till andra. Klimatförnekelse eller klimatskepticism är ett förhållningssätt där sambandet mellan växthusgasutsläpp orsakade av människan och klimatförändringarna avfärdas (Nationalencyklopedin, u.å.c). Enligt Nationalencyklopedins artikel har klimatförnekelse blivit mer utbrett i Sverige framför allt efter Parisavtalet 2015. Attityden bedöms vara ologisk eftersom allt fler klimatvetenskapliga undersökningar klargör att klimatförändringen och extrema väderförhållanden beror på mänsklig aktivitet. Klimatförnekelse kan utövas av både privatpersoner och olika grupperingar. Framför allt nationalistiska och konservativa politiska grupper verkar samverka i klimatförnekelse, samt bolag kopplade till exempelvis olje-, kol och gasindustrin (Nationalencyklopedin, u.å.c). Eftersom individer och grupperingar som medverkar i klimatförnekelse inte tror på att de kan påverka klimatförändringen eller dess följder, är det osannolikt att de skulle sträva efter att utföra positiva klimathandlingar, åtminstone för klimatets skull.

3.3 Hantering av passiverande känslor

Miljöforskaren och ekoteologen Pihkala diskuterar klimatångest i en artikel av Rautio (2018) på Helsingfors universitets nätsida. Klimatångest definieras i artikeln som en situation där en person ofta lider av svåra känslor i anslutning till miljöproblem. Pihkala beskriver klimatångesten som en linje från milda symptom, som känslor av nedstämdhet och hjälplöshet, till allvarliga symptom, som värk, sömnstörningar, rädsla och till och med självdestruktivitet. Enligt honom är klimatångesten en så svår känsla på grund av att det mänskliga psyket har svårt att hantera diffusa och långvariga hot. Han menar ändå att social samhörighet hjälper mot klimatångesten, samt att man strävar till att förbättra sina egna levnadsvanor.

Pihkala (2019) har även skrivit en finskspråkig rapport för MIELI Psykisk Hälsa Finland rf om miljöångest och hur man kan leva med det. Miljöångest definieras som en kombination av ångestkänslor över klimatförändringen, miljöproblem och deras hot. Enligt Pihkala finns det två centrala utmaningar med att leva med miljöångest: att upprätthålla sin funktionsförmåga och samtidigt anpassa sig till förändrande miljöförhållanden samt att acceptera sitt eget etiska ansvar inom rimliga gränser och att klara av att leva i ambivalens och med motstridiga känslor. Klimatförändringens hälsoeffekter delas in i fysiska, psykiska, direkta och indirekta effekter. I Norden har vi på 2010-talet närmast känt av indirekta effekter i form av nyheter, men även direkta i viss mån i form av extrema väderförhållanden. Direkta effekter på den mentala hälsan är exempelvis följder av värmeböljor eller översvämningar. Indirekta psykiska effekter framkommer exempelvis då personligt viktiga naturområden skadas och risken ökar för fysiska skador och hälsoproblem. Hittills har västerländerna närmast upplevt indirekta psykiska effekter, men de kan ändå orsaka allvarliga symptom. Symptomens styrka beror mycket på det fysiska avståndet till klimat- eller miljöproblemen. I Finland är nyheterna en central belastande faktor, men Pihkala (2019) anser ändå att det är bra med verklighetsbaserad information. Det viktiga är att lära sig balansera mängden goda och dåliga nyheter, både i mediekommunikation till allmänheten och i undervisningen för barn och unga. Symptomen kan vara lindriga eller allvarliga, men även de lindriga symptomen kan vara långvariga och inverka betydligt på människans funktionsförmåga och hälsa, till exempel sömnstörningar, humörsvängningar, överstimulation och minskad energinivå. Speciellt med miljöångesten är att den är vag men når överallt. Eftersom klimatförändringen är ett komplicerat fenomen, ökar även ångesten om man inte förstår hur klimatförändringen

fungerar. Miljöångesten är vanlig bland människor som redan känner ångest över något annat, framför allt barn och unga, personer som lider av psykisk ohälsa, ursprungsfolk, jordbrukare, jägare, fiskare, folk som motionerar i naturen, klimataktivisterna och klimatforskare. Orättvisa och diskriminering inom klimatförändringen kan också orsaka både fysiska och psykiska symptom. Människor i samhälleligt svaga positioner lider mer av mental ohälsa och därmed även mer av miljöångest. Den finländska kulturen och den marginella undervisningen i emotionella färdigheter i den finländska grundskolan kan öka klimatångesten i landet. Enligt Pihkala (2019) är lösningen handling, samt färdigheter i psykisk hälsa och känslöshetspositivitet. Om klimatförändringen överbetonas, kan det leda till avfärdande eller undvikande av de negativa känslorna. Det är viktigt att skilja åt önsketänkande och konstruktivt hopp, samt att kunna värdesätta och konfrontera olika sorts känslor. Överdriven pessimism kan förlama, men överdriven optimism gör det svårt att tåla motgångar gång på gång. Lösningen, menar Pihkala (2019), är radikalt hopp. Det betyder att man känner hopp, men utan att ännu veta hur situationen kommer att räddas. Klimatångesten är ingen sjukdom som borde försöka botas, utan en naturlig reaktion till det som händer runt omkring oss och därmed en resurs. Negativa känslor är inte alltid dåliga, till exempel sorg och ilska kan leda till mer handling och motivation än ångest. Det hjälper om man kommer från ett tillstånd av obestämd ångest till att kunna känna igen olika känslor och kunna diskutera dem och att komma från en position av åskådare till deltagare. Man ska ifrågasätta sina förlamande skuldskänslor och försöka acceptera sin och världens ofärdighet och få en känsla av att man duger som man är. Pihkala (2019) beskriver grundformerna för hantering av miljöångest som självhjälp och stödmaterial, gruppaktiviteter, evenemang samt kamratstöd och möjlighet att även erbjuda det själv.

4. Slöjd och välmående

I kapitlet behandlas sambandet mellan slöjd och välmående genom WHO:s definition på hälsa, det vill säga ”ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning” (Nationalencyklopedin, u.å.b). Välmåendeaspekten är relevant för studien för att påvisa slöjdandets positiva inverkan exempelvis på svåra känslor i fråga om klimatförändringen.

4.1 Fysiskt välbefinnande

Huotilainen m.fl. (2018) diskuterar inverkan som konst och hantverk har på hjärnan och vårt psykofysiska välbefinnande. Slöjdande kan ha en läkande eller skyddande inverkan på mentalt, socialt och fysiskt välmående. Förutom att det kan vara terapeutiskt och viktigt för självuttryck, kan det även sänka blodtrycket och stressen samt förbättra immunförsvaret. Pöllänen (2008) nämner att slöjd kan användas på det medicinska området i syftet att utveckla eller upprätthålla fysisk hälsa. Huotilainen m.fl. (2018) menar att sådant som vi gör mycket av förändrar hjärnan, eftersom den är plastisk. Exempelvis har det visat sig att frekvent musikträning hos barn har lett till en tillväxt av grå och vit hjärnsubstans, vilket betyder att barnen lär sig snabbare och mer effektivt sådant som bearbetas i samma del av hjärnan som musik. Finmotoriska rörelser simulerar de motoriska och somatosensoriska områdena i hjärnan. Flera motoriska, perceptuella och kognitiva funktioner leder till kognitiv överföring i hjärnan. Spegelneuronsystemet är ett neurofysiologiskt system som i första hand ansvarar för förståelse, imitation och inläring genom andra människors handlingar. Detta betyder enligt Huotilainen m.fl. (2018) att det finns nära kopplingar mellan ”handområden” och ”språkområden” i hjärnan, vilket leder till att man lär sig bättre genom att göra något med händerna medan man lyssnar. Ökad mental stress och känslor av fysiskt, emotionellt eller socialt hot leder till kamp- eller flyktresponsen och förhindrar effektiv inläring. Att arbeta med händerna håller aktivitetsnivån tillräckligt hög för inläring. Slöjdande är också bra för avkoppling efter stress, återhämtning och sömn. Speciellt om man jobbar på ett sådant handarbete eller använder en sådan slöjdteknik som man använt ofta innan stressen eller

utbrändheten började, verkar kroppen själv veta hur den ska koppla av. Kontinuerliga och upprepade handrörelser, som har att göra med exempelvis matlagning, kan ha betytt trygghet, uppskattning och generositet för våra förfäder i flera miljoner år. Forskarna menar att vår hjärna antagligen ännu på något sätt kommer ihåg det och att handarbete därför påverkar vårt välmående.

Enligt Huotilainen m.fl. (2018) är slöjd nödvändigt för barns normala utveckling på grund av att arbete med händerna ger hjärnan somatosensorisk stimulation som hjälper med inläring överlag, barnen för öva sin fin- och grovmotorik samt lära sig genom att se andra människors handlingar. Även lek är arbete med händerna, vilket är viktigt för utveckling av känsloreglering, empati och fantasi. Arbete med händerna förbättrar också inläring, minnet och förståelsen av begrepp. Pöllänen (2017) tillägger att slöjdande aktiverar hjärnan och de olika sinnen, samt att arbete med händerna också syns på andra livsområden. Uppfattningsförmågan, koncentrationen, kreativiteten och uppfattningen av tredimensionalitet stärks enligt Pöllänen (2017) av slöjdande. Slöjdprocessen ger utmaningar, problemlösning, man lär sig av sina misstag och får en känsla av kontroll. Det är viktigt för individen att det känns att man kan påverka sin situation och göra något konkret för sig själv eller andra.

4.2 Psykiskt välbefinnande

Under de senaste åren har det publicerats en hel del finländska studier inom slöjd och välmående eller känslor. Dessa behandlar slöjd tillsammans med exempelvis depression (Toivanen, 2017 & Kronqvist, 2020), mental hälsa (Mäkinen & Tossavainen, 2013 och Krapu, 2018), skilsmässa (Dyster, 2020), utbrändhet (Moisio, 2020) och sorg (Kosunen, 2019). Det visar att området är av intresse och att slöjd kan bidra till välmående hos en del människor. Exempelvis har Forsblom och Riiki (2019) i sin magisteravhandling studerat slöjdens hälsofrämjande egenskaper samt slöjdens samband med stress och hälsa. De diskuterar bland annat att slöjdarbete kan leda till negativ stress om kraven är högre än slöjdarens resurser och att detta under en längre tid kan leda till utbrändhet. Samtidigt hänvisar skribenterna till Klemola och Kojonkoski-Rännäli gällande zen och flowtillstånd i slöjd. Dessa positiva psykiska tillstånd är ganska lika varandra och kan nås genom att slöjdaren aktivt och konkret jobbar med något som kräver hög koncentrationsförmåga (Forsblom & Riiki, 2019). Enligt Csikszentmihalyi (refererad i Huotilainen m.fl., 2018) är flow ett tillstånd av intensivt

engagemang i en aktivitet som känns betydelsefull för personen. Speciellt textilslöjdare anser flowtillståndet vara viktigt i i sitt slöjdande. Huutilainen m.fl. (2018) beskriver flow som en positiv variant av kamp- eller flyktrespons. Pöllänen (2017) menar att ett flowtillstånd kan nås med hjälp av enkla slöjdarbeten, vilket gör att det parasympatiska nervsystemet aktiveras och det sympatiska nervsystemets kamp- eller flykttillstånd kommer i balans. Forsblom och Riiki (2019) hänvisar även till Thompson, Murphy & Stradling, som menar att stress kan motverkas exempelvis genom olika fritidssysselsättningar, promenader och genom att lyssna på musik, men också genom mer engagerande strategier, som andningsövningar, meditation och yoga. Forsblom och Riiki (2019) kommer i sin undersökning fram till att slöjd kan fungera som hjälpmedel vid hantering av stress och att slöjd kan vara hälsofrämjande, men endast om slöjdaren har den kunskap som krävs för slöjdarbetet.

I en studie av Pöllänen (2015) beskrivs hur kvinnor som slöjdar på sin fritid hanterar stress som de känner både på arbetet och på andra livsområden. I undersökningen analyserades berättelser av 15 slöjdande kvinnor i åldern 27–57 år. Slutsatsen är att slöjdande upprätthåller deltagarnas mentala hälsa och välmående. Pöllänen (2015) menar att tekniskt enkla och välkända slöjdarbeten motiverar att ta itu med utmaningar i det dagliga livet och att lära sig nya färdigheter genom att skapa egna mönster. Att fullständigt koncentrera sig på ett slöjdarbete hjälper slöjdarna anpassa sig till utmanande livssituationer, skydda sig mot negativa och hotfulla känslor samt att framkalla optimism. Enligt Pöllänen (2015) kan slöjd hjälpa med stresshantering genom att erbjuda lugn tid för intellektuellt arbete. Den långa slöjdprocessen möjliggör konfrontering och bearbetning av negativa känslor genom arbete med händerna. Det kan också hjälpa generera tillfredsställelse och optimism att lyckas med sitt slöjdarbete och få stöd av andra. Allt som allt menar Pöllänen (2015) att slöjdens fördelar är att skapa och upprätthålla slöjdarens identitetskänsla, minska ångest, förbättra mental hälsa, stötta personlig utveckling, upprätthålla välmående och hantera sjukdom.

Pöllänen (2008) beskriver utförligt hur slöjd kan användas i samband med terapi och terapeutisk aktivitet. Det viktiga är att slöjddandet som arbete med händerna ger en möjlighet att ta avstånd till olika företeelser och bearbeta dem symboliskt. Slöjd kan användas som terapi, men kallas inte det, i exempelvis psykoterapi, ergoterapi, vid egenvård i form av hobbyverksamhet och gruppverksamhet. Pöllänen (2008) framför terapi som yrkesinriktad vård. Dit hör även allt som har att göra med personlig tillväxt, hälsa och välmående, till exempel hälso- och sjukvård, pedagogik samt rådgivning. Enligt Pöllänen (2008) kan både

slöjdprocessen och den skapade produkten vara terapeutisk och även associationer och uppfattningar om slöjdprocessen och olika artefakter kan användas som terapeutiska medel. Slöjdens användning som terapiform beror på verksamhetens mål. Terapeutiska områden är exempelvis psykoterapeutisk verksamhet, där man genom slöjd kan öka känslorna av tillfredsställelse och meningsfullhet i livet, minska självdestruktivitet hos personer med nedsatt funktionsförmåga och hjälpa barn med posttraumatiska symptom. I psykodynamiskt betonad terapi kan slöjd användas som redskap för att bearbeta känslolivet, för att strukturera den inre och yttre världen och för att träna behärskning av sina egna handlingar. Pöllänen (2008) menar att slöjd i framtiden skulle kunna användas som förebyggande verksamhet på olika områden, samt för integration i samhället och för bearbetning av posttraumatiska händelser. Det viktiga är att slöjden erbjuder möjlighet för reflektion på många olika plan, en kommunikationskanal och ett interaktionsredskap.

Även ett decennium senare anser Pöllänen (2017) att slöjd är ett populärt fritidsintresse i Finland och att fritidsintressen har blivit allt viktigare då arbetet har blivit mer krävande och tränger in även på fritiden (Pöllänen, 2017; Sjöberg & Porko-Hudd, 2019). Slöjd ger avslappning, terapi och stärkande flow-upplevelser, vilket gör att slöjdande är ett bra sätt att slappna av. (Pöllänen, 2017; Huotilainen m.fl., 2018). Slöjd som terapi baserar sig på att känslor, rörelser och minnen överförs genom nervsystemet, vilket gör att fysisk handling stöder humöret och orket. Sensoriska upplevelser av färger och olika material ger balans. Pöllänen (2017) anser att betydelsefull aktivitet ökar optimism och positivt humör, speciellt handlingar som leder till flow. Forskaren menar också att människan naturligt slappnar av speciellt genom att göra något med händerna, eftersom det får både kroppen och psyket att varva ner på samma gång. Pöllänen (2017) hävdar att man genom slöjd kan fly mentalt kaos. En lång arbetsprocess och konkret arbete med händerna kan ge rum för hantering av svåra känslor och självständig terapeutisk slöjd kan hjälpa med stress, sorg, smärta och upprörande händelser. Även känslor som frustration och aggression kan bearbetas genom exempelvis vävning eller hamrande, som tål hårda tag. Kreativiteten i slöjdandet kan hjälpa med sjukdom, smärta, depression, ångest och återuppbyggnad av självbilden.

4.3 Socialt välbefinnande

Sjöberg och Porko-Hudd (2019) ger fyra grundläggande orsaker till varför människor slöjdar.

Dessa är social tillhörighet, meditativ ensamhet och möjlighet att avskärma sig själv från andra, kreativitet och estetisk upplevelse, den enda livslinan och terapeutisk hjälp under krisförhållanden. Forskarna menar att kreativa och hantverksbaserade aktiviteter påverkar vår mentala hälsa. Exempelvis Corkhill (refererad i Sjöberg & Porko-Hudd, 2019) uttrycker att ofta förekommande stickning är betydligt ansluten till känslor av glädje och förbättrad sinnesstämning. Även stickning i grupp orsakar lyckokänslor. En annan orsak till slöjdande som nämns av Sjöberg och Porko-Hudd (2019) är välgörenhet, vilket gör någon annan glad och ger slöjdaren en känsla av nytthet. I undersökningen framkommer att lika många informanter vill slöjda ensamma som i grupp och att båda sätten är på sina egna sätt bra för den mentala hälsan. Pöllänen (2015) nämner att aktiva, passiva, sociala och ensamma fritidsaktiviteter har olika inverkan på stresshantering. Hon anser att passiv fritid som möjliggör återhämtning är viktigare än aktiva och utmanande fritidssysselsättningar, men att nya och aktiva former av fritidsaktiviteter kan ge ett nytt perspektiv och en känsla av meningsfullhet under svåra livsförhållanden.

Huotilainen m.fl. (2018) menar att slöjd är en trygg miljö för misslyckande och hantering av relaterade känslor ifall den sociala miljön är trygg, pålitlig och accepterande. I annat fall kan känsliga personer känna sig utsatta, sårbara och odugliga. Ett stelt tänkesätt kan orsaka negativa känslor efter även små misslyckanden, medan en utvecklingsfokuserad attityd kan leda till inläring och tillväxt i samma situation (Huotilainen m.fl., 2018). Slöjd är också värdefullt på grund av att man kan lära sig om sin egen identitet, sin kultur och andra kulturer, samt att respektera och ta hand om naturen, menar Pöllänen (2017). Traditionella slöjdtekniker gör att man kan se sig själv i ett kontinuum av sin släkt och kultur. Slöjd är kulturbunden verksamhet som för vidare traditioner, men kopplar också ihop tidsbundna fenomen och globala utmaningar tillsammans med etisk diskussion. Som tidigare nämnts är slöjd speciellt viktigt i stressande livssituationer, vilket betyder att slöjd exempelvis är effektivt vid språkinläring och integration för invandrare. De kan lära sig förstå en ny kultur, nya människor och livsomständigheter genom traditionella tekniker och material, men samtidigt behålla sin egen kulturidentitet. Enligt Pöllänen (2017) kan slöjd ge även invandrare bättre självförtroende, säkerhetskänsla, en känsla av delaktighet och kraftfrigörelse. På samma sätt fungerar slöjden också i kulturverksamhet och ungdomsarbete. Ungdomarna bjuds på socialt samspel som är kreativt men samtidigt praktiskt, trygga och konfidentiella vuxenkontakter, ansvarstagande och livskontroll. Även med äldre med minnessjukdomar kan

gamla produkter, material och tekniker hjälpa minnet, ge en känsla av framgång, socialt samspel och en känsla av säkerhet. (Pöllänen, 2017.) På det pedagogiska området är målet med slöjd att öka kunskap och färdigheter som stöder vardagen, självständighet och social integration. Inom fritidsverksamhet ligger den huvudsakliga betoningen på trivsel, nöje och underhållning samt i att förbättra välmåendet och livskvalitén genom att delta i kulturella och sociala aktiviteter.

5. Slöjdprodukter med budskap

I kapitlet diskuteras hur omvärlden kan tolkas genom bland annat semiotik och mediering, samt hur slöjdprodukter kan användas som kommunikationsmedel. Vidare presenteras exempel på budskap i finländska slöjdprodukter samt visualisering av klimatförändringar, temperatur och väder. Slutligen presenteras färgers symboliska innebörd i olika kulturer och olika sätt att föra in budskap i slöjdprodukter.

5.1 Tolkning av omvärlden

Semiotik eller teckenlära är studiet av tecken, texter och teckensystem och hör till lingvistikens område, det vill säga vetenskapen om mänskligt språk. Semiotiken är ett väldigt brett område som innefattar till exempel kultur, samhälle och natur. Inom semiotik studeras mest texter och talat språk, men även bland annat bilder och artefakter. Semiosis eller semiotisk aktivitet är den livsviktiga processen att kunna varsebli och tolka olika sorts tecken. Veivo och Huttunen (1999) exemplifierar detta med urmänniskan som kunde spåra sitt byte under jakten och nutidsmänniskan som känner igen livsmedelsaffärens logo. I båda situationerna tolkas tecken och slutsatser dras med hjälp av dem, vilket gör att näring kan införskaffas. Författarna poängterar att semiosis är en automatiserad process och att vi normalt inte är medvetna om omvärldens teckenkaraktär. Det händer endast ifall det sker något oväntat och vi behöver tänka efter om vi tolkade situationen rätt. Veivo och Huttunen (1999) menar att det inte finns medvetenhet av omvärlden utan semiotisk aktivitet. Ett sinnesintryck orsakar aktivitet, exempelvis fysiska neuroimpulser, som gör att vi blir medvetna om sinnesintryckets orsak. Olika individer tolkar samma figur annorlunda och deras tolkningar kan användas för vidare tolkningar. Semiosis binder samman kroppen, psyket och kulturen. Det är kulturbundet, men omvandlar den för alla levande varelser gemensamma fysiska världen till en mental och relativ värld. Det är en dubbelriktad process som transporterar kunskap om verkligheten till oss, men som samtidigt omformar världen efter våra egna uppfattningar.

Vygotskij (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007, s. 15) anser att ”mediering innebär att

människan med hjälp av olika redskap, fysiska eller språkliga kommer i kontakt med sin omvärld”. Han menar att sociala och kulturella aktiviteter medieras med hjälp av semiotiska resurser och framhäver speciellt sambandet mellan tanke, språk och handling. Det betyder att både semiotik och mediering behövs för att förstå omvärlden. Vygotskij ser exempelvis språket som ett redskap. Dit hör förutom tal, även skrift och icke-verbal kommunikation. Utöver språket kan även alla sorts kommunicerbara tecken och symboler agera som redskap, till exempel olika räkneshystem, scheman, diagram, kartor och artefakter bestående av produkter eller maskiner (Vygotskij, refererad i Ahlskog-Björkman, 2007). På grund av detta kan det anses att även slöjd kan användas som ett kommunikationsmedel. Enligt Vygotskij formar människan och redskapen varandra. Johansson (2002) menar att Vygotskij använder begreppet redskap som term för resurser som människan använder sig av i sociala sammanhang. (Johansson, 2002; Ahlskog-Björkman, 2007.)

Ett exempel på hur olika tecken kan grupperas är Peirces kännemärken för tecken (refererad i Luutonen, 1997). Dessa är benämnda ikon, index och symbol. Peirce menar att en ikon är ett tecken som ser likadan ut som objektet det förtecknar. I frågan om index baserar sig användningen på kontinuitet och med symboler på överenskommelse, vilket betyder att en symbol inte estetiskt behöver påminna om det den symboliserar.

Det finns många olika anledningar att slöjda. Exempelvis Pöllänen (2008; 2015; 2017) och Huotilainen m.fl. (2018) nämner bland annat terapeutiska syften, avkoppling, inläring, kreativitet och social samvaro. Anttila (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007, s. 35–36) lyfter fram slöjdverksamhetens psykologiska och sociala koppling till kulturen och samhället. Anttila menar att slöjden är en helhet som består av slöjdaren själv, hens närmaste omgivning, teknisk expertis, samt den omgivande verkligheten i form av kulturen, ekonomin och naturen (Ahlskog-Björkman, 2007). Kojonkoski-Rännäli (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007, s. 36) delar in slöjd i olika former som beror på slöjdarens orsaker och sätt att slöjda. Dessa slöjdförmer kallar hon: mångdimensionell slöjd, slöjd utan konstnärlig design, design, slöjd som enbart förfärdigande av produkter samt manuella arbetsprocesser (Ahlskog-Björkman, 2007). Autio (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007, s. 39) har en liknande indelning, där slöjdformerna har annorlunda namn: reproducerande slöjd eller traditionell slöjd, skapande slöjd eller konstslöjd, kopierande teknologisk slöjd eller automatisk slöjd och experimenterande slöjd eller innovativ slöjd. Slöjdformernas indelning har väldigt mycket gemensamt, till exempel att det görs åtskillnad mellan slöjdverksamhet där produkten själv

formges, där färdiga mönster eller beskrivningar används och där möjligtvis repetitivt arbete med händerna utförs som inte är kreativt. Således har även själva slöjdprodukten olika betydelser. Niiniluoto (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007, s. 78) delar upp ett kulturföremåls betydelse i fyra huvuddimensioner: betydelser för tillverkaren, inre betydelse, dold betydelse och betydelser för mottagaren. Betydelser för tillverkaren betyder det som produktens tillverkare har haft som tanke att uttrycka eller skapa. Den inre betydelsen innebär en sådan innebörd som produkten har i sig självt som föremål. Dolda betydelser är sådana som utomstående kan uppfatta i produkten, men som tillverkaren inte har inneslutit avsiktligt. Betydelserna för mottagaren är mycket beroende av kulturen som mottagaren befinner sig i och kan skilja sig i hög grad från tillverkarens kultur och tillverkarens avsikter.

5.2 Budskap i finländska stickade produkter

Forskaren i hantverkskultur och filosofi doktor Luutonen (1997) har i sin doktorsavhandling granskat traditionella österbottniska ylleträjor samt deras betydelser som slöjdföremål. I avhandlingen fokuseras på två olika träjor: Korsnäströjan och Jussitröjan. Korsnäströjan, som utvecklades under den senare delen av 1800-talet, är känd för sin rika mönstring och färgsättning i bland annat rött och gult. Korsnäströjan är även speciell på grund av att både virkning och stickning används i samma produkt och att den därför inte kan framställas industriellt. Innan det fanns rundstickor var det vanligt att tre personer samtidigt stickade på samma tröja tillsammans. Eftersom tröjan är mödosam och dyr att tillverka, var det i början främst rika och respekterade personer som ägde Korsnäströjor. Jussitröjan kom till i början på 1920-talet inför skådespelet *Österbottningarna* samt som idrottströja för den finska Österbottniska studentnationen vid Helsingfors universitet. Tröjan sägs ha fått sitt namn av *Österbottningarnas* huvudkaraktär Jussi Harri. Den har för det mesta maskinstickats och tillverkats i förmånliga material. Den traditionella varianten har grå bottenfärg samt mörkröda romber, ränder och övre del, men det finns också en blå-grå variant som kallas *Anttitröja*. Det intressanta som Luutonen (1997) lyfter fram är att de två tröjorna delvis förmedlar samma betydelser, men delvis också helt olika. Båda tröjorna kommer från Österbotten och symboliserar österbottningen, samt intressant nog även finskhet i allmänhet. Framför allt anses Jussitröjan stå för självständighet och urkraft, samt för det finskspråkiga österbottniska området Härmä. Korsnäströjan kan ses som symbol för finlandssvenskhet och mer precist för

Korsnäs. Förutom symbolerna nämner Luutonen (1997) att de nämnda ylletröjorna kan uppfattas som ikoner för ylletröjan i allmänhet, vilket kan anknytas exempelvis till traditionella klädesplagg. Angående index kan Korsnäströjan anslutas till exempelvis den speciella slöjdtekniken och tillverkningsorten. Även tröjans tillverkare och användare kan förbindas genom index. Jussitröjans index ligger exempelvis i dess användning i skådespelet och som sportplagg.

En annan känd regional ylletröja tillverkas traditionellt i Karlö och Lohteå i Norra Österbotten (Luutonen, 1997). Den är traditionellt enfärgat grå med nervikt ståndkrage och knäppning på vänstra axeln och stickas av finländskt fårull, som gör att tröjan tål både vind och vatten. Även virkning används till en mindre del i plaggets avslutning. Tröjorna tillverkades traditionellt till salu och för eget bruk och användes av bland annat fiskare och jägare i trakten. Tröjorna kunde ha olika ytmönster, vilket gjorde att till exempel drunknade fiskare kunde identifieras med hjälp av sin klädsel. Idag används den som festplagg på samma sätt som Korsnäströjan. Tröjan kallas på finska exempelvis *tikkuri*, *tikkuröijy* eller *luotolainen* efter slöjdtekniken och områdets finskspråkiga namn. (Puuperä, 2018). Tillverkningen av både *tikkuritöjan* och Korsnäströjan har 2017 tagits med i den Nationella förteckningen över det levande kulturarvet i Finland (Museiverket, 2017). Landskapsvantarna är också traditionella regionala slöjdprodukter. De är handstickade eller -virkade vantar från olika landskap och orter i Finland som har olika kännetecknande former, mönstringar och färger (Taitoliitto, 2021). Taitoliitto (2021) säljer garnpaket och mönsterbeskrivningar för dem.

5.3 Färgsättning i temperaturfilten

En vanligt förekommande färgskala i temperaturfilar baserar sig på det synliga ljusets spektrum och därmed exempelvis regnbågens färger. Enligt Maols tabeller (2007) är det synliga ljusets spektrum en liten del av den elektromagnetiska strålningen som människor ser som ljus. Strålningens olika våglängder uppfattas som olika färger. I skalans ena ända finns violett som har den kortaste våglängden. Färgskalan går därifrån via blått, cyan, grönt, gult och orange till rött, som har den längsta våglängden (Maols tabeller, 2007). Tillsammans med temperaturskalan används ovan nämnda färgskala oftast så att violett står för den kallaste temperaturen i skalan och den röda färgen står för den varmaste temperaturen. Resten av

färgerna delas in med jämna mellanrum beroende på hur många nyanser av färgerna som används. Vid dygnets medeltemperatur i ett område som brukar ha varma somrar men inte så mycket minusgrader på vintern, till exempel södra och mellersta Finland, kan Tabell 1 användas som exempel för en enkel färg- och temperaturskala.

Tabell 1

Exempel på färg- och temperaturskala enligt ljusets spektrum

Färg	Temperatur °C
Röd	+20 grader eller varmare
Orange	+15 – +19 grader
Gul	+10 – +14 grader
Grön	+5 – +9 grader
Turkos	+0 – +4 grader
Cyan	-1 – -5 grader
Blå	-6 – -10 grader
Violett	-11 grader eller kallare

I Tabell 1 ses att varje färg täcker ett fem graders intervall i temperaturen. En färg, turkos, har lagts till för att underlätta indelningen av temperaturerna. Den turkosa färgen är en blandning av ljusblått och grönt, så den passar väl mellan dessa färger i färgskalan. En viss färg symboliserar alltså i temperaturfilten ett temperaturintervall, som kan avläsas av dem som känner till filtens färg- och temperaturskala. Ljusspektrumet är också praktiskt att använda i en temperaturfilt eftersom färgerna ger en känsla av de temperaturer som de symboliserar i skalan. I färglära kan färgerna delas in i varma respektive kalla färger. De varma färgerna är sådana som innehåller rött eller gult, i Tabell 1 är dessa röd, orange och gul. De kalla färgerna är sådana färger som till största delen består av blått eller grönt, i tabellen cyan, blå och violett. Grön och turkos innehåller både varma och kalla färger, så de ligger mellan de stereotypiskt varma och kalla färgerna. (Nationalencyklopedin, u.å.a.)

Förutom att färger kan symbolisera olika temperaturer i produkter som temperaturfilten, har olika färger även olika symboliska kopplingar i olika kulturer och tidsperioder. Enligt etnologiforskaren Jacobson (2009) har de mest grundläggande färgerna i

de flesta kulturer varit vitt, svart och rött. Internationellt sett har den vita färgen oftast en positiv symbolladdning och den används i den västerländska kulturen som tecken på renhet och helighet, men även som lyckans, tomhetens och sorgens färg i en del andra kulturer. Svart däremot har oftast en negativ klang, framför allt i europeisk folktro, där den svarta färgen har förknippats med olycka, trolldom, döden och djävulen. Förutom att svart sedan barocken är den vanligaste sorgfärgen i Europa, står den svarta färgen även för mystik och sensualism. Den röda färgen har en väldigt stark känsloladdning och ett starkt symbolvärde som livets färg. Som en varm och stark färg förknippas rött med värme, blod, kärlek och sexualitet, men även med revolution, kraft, mod, aggression och grymhet.

Den blå färgen är lugnande och nästan neutral samt påminner om himlen, havet, oändligheten och längtan. I många religioner har blått representerat gudar och det gudomliga. I det postmoderna samhället symboliserar blått även lagskyldighet, auktoritet och trofasthet samt tradition och politisk konservatism. Gul är en mångtydig färg som har både positiva och negativa betydelser. Färgen förknippas i Europa bland annat med värme, glädje, optimism och godhet, även intellekt och intuition. Samtidigt kan gult också ses som ett tecken på exempelvis överdriven prakt, vanära, avsky, förräderi, feighet och sjukdom. I Asien däremot är den gula färgens symboliska innebörd den motsatta från Europa och den var en helig färg som bara kejsaren och hans ättlingar fick använda. Detta tros bero på att den gula färgen lätt ser smutsig ut på ylletyg och bleknar lätt, medan den kommer till sin rätta och är väldigt tålig på blankt sidetyg. (Jacobson, 2009)

Den facklitterära författaren och teologie doktorn Ylikarjula (2014) menar att den orange färgen representerar upplysningens högsta nivå i buddhistisk konst. I Japan och Kina har färgen förknippats med kärlek och lycka. Jacobson (2009) tillägger att färgen är energisk och könsneutral i Europa och symboliserar bland annat livskraft, motivation, generositet och överflöd. Färgen var modern på 1960- och 1970-talen och ansågs då stå för ungdomlighet. På 2000-talet används den mest som signalfärg tillsammans med rött och gult, samt i sportkläder. Den gröna färgen är lugnande och ger en känsla av vila och harmoni. Grönt associeras också starkt med ungdom, vår och hoppfullhet. Den gröna färgen kan också ses som nyckfull och svekfull, eftersom det länge i historien var svårt att få fram en hållbar grön textilfärg. I den islamska tron är grönt den heliga färgen och profeten Muhammeds färg. (Jacobson, 2009.) Från slutet av 1900-talet symboliserar grönt framför allt naturen, miljömedvetenhet, ekologi och ”grönt ljus” i trafiken i bemärkelsen att få fortsätta sin resa, menar folkloristen Swahn

(Swahn, 2006). Mörk purpur, en sorts rödaktig violett färg, symboliserade makt och auktoritet i antikens Rom, medan den ljusare violetta färgen fick stå för svaghet, melankoli och ålderdom. Violett kunde användas som sorgfärg efter den djupaste sorgetiden och ansågs passa speciellt äldre ogifta kvinnor. I den protestantiska kyrkans liturgiska färger symboliserar violett ånger, botgöring och bättring och används till exempel under fastetider. Utanför religiösa sammanhang kan olika rödblå och blåroda färger även symbolisera andlighet, konstnärlighet, bohemisk livsstil, kommunism och homosexualitet. (Jacobson, 2009).

5.4 Visualisering av klimatförändringar, temperatur och väder

Amerikanska The Tempestry Project, som startades år 2017 bjöd slöjdare att sticka eller virka halsdukar med temperaturdata från National Oceanic and Atmosphere Administration (NOAA) och därmed dokumentera temperaturen från olika år och orter med hjälp av en specifik färg- och temperaturskala. Projektet startades av Emily McNeil, Marissa Connelly och Justin Connelly för att protestera mot USA:s utgång från Parisavtalet samt för att bevara uppgifter om klimatforskning som president Trumps administration hotade avlägsna från den amerikanska regeringens nätsidor. Dessa så kallade *tempestrys* har sedan ställts ut bredvid varandra så att åskådare kan se hur temperaturen har skiftat på samma ort från år till år. Eftersom samma färg- och temperaturskala används i alla halsdukar, är det lätt för åskådarna att jämföra temperaturerna. På sin hemsida säljer The Tempestry Project garnpaket för temperaturhalsdukar, men även för halsdukar där samma färgskala kan användas för att synliggöra sina dagliga känslor. (The Tempestry Project, u.å.)

En annan idé att visualisera daglig data kommer från den kaliforniska konstnären Lea Redmond, som 2011 kom ut med idén att sticka en halsduk där färgerna representerar den färg som himlen har den dagen (Morris, 2020).

Den brittiske klimatologen Ed Hawkins är känd för sin animerade datavisualiseringsgrafik från 2016, som visar den globala medeltemperaturen för varje månad från 1850 till 2016 (Hawkins, 2016). I grafiken avbildas medeltemperaturen och tidens gång som en färgad linje som rör sig i en växande spiral runt ett löpande årtal, med månadernas namn inskrivna i en cirkel runt. I cirkel runt mitten finns även märkt ut gränserna för 1,5 och 2 graders uppvärmning. I animationens början är linjen violett och blå samt spirälrörelsen

liten, vilket tyder på att temperaturen inte förändrades mycket. Däremot övergår linjen till varmare färger då årtalet närmar sig dagsläget och spiralrörelsen blir större för varje år, vilket betyder att medeltemperaturen växer med ökande hastighet. ”Temperaturspiralen” är lätt att förstå även av allmänheten som inte har djupa kunskaper i klimatologi.

En annan visuell representation av klimatförändringen av Hawkins är så kallade *warming stripes* från 2018 (Hawkins, u.å.). Den är en bild med vertikala ränder i olika blå och röda nyanser. Även den representerar den globala medeltemperaturen från och med år 1850, men varje enskilt år visualiseras av en enfärgad rand, som representerar det årets globala medeltemperatur. I stora drag betyder blå färger kall temperatur och röda färger varm temperatur. Då bilden avläses från vänster till höger, består ca tre fjärdedelar av bilden av olika blåa nyanser, men de övergår först i rosa och sedan till mörkröda toner i bildens högra kant, som representerar nutiden. Samma data finns bland annat även som stapeldiagram. Idén för både temperaturspiralen och *warming stripes* har senare använts till att förmedla även annan information, exempelvis koldioxidhaltens ökning i atmosfären och mängden is i de arktiska områdena.

6. Metod

I kapitlet klargörs valet av undersökningens metod, avhandlingens syfte och forskningsfrågor avgränsas och undersökningens utförande redovisas. Vidare analyseras datainsamlingen samt undersökningens tillförlitlighet.

6.1 Precisering av syfte och forskningsfrågor

Som tidigare har nämnts i avhandlingens första kapitel, är studiens syfte att undersöka vuxna fritidsslöjdares orsaker till att tillverka en temperaturfilt eller annan liknande produkt i mjuka material där statistiska data framförs med hjälp av olika färger eller mönster. Till syftet hör även att undersöka hur klimatmedvetenhet är förbundet med tillverkningen av temperaturfiltar, samt att jämföra olika åldersgruppers svar med varandra. Utgående från syftet har följande forskningsfrågor utarbetats:

1. Vilka orsaker finns att tillverka en temperaturfilt?
2. Vilka budskap finns i temperaturfiltarna?
3. Vilka känslor väcker det hos slöjdaren att tillverka en temperaturfilt?
4. Vilket samband finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt?

Genom den första forskningsfrågan vill jag ta reda på vilka olika orsaker som finns för slöjdare att tillverka en temperaturfilt. Jag är intresserad av om det beror på klimatångest, ett specifikt intresse för temperaturen och skillnader i temperaturen exempelvis mellan olika tidsperioder eller på olika orter. Kanske slöjdarna gillar den färdiga produktens utseende och inte har reflekterat desto mer på bakomliggande faktorer. Kanske de vill synliggöra och spara i minnet specifika tidsperioder och händelser i sitt eller någon annans liv.

För det andra vill jag undersöka vilka sorts data slöjdarna använder i sina produkter. Jag är intresserad av om det till exempel är dygnets medeltemperatur eller dygnets högsta eller lägsta temperatur som används. Informanterna kan även använda sig av sådant data som

dagens väder, exempelvis om solen skiner, det regnar, är dimmigt, blåsigt eller om det finns snö på marken. De kan uppmärksamma sina och sina anhörigas födelsedagar, bröllopsdagar och till och med dödsdagar eller coronakarantän. Även gränserna mellan olika veckor eller månader kan synliggöras i produkterna och det kan finnas mycket annat också som jag inte alls har kommit att tänka på.

Den tredje forskningsfrågan hänger ihop med de övriga genom att jag vill undersöka vilka känslor allt detta väcker hos slöjdarna. Jag vill veta om de tänker på förändringarna i klimatet och miljön medan de arbetar. Det är intressant att utforska om de känner att slöjdarbetet hjälper dem handskas med svåra känslor, eller om temperaturfilten är en påminnelse av negativa händelser. Kanske de istället tänker på allt positivt i sina liv och sådant som ännu går att förbättra. Reflekterar informanterna över huvud taget över annat än produktens utseende? Kanske de bara känner sig lugna och nöjda över att få arbeta med händerna.

I och med att temperaturfiltens ursprungliga syfte tycks ha varit att exempelvis göra slöjdaren mer medveten om tidens och årstidernas gång samt att reflektera kring klimatet i stort och temperaturmönster i arbetet, är jag intresserad av att undersöka genom den fjärde forskningsfrågan om personer som tillverkar temperaturfiltar är mer klimatmedvetna än andra. Är slöjdarna som tillverkar temperaturfiltar mer insatta i klimatförändringen och miljöärenden, eller har de valt att tillverka temperaturfiltar på grund av andra orsaker?

6.2 Val av datainsamlingsmetod

Jag har valt att utföra en kvalitativ undersökning med vissa kvantitativa inslag. Enligt Stukát (2011) är den kvalitativa forskningens främsta uppgift att ”tolka och förstå de resultat som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga” (Stukát, 2011, s. 36). De kvalitativa dragen i undersökningen syns bland annat i enkätens öppna frågor samt i att informanterna kunde tillägga egna svar i alla frågor. Däremot kan exempelvis den relativt stora mängden informanter tolkas som ett kvantitativt drag, samt enkäten som datainsamlingsmetod och avsikten att jämföra olika grupperingar inom informanterna med varandra. Stukát (2011) lyfter fram att det kan vara fruktbart att förena de kvalitativa och kvantitativa synsätten och låta dem komplettera varandra (Stukát, 2011). Innehållsanalys, som Stukát (2011) även kallar

textanalys eller dokumentanalys, används för att kategorisera och bearbeta enkätens öppna svar (Stukát, 2011).

Stukát (2011) menar att det är ett bra val att använda sig av en enkätundersökning ifall man vill nå fler människor än vad som skulle vara möjligt i fråga om observation eller intervju som metod (Stukát, 2011). Fördelar med enkäten, i det här fallet webbenkäten, är att det är lätt och snabbt att få in svar av ett stort antal informanter och att alla som fyller i enkäten får se frågorna i exakt samma form och man slipper omedveten styrning genom den så kallade intervjuareffekten. Det går också lättare att bearbeta svaren efteråt, jämfört med exempelvis långa öppna intervjuer. Nackdelar med enkäten är att man inte kan kontrollera att informanterna faktiskt läser igenom anvisningarna eller handlar efter dessa. Ifall någon fråga är dåligt formulerad, går det inte i efterhand att omformulera den, utan man får nöja sig med de svar man får. Det går inte heller att kontrollera hur många som besvarar enkäten och det kan vara svårt att få in tillräckligt många svar. (Stukát, 2011.) Bryman (2011) anser att webbenkäter kan ses som både strukturerade intervjuer och enkäter.

Under andra omständigheter skulle jag gärna ha använt mig av intervju och observation som datainsamlingsmetoder för undersökningen, men jag valde bort dem på grund av coronapandemin och resulterande begränsningar, som skulle ha gjort det svårt eller omöjligt att undersöka fler än ett fåtal informanter. Genom en halvstrukturerad intervju skulle jag ha fått en personligare kontakt med informanterna och kunnat ställa dem passande följdfrågor på intressanta svar. Samtidigt kunde de ha visat mig sina temperaturfilter personligen och jag skulle på så sätt ha fått en djupare förståelse för deras arbete och bakomliggande syften. Under de nuvarande omständigheterna med undantagsförhållanden ansåg jag att en enkätundersökning med mestadels öppna frågor var det bästa valet för att nå så många personer som möjligt och samtidigt få in personliga svar för en kvalitativ undersökning.

6.3 Uppgörande av enkät

I enkäten finns fler frågor än vad som egentligen behövs för att besvara forskningsfrågorna, men jag ville ha tillräckligt många frågor för att få ut så mycket information som möjligt ur informanterna. Jag valde att börja med enkla bakgrundsfrågor för att värma upp informanterna

och få dem att börja berätta om sina produkter. Mer abstrakta frågor som kunde kännas svårare att besvara kommer först mot slutet av enkäten för att informanterna skulle hållas så motiverade som möjligt och slutföra enkäten i sin helhet. Enkätfrågorna består av envalsfrågor, flervalsfrågor och öppna frågor, sammanlagt 15 stycken. I alla enkätfrågor, förutom de första bakgrundsfrågorna om informantens kön och ålder, finns möjlighet att skriva in ett eget svar ifall det inte färdigt fanns ett passande svarsalternativ. Alla frågor gjordes obligatoriska att besvara, förutom den sista frågan, som ger informanterna en möjlighet att kommentera undersökningen och enkäten eller tillägga något om sitt slöjdarbete som inte har passat in på någon av de tidigare frågorna. Jag valde att de flesta frågor skulle vara obligatoriska att besvara för att informanterna inte skulle kunna hoppa över sådana frågor som de inte hade ett färdigt svar till, utan jag ville att de skulle stanna upp och begrunda sina val och åsikter.

I Tabell 2 ses hur enkätfrågorna och forskningsfrågorna hänger ihop med varandra. Enkätfrågorna är numrerade i tabellen för att göra deras presentation tydligare, trots att de inte är numrerade i själva enkäten. Det finns sju frågor som ger bakgrundsinformation om informanterna, men bara delvis eller inte alls svarar på någon forskningsfråga. Dessa är frågorna 1–4, 6, 10 och 15. Endast fråga 5 besvarar den första forskningsfrågan, som behandlar informanternas orsaker att tillverka en temperaturfilt. Frågorna 6–9 besvarar den andra forskningsfrågan, som tangerar budskap i temperaturfiltarna. Fråga 6 ger både bakgrundsinformation och svarar på forskningsfrågan genom att uppgiften om slöjdteknik både kan användas för att skilja mellan olika använda slöjdtekniker och om temperaturfilten exempelvis virkas som sammanfogade mormorsrutor, kan tekniken även användas för att synliggöra vecko- eller månadsskiften, vilket kan ses som budskap i produkten. Frågorna 11–13 besvarar den tredje forskningsfrågan, som utreder vilka känslor det väcker hos slöjdaren att tillverka en temperaturfilt. Frågorna 11–14 söker svar på den fjärde forskningsfrågan, det vill säga vilket samband som finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt. Bara fråga 14 behandlar rakt informanternas syn på klimatförändringen, men jag har tagit i beaktande att de även kan svara något som har att göra med sina känslor gällande temperatur och klimat i frågorna 11–13, som behandlar deras känslor under arbetets gång.

Tabell 2

Sammankopplingen mellan enkätfrågorna och forskningsfrågorna

Enkätfråga	Forskningsfråga
1. Kön?	Bakgrund
2. Ålder?	Bakgrund
3. Hemland?	Bakgrund
4. Vilken produkt tillverkar du?	Bakgrund
5. Varför har du valt att tillverka en temperaturfilt?	1
6. Vilken slöjdteknik använder du i produkten?	Bakgrund & 2
7. Vilka data använder du i produkten?	2
8. Beskriv hur du har valt färgerna för din produkt.	2
9. Berätta gärna något mer om din produkt...	2
10. Berätta varför du är med i Facebook-gruppen...?	Bakgrund
11. Har du känt följande känslor under arbetets gång?	3 & 4
12. Ge några exempel på i vilka sammanhang du har känt någon av känslorna i den förra frågan under arbetets gång.	3 & 4
13. Beskriv tankarna och känslorna som väcks hos dig då du ser färgsättningen i din framväxande produkt.	3 & 4
14. Berätta hur du tänker om klimatförändringen i allmänhet.	4
15. Finns det något annat du vill berätta eller kommentera?	Bakgrund

6.4 Val av informanter

Eftersom denna avhandling skrivs på svenska, var det ändamålsenligt att även utföra undersökningen på svenska och därför använda svenskspråkiga informanter. Tillverkningen av temperaturfiltar, som står i undersökningens fokus, hör inte till de vanligaste slöjdprojekten och är därför inte välkänt av de flesta fritidsslöjdare. Därför valde jag att samla in undersökningens datamaterial genom sociala medier; i det här fallet Facebook, för att lättast nå så många personer som möjligt som håller på att tillverka en temperaturfilt oberoende av sitt geografiska läge. Waters nämner att sociala media kan användas som informationskälla och som verktyg i forskningen, samt anger Facebook som ett exempel (Bell & Waters, 2016). Jag var mest intresserad av situationen i Finland, men eftersom jag ville utföra undersökningen på svenska, verkade det förnuftigast att använda en svenskspråkig grupp,

även om de flesta medlemmarna i gruppen kunde antas vara bosatta i Sverige. I finskspråkiga grupper hade jag antagligen inte fått in många svar på en svenskspråkig enkät. Översättning av enkäten till finska och översättning av svaren till svenska hade troligen lett till översättningsfel och på så vis gjort undersökningens resultat mindre trovärdiga.

Jag valde att använda mig av en aktiv Facebook-grupp med lite under 800 medlemmar, där jag själv redan var medlem. Det finns också en annan svenskspråkig grupp med ca 1000 medlemmar, men den fokuserar bara på en speciell slöjdteknik. Det finns flera finländska grupper med under 600 medlemmar, men jag valde bort dem på grund av att de är finskspråkiga. Det finns även många engelskspråkiga grupper med till och med 13 000 medlemmar, men även de valdes bort på grund av språket.

Jag valde därmed inte själv ut de enskilda informanterna, utan valde gruppen där undersökningen utfördes, lade upp länken till webbenkäten i gruppen tillsammans med ett missiv (se Bilaga 2) och hoppades på att få tillräckligt många frivilliga deltagare. Detta kallar Stukát (2011) ett frivilligt urval och varnar att resultatens representativitet vid ett sådant urval är lågt eller obefintligt eftersom deltagarna kan ha olika anledningar att bidra till undersökningen (Stukát, 2011, s. 70). Jag kunde också ha använt mig av ett snöbollsurval, det vill säga att leta fram en eller några få passliga informanter och använda deras nätverk för att hitta fler. Snöbollsurvalet kunde ha lett till ett mer representativt urval, men det kändes onödigt att försvåra datainsamlingen genom att låta bli att använda slöjdgruppen.

6.5 Genomförande av undersökningen

Efter att jag valt att använda mig av enkätundersökning, tog jag kontakt med administratörerna i Facebook-gruppen, presenterade mig själv och mitt arbete och bad om lov att få utföra undersökningen i gruppen (Bilaga 1). Administratörerna gav sitt godkännande, så nästa steg var att utforma enkäten. Jag använde mig av programmet Google formulär för att forma en elektronisk enkät (Bilaga 3). Jag valde att utföra undersökningen elektroniskt eftersom det är snabbare än att sända pappersenkäter ut och in och det är gratis, vilket papper, kuvert och frimärken inte är. Det är också både lättare för informanterna att besvara enkäten och för mig att komma åt och bearbeta deras svar.

Jag försökte göra enkäten så kort som möjligt för att informanterna skulle vara

motiverade att delta i undersökningen, samtidigt som deras svar så väl som möjligt skulle kunna besvara avhandlingens frågeställningar. Jag strävade också till att hålla frågeställningarna neutrala, för att inte påverka informanternas svar. Av Youngmans förteckning på olika sorts frågor (refererad i Bell & Waters, 2016, s. 172) består enkäten av kategorifrågor, alternativfrågor och öppna frågor. Enkäten är indelad i tre delar enligt tema. Först kommer tre bakgrundsfrågor gällande informanternas kön, ålder och hemland. Enkätens andra del består av sju frågor kring designval av deras temperaturfilt samt varför de är med i Facebook-gruppen. Den sista delen består av fyra frågor rörande känslor kring temperaturfilten och klimatförändringen, samt en sista fråga för övriga kommentarer. Forskningsfrågorna framkommer inte i enkätfrågorna i strikt kronologisk ordning, utan mer i logisk ordning. Enkäten börjar med bakgrundsfrågor om informanterna, fortsätter med allmänna frågor om deras produkter, mer detaljerade frågor om produkterna och avslutas med mer abstrakta frågor om informanternas känslor, tankar och åsikter om exempelvis klimatförändringen.

Då enkäten var fullbordad, utförde jag en liten pilotundersökning för att försäkra mig om att frågorna är tydliga, att de mäter det som är meningen och att den elektroniska enkäten fungerar som den ska. Jag bad några familjemedlemmar och vänner fylla i enkäten och ge mig respons på den. Jag fyllde också själv i enkäten för att se hur lång tid det tar att besvara frågorna. Till sist innan jag skickade ut enkäten raderade jag de svar jag fått i pilotundersökningen, för att de inte av misstag skulle blandas med de riktiga svaren. Slutligen lade jag upp länken till enkäten i Facebook-gruppen tillsammans med ett inlägg där jag presenterade mig själv, min undersökning och gav lite information gällande enkäten (Bilaga 2). Jag lade upp en påminnelse i undersökningsgruppen tre dagar innan enkäten stängdes samt ännu en timme innan tiden tog slut, för att alla intresserade skulle ha möjlighet att delta i undersökningen samt för att klargöra att klocktiden är i finsk tid. Enkäten fanns tillgänglig i åtta dygn och gav in sammanlagt 58 svar.

6.6 Analys av datainsamling

Efter att ha fått in tillräckligt många svar och stängt enkäten enligt schemat, läste jag i stora drag igenom svaren och lade upp dem i kalkylbladsprogrammet Microsoft Excel. Där lade jag

upp varje enkätfråga på ett eget blad, delade in alla svaren i passande kategorier och gjorde upp olika sorts diagram för att bättre åskådliggöra resultaten. Jag har gjort cirkeldiagram av bakgrundsfrågorna och andra envälsfrågor. Då synliggörs enkelt hur stor andel av informanterna som exempelvis hör till en viss ålderskategori eller har valt att tillverka en viss produkt. Då det gäller flervälsfrågorna, räknade jag först ihop med hjälp av Excel hur många personer som valt varje enskilt svarsalternativ och sedan gjorde jag upp ett liggande stapeldiagram enligt svaren. I dem synliggörs alltså hur många personer som har valt ett visst svarsalternativ som en del av sitt svar, inte hur stor andel av alla svar det utgör. Liggande stapeldiagram valdes över stående stapeldiagram på grund av att texten är lättare att läsa då den finns på stapelns ena sida istället för under den. För att göra figureerna så tydliga som möjligt är också svaren ordnade i storleksordning uppifrån ner. Då är alltså det populäraste svarsalternativet högst upp i figuren och det minst populära lägst ner. I en del flervälsfrågor och öppna svar var jag tvungen att räkna svaren för hand, eftersom alla informanter inte använde samma slags ord, som kunde ha räknats med hjälp av Excel. Varje informant fick ett personligt identitetsnummer som används i citat. Siffrorna delades ut i den ordning informanterna besvarade enkäten.

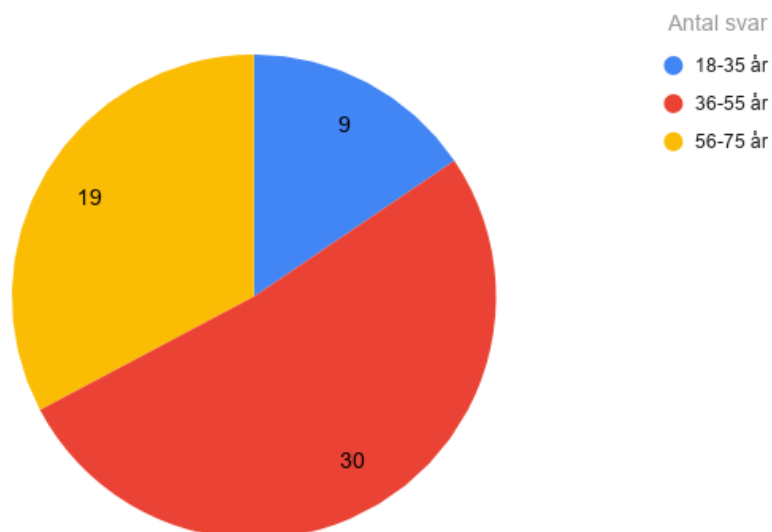
De öppna svaren bearbetades med hjälp av innehållsanalys (Bryman, 2011). Jag läste först igenom alla svar för att få en överblick av ofta förekommande teman och nyckelord. Sedan gjorde jag upp kategorier med hjälp av nyckelorden för svar som liknade varandra och delade in alla delar av svaren i de olika kategorierna. En informants öppna svar kan alltså vara del av ett eller flera svars-kategorier, beroende på vad informanten har svarat. Senare har jag ännu slagit ihop en del kategorier som jag tyckte att var för lika varandra. Jag hade planerat att jämföra informanternas svar med varandra exempelvis i fråga om kön, hemland och ålder. Det framkom i undersökningen att informanterna var en väldigt homogen grupp i fråga om hemland och kön, varmed deras ålder förblev den enda faktorn som kunde användas för jämförelser i resultaten. På grund av detta har jag även gjort upp diagram för svaren enligt hur informanterna i de olika åldersgrupperna har svarat för att se om det finns skillnader eller samband mellan informanter i olika åldrar. Åldersgruppernas svar presenteras i procentmängder för att göra svaren bättre jämförbara med varandra, då det finns väldigt olika mängder informanter i de olika ålderskategorierna. Slutligen presenteras resultaten i kapitel 7 enligt undersökningens forskningsfrågor.

7. Resultatredovisning

I detta kapitel redovisas undersökningens resultat. Kapitlet är indelat i fem delar utgående från de fyra forskningsfrågorna samt presentation av studiens informanter. I den första delen presenteras informanterna genom undersökningens bakgrundsfrågor. I den andra delen behandlas resultaten för den första forskningsfrågan, som gäller olika orsaker att tillverka en temperaturfilt. Den tredje delen berör den andra forskningsfrågan, som gäller olika budskap i temperaturfiltarna. Den fjärde delen tangerar den tredje forskningsfrågan, som gäller informanternas känslor under arbetet med temperaturfilten. Slutligen handlar den femte delen om studiens fjärde forskningsfråga, som behandlar sambandet mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt.

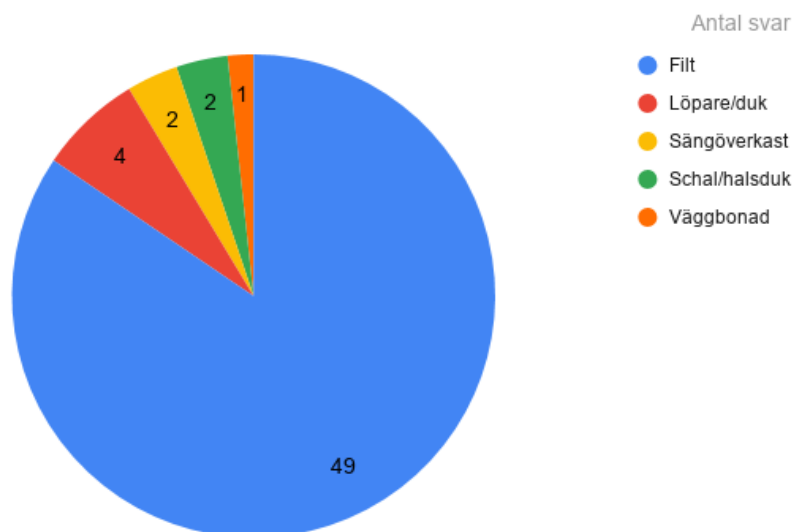
7.1 Presentation av informanter

I undersökningen deltog sammanlagt 58 informanter, varav alla besvarade sig vara kvinnor. Ingen valde något av de andra alternativen, det vill säga ”man”, ”annat” och ”vill inte berätta”. I Figur 2 synliggörs informanternas åldersfördelning. Av de 58 informanterna svarade sig 9 personer (16%) vara i åldern 18–35 år, 30 personer (52%) i åldern 36–55 år och 19 personer (33%) i åldern 56–75 år. Ingen (0%) av informanterna besvarade sig vara 76 år gammal eller äldre, trots att även det fanns som alternativ. Detta betyder att lite över hälften av informanterna var i åldern 36–55 år. Ungefär fem sjättedelar av informanterna var äldre än 35 år gamla och ungefär en tredjedel av informanterna var äldre än 55 år gamla.

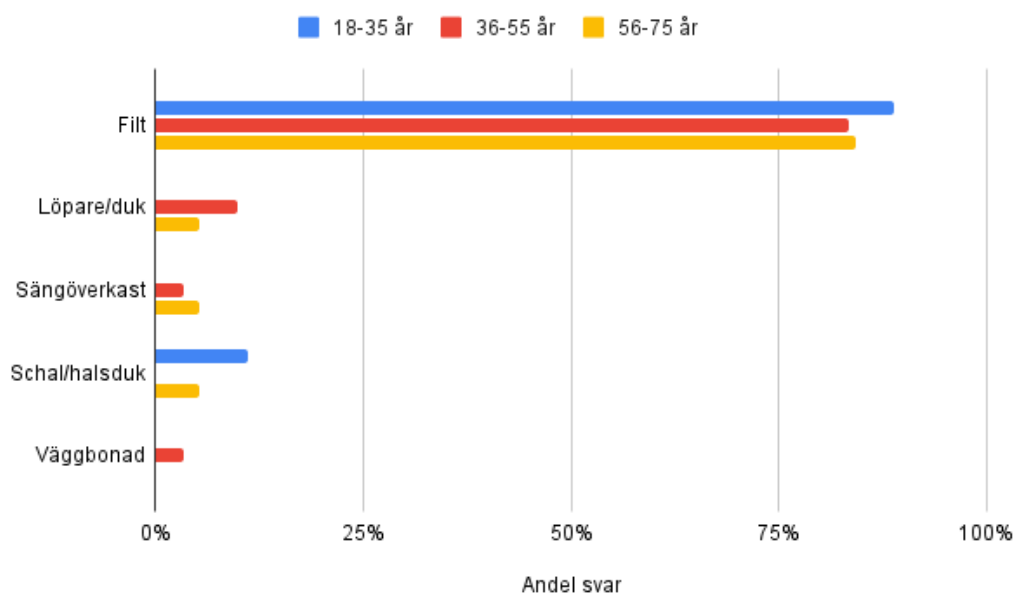
Figur 2*Informanternas åldersfördelning*

I enkäten efterfrågades även informanternas hemland. Endast en av informanterna uppgav Finland som sitt hemland, vilket betyder att 57 personer, alltså 98%, av informanterna var svenskar och en person, alltså 2%, var finländare.

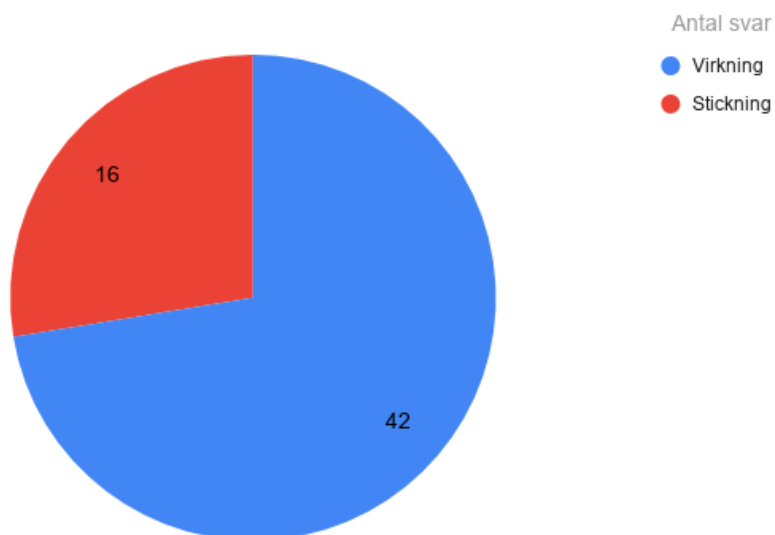
I Figur 3 visualiseras vilken produkt informanterna tillverkar. Överlägset största delen, alltså 49 personer (84%), tillverkar en filt. Det är ungefär fem sjättedelar av informanterna. På andra plats med fyra svar (7%) kommer en löpare eller duk. Två svar var har gått till ett sängöverkast (3%) och en halsduk eller schal (3%). Endast en person har svarat att hon tillverkar en väggbonad (2%).

Figur 3*Informanternas produktval*

Efter att informanterna grupperas enligt sin ålder synliggörs i Figur 4 att största delen av informanterna i varje ålderskategori har valt att tillverka en filt. I den lägsta ålderskategorin (18–35 år) har åtta personer valt att tillverka en filt, det vill säga 89%. Bara en person, det vill säga 11%, i ålderskategorin har valt att tillverka något annat, i det här fallet en schal eller halsduk. I den mellersta ålderskategorin (36–55 år) har 25 personer valt att tillverka en filt, det vill säga 83%. Tre personer (10%) tillverkar en löpare eller duk, en person (3%) ett sängöverkast och en person (3%) en väggbonad. I den högsta ålderskategorin (56–75 år) är det 16 personer som tillverkar en filt, det vill säga 84%. En person (5%) tillverkar en löpare eller duk, en person (5%) tillverkar ett sängöverkast och en person (5%) tillverkar en schal eller halsduk. Detta betyder att de yngsta informanterna är den mest homogena gruppen och de äldsta informanterna är den mest heterogena gruppen i fråga om vilken produkt de tillverkar, men skillnaderna är små mellan åldersgrupperna.

Figur 4*Informanternas produktval enligt ålder*

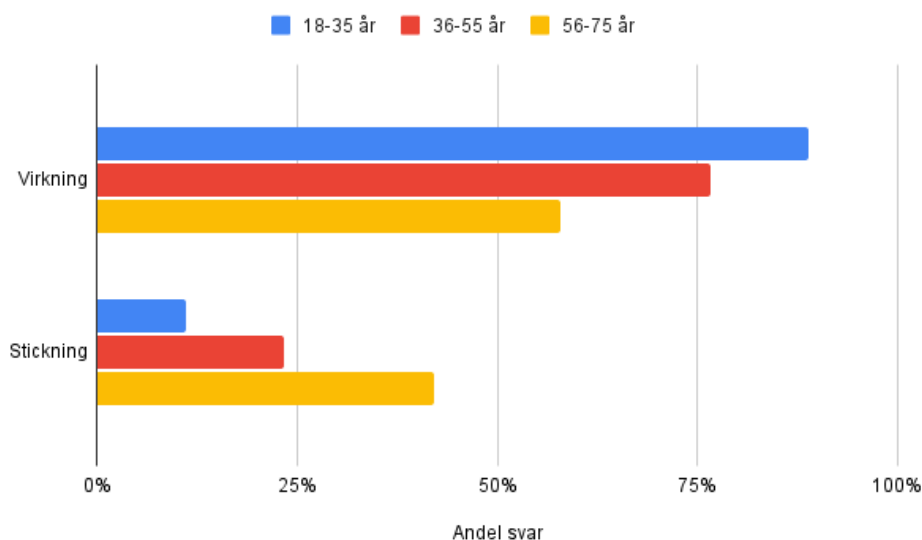
Vidare behandlas vilken slöjdteknik informanterna har använt i sina produkter (se Figur 5). Utav de 58 informanterna har 42 personer (72%) använt sig av virkning och 16 personer (28%) av stickning. Detta betyder att nästan tre fjärdedelar av informanterna har valt att virka sin produkt. Ingen (0%) av informanterna har valt sömnad eller lappteknik, trots att det fanns som svarsalternativ. En person har tillagt att hon använder sig av sicksack-mönster i virkningen.

Figur 5*Informanternas val av slöjdteknik*

Vid val av slöjdteknik är åldersfördelningen ojämna (se Figur 6) än vid informanternas val av produkt. I den lägsta ålderskategorin (18–35 år) har åtta personer valt virkning, det vill säga 89%, och bara en person stickar (11%). I de återstående ålderskategorierna kan samma trend avläsas, men i olika grad. I den mellersta ålderskategorin (36–55 år) har 23 personer valt att virka, det vill säga 77% och sju personer (23%) att sticka. I den högsta ålderskategorin (56–75 år) är det 11 personer, det vill säga 58%, som virkar och åtta personer (42%) som stickar. I alla ålderskategorier är det fler informanter som har valt virkning över stickning, men skillnaden mellan slöjdteknikerna är störst i den yngsta gruppen och minst i den äldsta gruppen.

Figur 6

Informanternas val av slöjdteknik enligt ålder

I en enkätfråga utreds varför informanterna är med i Facebook-gruppen där undersökningen utförs. Informanterna ombeds även berätta om de håller på att tillverka sin första temperaturfilt eller om de redan tidigare har gjort en eller flera. Ur de öppna svaren har 101 nyckelord plockats ut. Därmed har varje informant angett i medeltal 1,7 svar. Eftersom det finns två frågeställningar i samma enkätfråga, är svaren presenterade skilt. Den första frågeställningen är besvarad av 54 informanter. 39 av informanterna (72%) nämner att de är med i gruppen på grund av att de vill få inspiration och se andras arbeten, vilket är informanternas absolut vanligaste orsak till att vara med i gruppen. Nio personer (17%) nämner att de är med i gruppen för att få tips och idéer och sex personer (11%) nämner att de är med för att kunna få och ge hjälp och råd i samband med slöjdarbetet. Sammanlagt 47 informanter svarade på den andra frågeställningen, det vill säga om de håller på med sin första temperaturfilt eller om de har tillverkat någon tidigare. Av dessa 47 svarade 29 informanter (62%) att de håller på med sin första produkt och 15 personer (32%) att det inte är deras första. Därtill svarade tre personer (6%) att de inte ännu har påbörjat sin första produkt. Största delen av dem som besvarade frågan arbetade alltså på sin första temperaturfilt. Ett cirka hälften mindre antal personer svarade att de arbetar på sin andra eller tredje filt eller har till och med tillverkat ännu fler. Några enstaka informanter är med i gruppen, men har inte

ännu börjat arbeta på en temperaturfilt.

I den lägsta ålderskategorin (18–35 år) har fem personer (83%) svarat att de är med i gruppen på grund av inspiration och för att se andras arbeten. Ingen (0%) i gruppen har svarat att de är med för tips och idéer. En person (17%) svarade att hon är med för hjälp och råd. I den mellersta åldersgruppen (36–55 år) har 24 personer (73%) svarat att de är med i gruppen på grund av inspiration och för att få se andras arbeten. Sex personer (18%) svarade att de är med på grund av tips och idéer och tre personer (9%) att de är med på grund av hjälp och råd. I den högsta åldersgruppen (56–75 år) har 10 personer (67%) svarat att de är med på grund av inspiration och för att se andras arbeten. Tre personer (20%) nämnde tips och idéer och två personer (13%) nämnde hjälp och råd. Svaren var väldigt jämnt fördelade gällande inspiration och att få ta del av andras alster i den lägsta och högsta åldersgruppen, samt mellan alla informanterna gällande hjälp och råd. De två högsta åldersgrupperna svarade ganska lika gällande tips och idéer, medan det inte alls nämndes i den yngsta gruppen.

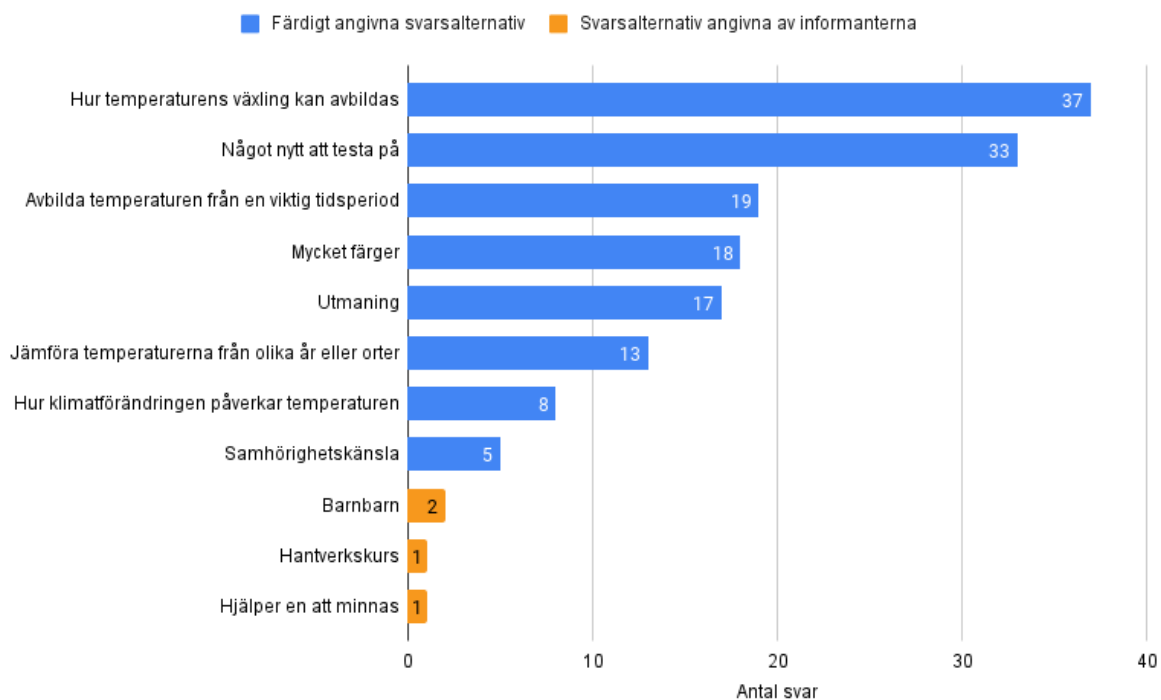
Angående tillverkningen av temperaturfilter nämner fem personer (56%) i den lägsta ålderskategorin (18–35 år) att de tillverkar sin första filt. Tre personer (33%) svarar att de har tillverkat temperaturfilter tidigare och en person (11%) svarar att hon ska börja på med sin första filt. I den mellersta gruppen (36–55 år) är det 15 personer (65%) som arbetar på sin första temperaturfilt, sex personer (26%) som har tillverkat dem tidigare och två personer (9%) som inte ännu har börjat på sin första. I den äldsta gruppen (56–75 år) nämnde nio informanter (60%) att de gör på sin första filt och sex personer (40%) att de har gjort dem tidigare. Ingen (0%) av de äldsta informanterna nämner att de inte ännu har tillverkat en temperaturfilt. Sammanfattningsvis är det flest informanter i alla ålderskategorier som håller på med sin första produkt, en mindre del som svarade att de har tillverkat en eller flera tidigare och minst informanter som svarade att de inte ännu har tillverkat någon alls.

Enkätens sista fråga är den enda som inte är obligatorisk att besvara. Där efterfrågas bara om informanterna har något de vill tillägga eller om de har kommentarer till enkäten eller undersökningen. Största delen av informanterna har inte svarat något på frågan, några har gett mer information om sitt eget arbete eller berättat att enkäten har ändrat på deras syn på sitt projekt. Några informanter har svarat att de inte vill kommentera något mer.

7.2 Orsaker att tillverka en temperaturfilt

Till följande presenteras studiens resultat som besvarar den första forskningsfrågan, det vill säga vilka orsaker som finns att tillverka en temperaturfilt. Resultaten baseras på den femte enkätfrågan.

I Figur 7 åskådliggörs varför informanterna har valt att tillverka en temperaturfilt. Enkätfrågan är en flervalfråga, så respondenterna har fått kryssa för så många svar som har passat in på deras situation. De 58 informanterna gav sammanlagt 154 svar. Varje informant har i medeltal valt 2,7 svarsalternativ. De färdigt givna svarsalternativen är visualiserade i blått och informanternas självkomponerade svar i gult. De två populäraste orsakerna är med 37 svar (64%) att informanten är intresserad av hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt samt med 33 svar (57%) att temperaturfilten är något nytt som informanten vill testa på. 19 personer (33%) har svarat att informanten vill avbilda temperaturen från en tidsperiod som är viktig för henne eller någon nära henne. 18 personer (31%) har svarat att informanten tycker om att använda mycket färger i sina slöjdprojekt. På femte plats med 17 svar (29%) finns svaret att informanten vill utmana sig själv med ett större projekt som tar lång tid att tillverka. På sjätte plats med 13 svar (22%) kommer alternativet att informanten är intresserad av att jämföra temperaturer från olika år eller orter. Sjunde populärast med åtta svar (14%) är alternativet där informanten är intresserad av hur klimatförändringen påverkar temperaturen. På sista plats av de färdigt givna svaren med fem svar (9%) ligger svaret där informanten tycker om slöjdprojekt som ger henne samhörighetskänsla med andra i en grupp. Förutom de färdigt givna svaren har frågan fått fyra svar till som informanterna själva givit. Två personer (3%) har tillagt att de virkar en temperaturfilt till ett barnbarn. En person (2%) har svarat att hon behövde ett större projekt för en hantverkarskurs och en person (2%) att hon tycker om att skapa något som hjälper en att minnas. De populäraste orsakerna att tillverka en temperaturfilt tycks vara att konkret få visualisera temperaturer med olika färger samt att slöjdprojektet är något nytt och spännande för informanterna. De minst populära orsakerna är att koppla ihop slöjdprojektet med klimatförändringen, att använda projektet och Facebookgruppen som social kanal till andra människor, samt olika personliga skäl.

Figur 7*Informanternas orsaker att tillverka en temperaturfilt*

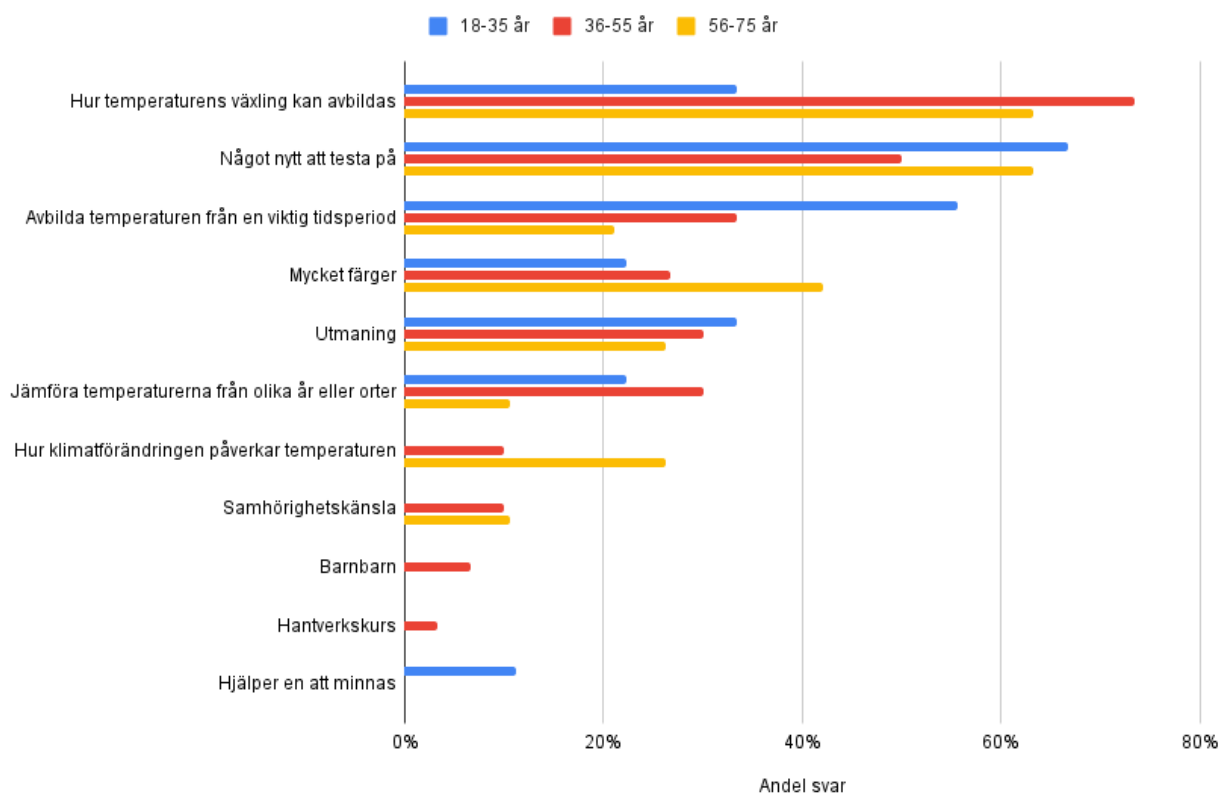
Som det kan avläsas i Figur 8, har de olika orsakerna att tillverka en temperaturfilt fördelats rätt så jämnt mellan åldersgrupperna. De två äldre åldersgrupperna har svarat rätt så lika, men den yngsta gruppen har flest svar på alternativen som allt som allt kommer på andra och tredje plats. Av de nio informanterna i den lägsta ålderskategorin (18–35 år) har endast tre personer (33%) valt det allmänt populäraste alternativet, det vill säga att de är intresserade av hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt. Det populäraste svaret för åldersgruppen med sex svar (67%) är att temperaturfilten är något nytt som informanten vill testa på. Fem personer (56%) svarar att de vill avbilda temperaturen från en tidsperiod som är viktig för dem eller någon nära dem. Två personer (22%) svarar att de tycker om att använda mycket färger i sina slöjdprojekt. Tre personer (33%) vill utmana sig själv med ett större projekt som tar lång tid att tillverka. Två personer (22%) är intresserade av att jämföra temperaturerna från olika år eller orter och en person (11%) skriver att hon tycker om att skapa något som hjälper en att minnas. Ingen (0%) i den lägsta åldersgruppen har valt alternativen om hur klimatförändringen påverkar temperaturen eller samhörighetskänsla.

Utav 30 personer i den mellersta ålderskategorin (36–55 år) har 22 personer (73%) valt att tillverka en temperaturfilt på grund av att de är intresserade av hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt. För 15 personer (50%) är temperaturfilten något nytt som de vill testa på. 10 personer (33%) vill avbilda temperaturen från en tidsperiod som är viktig för dem eller någon nära dem. Åtta personer (27%) tycker om att använda mycket färger i sina slöjdprojekt. Nio informanter (30%) vill utmana sig själv med ett större projekt som tar lång tid att tillverka. Nio informanter (30%) är också intresserade av att jämföra temperaturerna från olika år eller orter. Tre personer (10%) är intresserade av hur klimatförändringen påverkar temperaturen. Tre personer (10%) svarar även att de tycker om slöjdprojekt som ger dem samhörighetskänsla med andra i en grupp, två personer (7%) har skrivit in att de tillverkar temperaturfiltar för sina barnbarn och en person (3%) berättar att hon behövde ett större arbete för en handarbetskurs.

I den högsta ålderskategorin (56–75 år) är svaren tämligen lika som i den mellersta ålderskategorin. Av 19 respondenter är 12 stycken (63%) intresserade av hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt. Lika många, alltså 12 informanter (63%) anser också att temperaturfilten är något nytt som de vill testa på. Fyra personer (21%) vill avbilda temperaturen från en tidsperiod som är viktig för dem eller någon nära dem. Åtta informanter (42%) tycker om att använda mycket färger i sina slöjdprojekt. Fem personer (26%) vill utmana sig själv med ett större projekt som tar lång tid att tillverka. Två informanter (11%) är intresserade av att jämföra temperaturerna från olika år eller orter. Fem respondenter (26%) är intresserade av hur klimatförändringen påverkar temperaturen och två personer (11%) tycker om slöjdprojekt som ger dem samhörighetskänsla med andra i en grupp. Det är intressant att klimatförändringens påverkan på temperaturen verkar vara viktigast för de äldsta informanterna jämfört med de andra åldersgrupperna. Ingen i den lägsta ålderskategorin hade valt det svaret över huvud taget.

Figur 8

Informanternas orsaker att tillverka en temperaturfilt enligt ålder

7.3 Budskap i temperaturfiltar

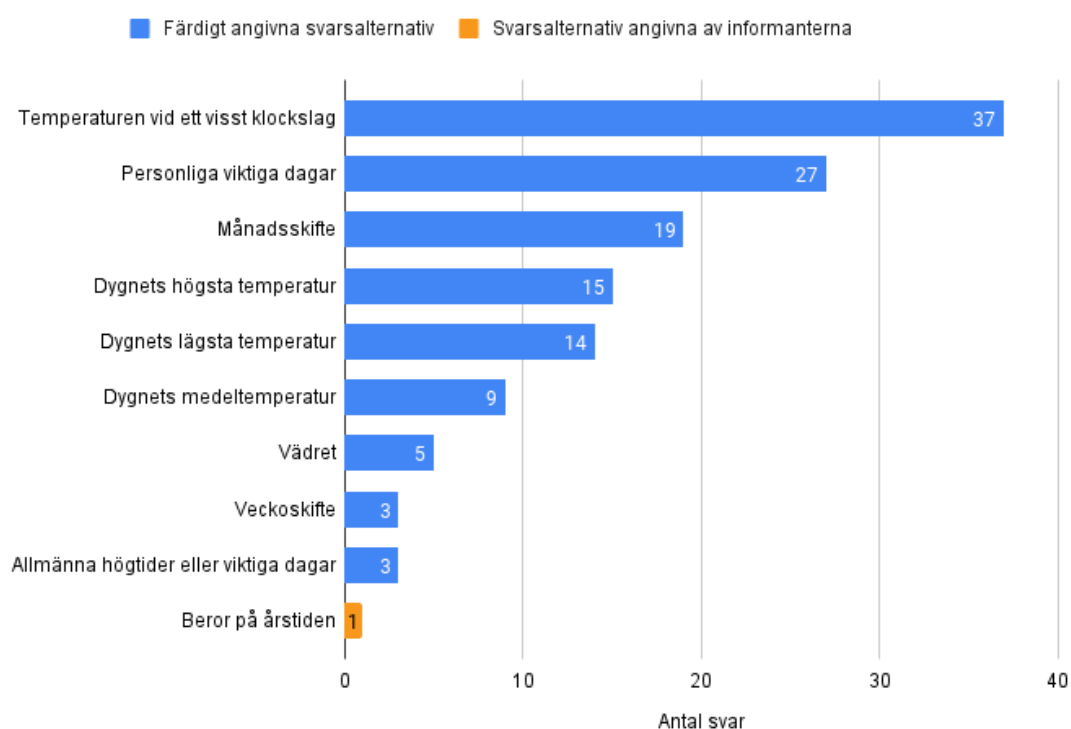
Här presenteras resultaten för den andra forskningsfrågan, det vill säga vilka budskap som finns i temperaturfiltarna. Resultaten baserar sig på enkätfrågorna 6–9.

Figur 9 visar vilka olika data informanterna synliggör i sina produkter. Detta är i enkäten också en flervalsfråga och den har fått in sammanlagt 133 svar, alltså har varje informant i medeltal valt 2,3 svarsalternativ. Det populäraste alternativet har varit att använda sig av temperaturen vid ett visst klockslag. Svaret valdes av 37 personer (64%). Näst populärast, med 27 svar (47%) har varit att använda sig av personliga viktiga dagar, exempelvis födelsedagar. Tredje kommer markeringen av månadsskifte med 19 svar (33%). Till näst kommer dygnets högsta temperatur med 15 svar (26%) och dygnets lägsta temperatur med 14 svar (24%). På sjätte plats med nio svar (16%) ligger dygnets medeltemperatur och på

sjunde plats med fem svar (9%) väderleksförhållanden. På delad sista plats av de färdigt givna alternativen ligger veckoskifte med tre svar (5%) och allmänna högtider eller viktiga dagar, exempelvis julen, även den med tre svar (5%). Utöver de färdigt givna alternativen har en person (2%) angivit att hon under vinterhalvåret använder dygnets lägsta temperatur och under sommarhalvåret dygnets högsta temperatur.

Figur 9

Data i informanternas temperaturfilter

De olika åldersgrupperna har svarat ganska olika på frågan, som kan ses i Figur 10, men alla åldersgrupper har flest svar på temperaturen vid ett visst klockslag. I den yngsta gruppen (18–35 år) har sex personer (67%) svarat att de använder temperaturen vid ett visst klockslag. Tre personer var (33%) har valt personliga viktiga dagar, dygnets högsta temperatur (33%) och dygnets lägsta temperatur (33%). Två personer (22%) har valt att avbilda månadsskiftet. En person var (11%) använder dygnets medeltemperatur och vädret (11%). Ingen (0%) har valt veckoskifte eller allmänna högtider.

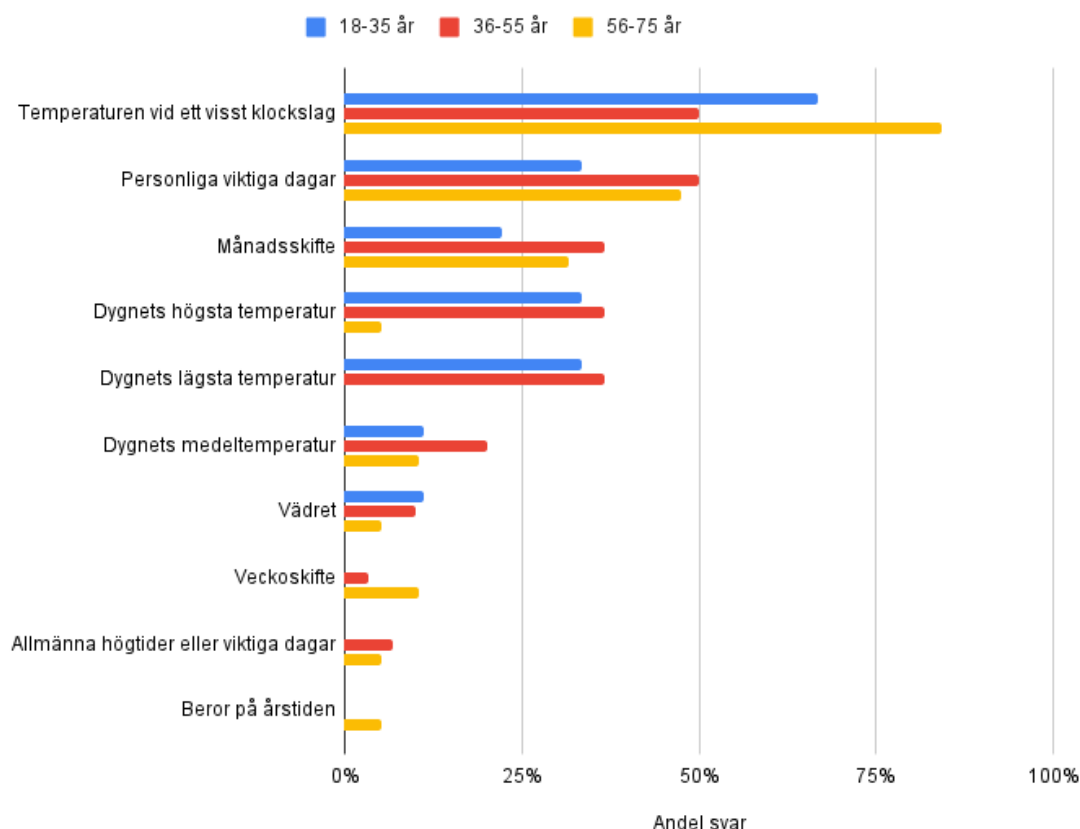
I den mellersta åldersgruppen (36–55 år) har 15 personer var (50%) valt temperaturen vid ett visst klockslag och personliga viktiga dagar (50%). 11 personer var (37%) har valt att avbilda månadsskiftet, dygnets högsta temperatur (37%) och dygnets lägsta temperatur (37%). Sex personer (20%) har valt att använda sig av dygnets medeltemperatur, tre personer (10%) av vädret, två personer (7%) av allmänna högtider eller viktiga dagar och en person (3%) av veckoskifte.

I den äldsta åldersgruppen (56–75 år) har 16 personer (84%) valt att använda temperaturen vid ett visst klockslag. Nio personer (47%) har valt att synliggöra personliga viktiga dagar och sex personer (32%) har valt månadsskifte. Två personer var har valt dygnets medeltemperatur (11%) och veckoskifte (11%). En person var har valt att använda vädret (5%), allmänna högtider (5%), dygnets högsta temperatur (5%) och det personliga svaret att använda sig av både dygnets högsta och lägsta temperatur under olika årstider (5%). Ingen (0%) i åldersgruppen har svarat sig använda dygnets lägsta temperatur.

Det är intressant att de flesta har svarat att de kontrollerar temperaturen vid ett visst klockslag, vilket jag tolkar som att de flesta ser på en fysisk termometer samma klockslag varje dag. Bara den mellersta åldersgruppen har använt sig av alla färdigt givna svarsalternativ. Här har de två lägsta åldersgrupperna svarat ganska lika på många svarsalternativ, medan den äldsta gruppen tydligt prioriterar temperaturen vid ett visst klockslag.

Figur 10

Data i informanternas temperaturfilar enligt ålder

Nästa fråga handlar om hur informanterna har valt färgsättningen för sin produkt (se Figur 11). Frågan är öppen, så resultaten har analyserats av svaren som informanterna själva har formulerat. Frågan fick in 104 svar, vilket betyder att informanterna i medeltal har gett 1,8 svar var. Av svaren framgick att 29 av respondenterna (50%), det vill säga hälften, inte specificerar vilka färger de använder, som i det följande citatet.

Jag har valt färger jag tycker om och sen fördelat de efter vilken temperatur det är. (Informant 35)

Av de 58 respondenterna har 22 personer (38%) i stora drag beskrivit sina färger som ett spektrum, det vill säga att färgen för den kallaste temperaturen i färgskalan är violett eller mörkblå och i och med varmare temperaturer övergår färgen i ljusare blått, grönt, gult, orange och slutligen rött. 15 respondenter (26%) har valt att använda en färdig färgskala eller ett förvalt garnpaket och har alltså inte valt färgerna själv. De flesta av dessa respondenter har

inte gjort ändringar i färgskalan, men ett fåtal har svarat sig ha bytt ut någon färg som de inte tycker om.

Jag letade upp ett garn som hade vackra och många pastellfärger. Har därefter placerat dem efter hur jag tycker de ligger i färgspectrat. Utifrån det sedan en temperaturskala. Inte nödvändigtvis med kalla färger till minus och varma till plus. (Informant 56)

11 av respondenterna (19%) har använt sig av sina favoritfärger. Åtta respondenter (14%) har valt färgerna enligt vad som ”känns rätt” för dem. Här följer ett citat som belyser en respondents färgval.

Blått för kallt, vitt för 0, grått för +1 - +2, grönt-gult-rött för varmare temp. Har stoppat in gult vid +3 för vintergäck och ljus vid jul, blått glittergarn vid +9 för scilla och blått melerat garn vid +27 för badväder. Jag har olika färger för +5 till +14 beroende på om det är vår eller höst. Tempskalan går från -10 till +30 och jag har 1 grad/färg. (Informant 31)

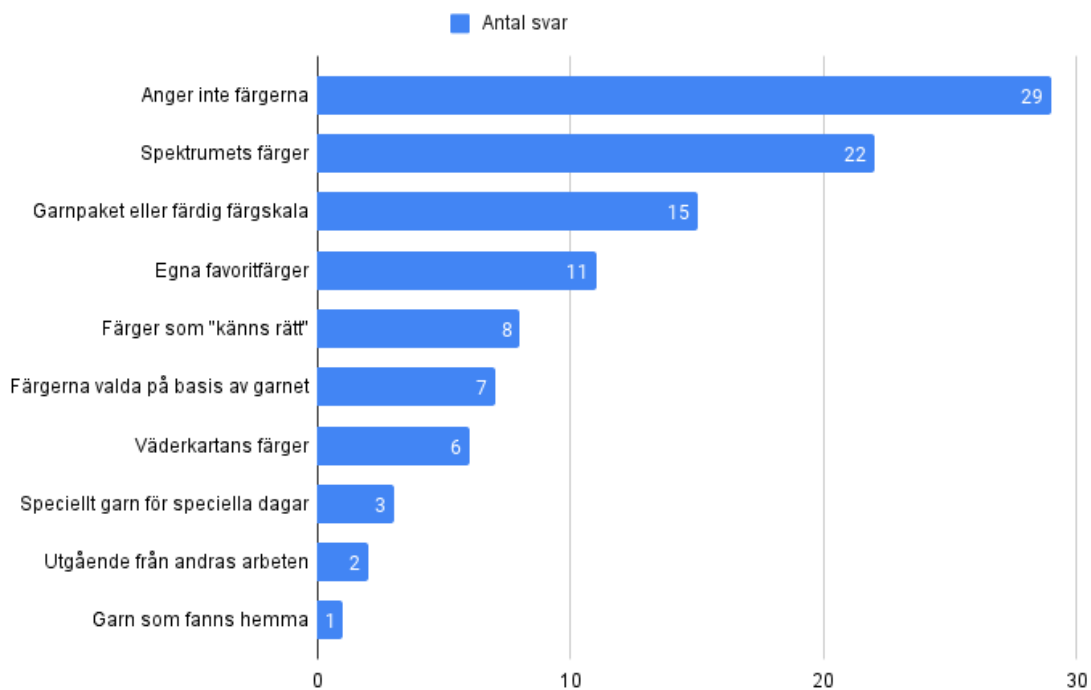
Sju respondenter (12%) har först valt vilket garn de vill använda och sedan valt färgskalan enligt vilka färger som garnet i fråga finns i. Sex personer (10%) har nämnt sig ha valt sin färgskala på bas av färgerna i väderkartor, framför allt Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI).

Traditionellt enl samma typ av skala som väderkartor med blåa skalor för kallt, gröna skalor för mildare och röda för varmare väder. (Informant 41)

Tre personer (5%) nämner att de använder speciella färger eller speciellt garn för speciella dagar, exempelvis födelsedagar. Två personer (3%) har valt färgsättningen enligt tips från andra som håller på med samma projekt eller efter att ha sett på bilder på andras temperaturfiltar. En person (2%) har baserat sin färgskala på garn som hon redan hade hemma och har bara inhandlat några färger som inte fanns eller som tog slut under arbetets gång.

Figur 11

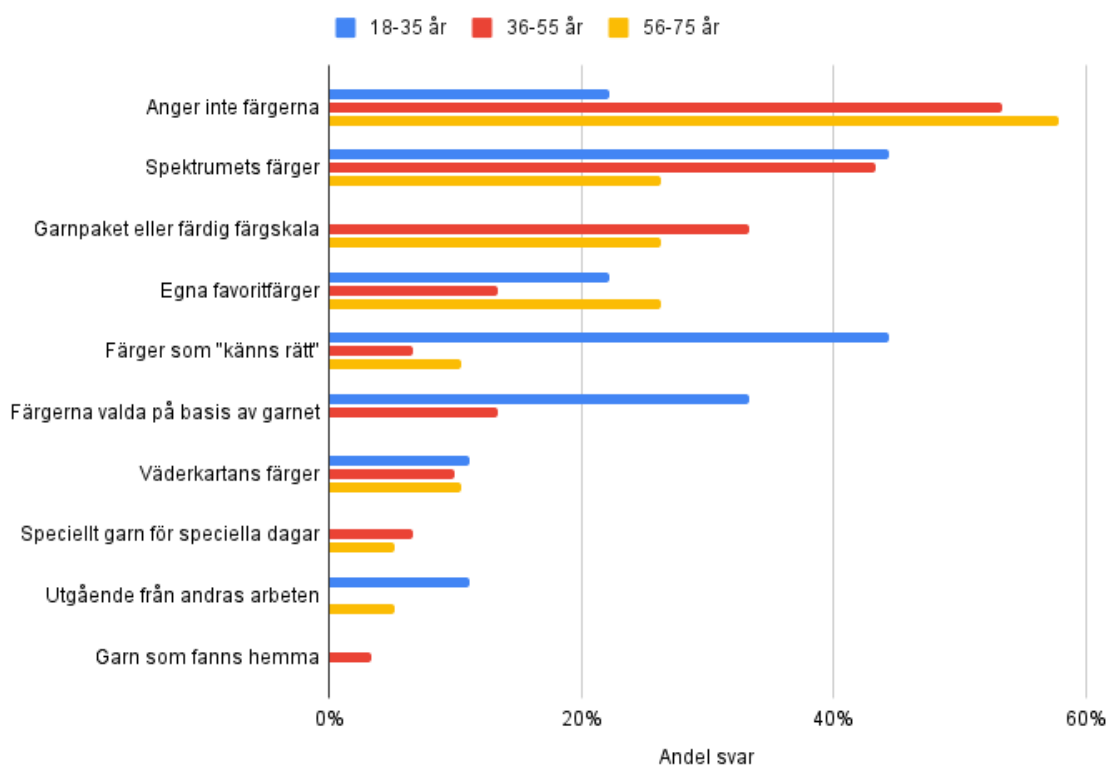
Informanternas val av färgsättning i sin produkt

I Figur 12 synliggörs hur svaren fördelas mellan de olika åldersgrupperna. Den yngsta gruppen (18–35 år) använder mest spektrumets färger och färger som ”känns rätt”. Ingen i den gruppen har nämnt att de skulle ha använt sig av en färdig färgskala eller ett garnpaket. Inte heller att de skulle använda sig av speciellt garn för speciella dagar. Den mellersta gruppen (36–55 år) anger oftast inte vilka färger de använder. Av den som anger färgerna använder de flesta spektrumets färger. I den mellersta åldersgruppen används även mest garnpaket eller färdiga färgskalor av alla åldersgrupper. Ingen av dem nämner att de skulle ha tagit intryck av andras arbeten. Den äldsta gruppen (56–75 år) är den grupp som oftast inte anger vilka färger som används i arbetet. Här används egna favoritfärger mer än i de andra grupperna. Ingen i åldersgruppen nämner att de skulle ha valt färgerna på basis av garnet.

Figur 12

Informanternas val av färgsättning i sin produkt enligt ålder

I den följande frågan fick informanterna berätta något mer om sin produkt. Givna exempel på sådant de kunde berätta om är tidsperioden som används i produkten, hur produkten kommer att användas då den är färdig samt om data från ett eller flera år och orter används i samma produkt. Ur de öppna svaren plockades ut 102 nyckelord, så informanterna har i medeltal angett 1,8 svar. 36 personer (62%) nämner att de använder data från ett helt kalenderår i sin produkt, men inte att året skulle vara speciellt på något sätt. 10 personer (17%) nämner att den färdiga produkten kommer att användas i soffan eller fåtöljen, exempelvis i följande citat.

Jag gör temperaturen år 2021 och virkar en ruta/dag farmorsruta, tar temperaturen kl 12 och i min hemort. Antar att den ska få ligga framme som en färgklick i soffan, självklart att använda den. (Informant 44)

Sju personer (12%) nämner att produkten kommer att avbilda ett barns eller barnbarns födelseår eller första levnadsår. Sju personer (12%) har även berättat att den färdiga

produkten kommer att användas som prydnad eller på sängen, exempelvis som ett överkast. Sex personer (10%) har också nämnt att de använder data från den ort där de befinner sig den dagen, alltså inte från en och samma ort varje dag. Ett exempel på det ses i följande citat.

Jag har tänkt att min filt ska täcka hela 2021. Jag gör ett varv varje dag. Jag tar temperaturen nån gång mitt på dagen där jag befinner mig. Så filten färger följer med var jag är. En skidresa gav lägre temperaturer en vecka vilket syns. Ingen aning om hur jag ska använda den. Fokus har varit och är mer på själva skapandet och framväxandet av den i samma takt hela tiden än själva resultatet. Den får väl pryda soffan eller nåt ..., (Informant 33)

Fem personer (9%) svarar att deras produkt kommer att bestå av virkade delar, till exempel mormors- eller farmorsrutor eller hexagoner, som senare fogas ihop. Fyra personer (7%) har nämnt att de inte ännu vet hur produkten kommer att användas då den är färdig och att tidsperioden som används i produkten innefattar ett kalenderår, men att året i fråga är speciellt, till exempel på grund av coronapandemin eller informantens första år som pensionär, som i citatet nedan.

Min första filt är från mitt första pensionärsår, 1/7 - 30/6. Den andra filten är hela kalenderåret efter. Filtarna ligger just nu på varsin säng. (Informant 45)

Det är även fyra personer (7%) som nämner att de arbetar på flera produkter samtidigt med olika år som datamaterial och fyra personer (7%) som nämner att de använder sitt eget födelseår som tidsperiod i produkten. Detta konkretiseras i följande citat.

Tidsperioden är ett år och det valda året är mitt födelseår. Den färdiga filten kommer att användas som en symbolik för hur året jag föddes såg ut i temperatur och som en sak som verkligen bara är min och symboliserar början på min resa (Informant 12)

Tre personer (5%) har nämnt i sitt svar att de tänker ge bort den färdiga produkten som gåva. På grund av att det som tidigare nämnts finns sju personer som använder data från sitt barns eller barnbarns första levnadstid, är det möjligt att det egentligen är sju personer som tänker skänka bort sin färdiga produkt till barnet i fråga, men att alla inte har nämnt det alls, eller i det här svaret. Som en rolig detalj kan det konstateras att alla tre som kommer att få en temperaturfilt som gåva är slöjdarnas söner som fyller 18 år i år eller får studenten. Här följer ett citat från en av dem.

Jag gör en filt för min son att få på sin 18årsdag i sommar, som visar hans första levnadsår med guldränder för viktiga händelser som första jollret, leendet etc. (Informant 42)

Två personer (3%) svarar att de kommer att använda den färdiga produkten på sin sommarstuga. Två personer (3%) nämner även att tidsperioden i deras produkt är kortare än ett kalenderår. Den ena produkten avbildar en informants graviditetstid och den andra är en rund filt som avbildar några månader från och med midsommar. Två personer (3%) nämner även att flera år är avbildade i samma produkt. Det finns sex teman som bara är nämnda av en person (2%) var. Dessa är följande: tidsperioden består av ett vanligt kalenderår, men på en annan ort än där slöjdaren själv bor. Vidare beskriver en informant hur produkten till en början kan användas dubbelvikt som en babyfilt och senare ovikt då barnet vuxit upp. I de sista svaren har informanterna beskrivit att viktiga dagar senare kommer att broderas på produkten samt att produkterna kommer att användas på bordet, på balkongen och på hedersplats i vardagsrummet.

Då svaren kategoriseras enligt informanternas ålder ses att de flesta i alla åldersgrupper har svarat sig använda data från ett vanligt kalenderår. I den yngsta gruppen (18–35 år) svarade sju informanter (78%) endast att de använder data från ett kalenderår. Därtill finns fem enskilda svar. Exempel på dessa är att en informant (11%) använder ett barns eller barnbarns födelseår, en informant (11%) använder sitt eget födelseår och en informant (11%) tillverkar sin filt av virkade bitar. I den mellersta åldersgruppen (36–55 år) har 16 informanter (53%) svarat att de använder data från ett vanligt kalenderår. Informanterna i åldersgruppen gav väldigt många olika svar. Åtta personer (27%) svarade att den färdiga produkten kommer att användas i soffan eller fåtöljen och sex personer (20%) att de använder ett barns eller barnbarns födelseår som data. Vidare är det exempelvis fyra informanter (13%) som använder data från flera olika orter samt fyra informanter (13%) som tillverkar sin produkt av virkade bitar. Det är endast informanter i den mellersta åldersgruppen som exempelvis tänker ge bort sin produkt som gåva, använder en kortare tidsperiod än ett kalenderår, använder data från flera år i samma produkt och broderar in viktiga händelser i produkten i efterhand. I den äldsta åldersgruppen (56–75 år) är det 13 informanter (68%) som angav sig använda ett vanligt kalenderår som data. Det är intressant att ingen i den äldsta gruppen har nämnt att de skulle ge den färdiga produkten som gåva eller använda data från ett barns eller barnbarns första år eller sitt eget födelseår. Ingen i gruppen svarade heller att de skulle virka sin produkt i bitar som senare fogas ihop. Däremot har bara informanter i den äldsta gruppen nämnt andra skäl till att året de använder som data är speciellt på något annat sätt.

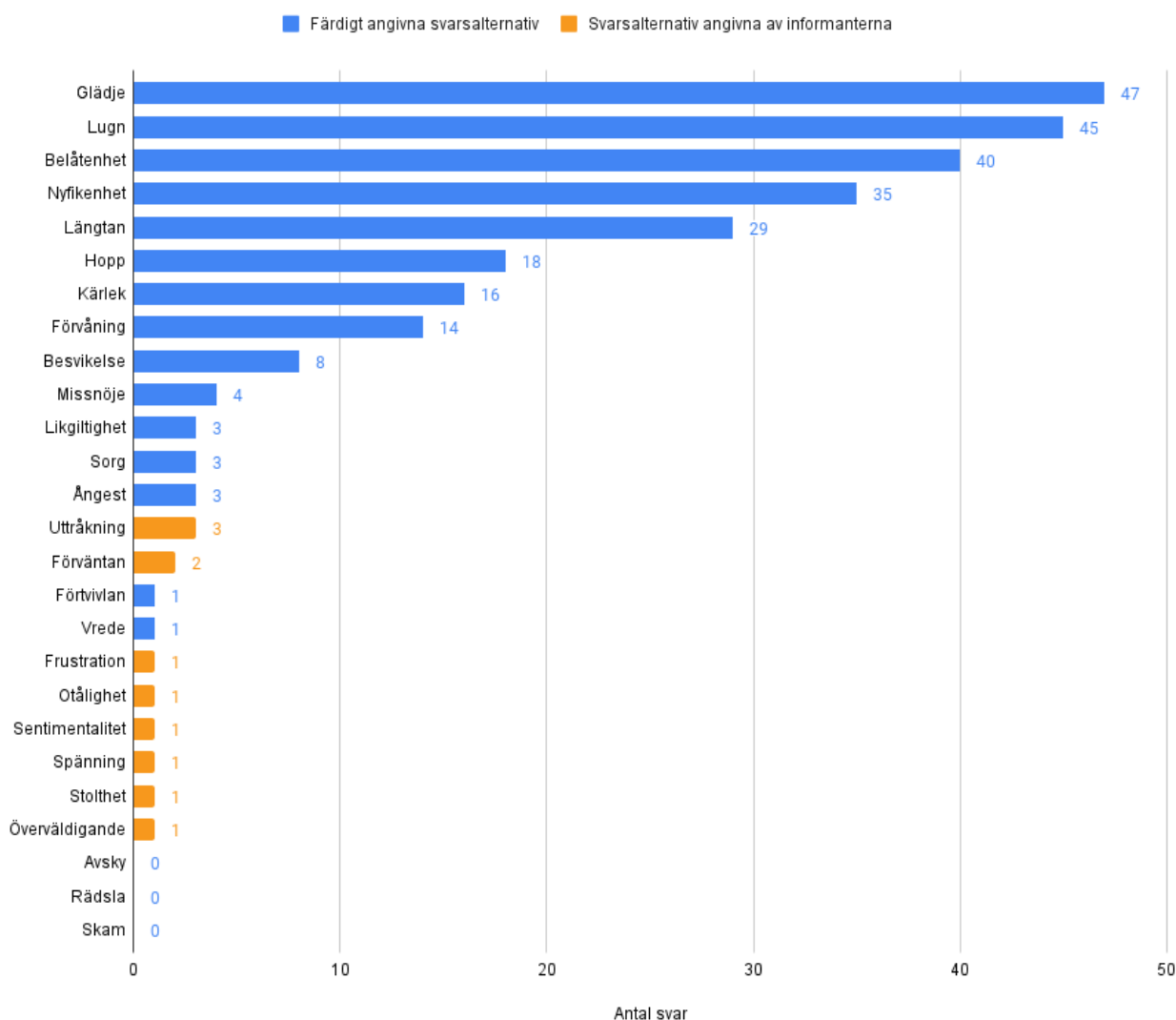
7.4 Känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt

Till näst behandlas resultaten för forskningsfråga tre, det vill säga vilka känslor det väcker hos slöjdaren att tillverka en temperaturfilt. Resultaten baseras på enkätfrågorna 11–13.

Nästa fråga behandlar informanternas känslor under arbetet med temperaturfilten (se Figur 13). Frågan är en flervalsfråga där informanterna kunde kryssa för alla alternativ som passade in på deras situation och därtill skriva in om de hade känslor som inte fanns uppräknade i de givna alternativen. Informanternas egna svar är markerade i gult, till skillnad av de givna alternativen, som är markerade i blått. Frågan fick allt som allt 278 svar, vilket betyder att informanterna i medeltal har kryssat för 5,0 svarsalternativ. Två svar har avlägsnats från summan, eftersom informanterna svarade skriftligt att de inte har känt någon av känslorna i frågan. Som kan ses i figuren, har överlag de positiva känslorna fått flest svar och de negativa känslorna minst. Tre av de givna svarsalternativen har inte fått några svar alls och informanterna har lagt till åtta olika svarsalternativ. Flest svar har fått glädje med 47 svar (84%), lugn med 45 svar (80%) och belåtenhet med 40 svar (71%). På fjärde plats kommer nyfikenhet med 35 svar (63%) och på femte plats längtan med 29 svar (52%). Därefter kommer hopp med 18 svar (32%), kärlek med 16 svar (29%) och förvåning med 14 svar (25%). Då vi kommer till alternativ som fått färre än tio svar, finns besvikelse med åtta svar (14%) och missnöje med fyra svar (7%). Av de färdigt angivna svaren har tre svar var fått likgiltighet (5%), sorg (5%) och ångest (5%). Förtvivlan (2%) och vrede (2%) har båda fått ett svar och alternativen avsky (0%), rädsla (0%) och skam (0%) har inte fått några svar alls. Av informanternas egna förslag har mest svar fått uttråkning med tre svar (5%) och förväntan med två svar (4%). Ett svar (2%) var har gått till alternativen frustration, otålighet, sentimentalitet, spänning, stolthet och överväldigande.

Figur 13

Informanternas känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt

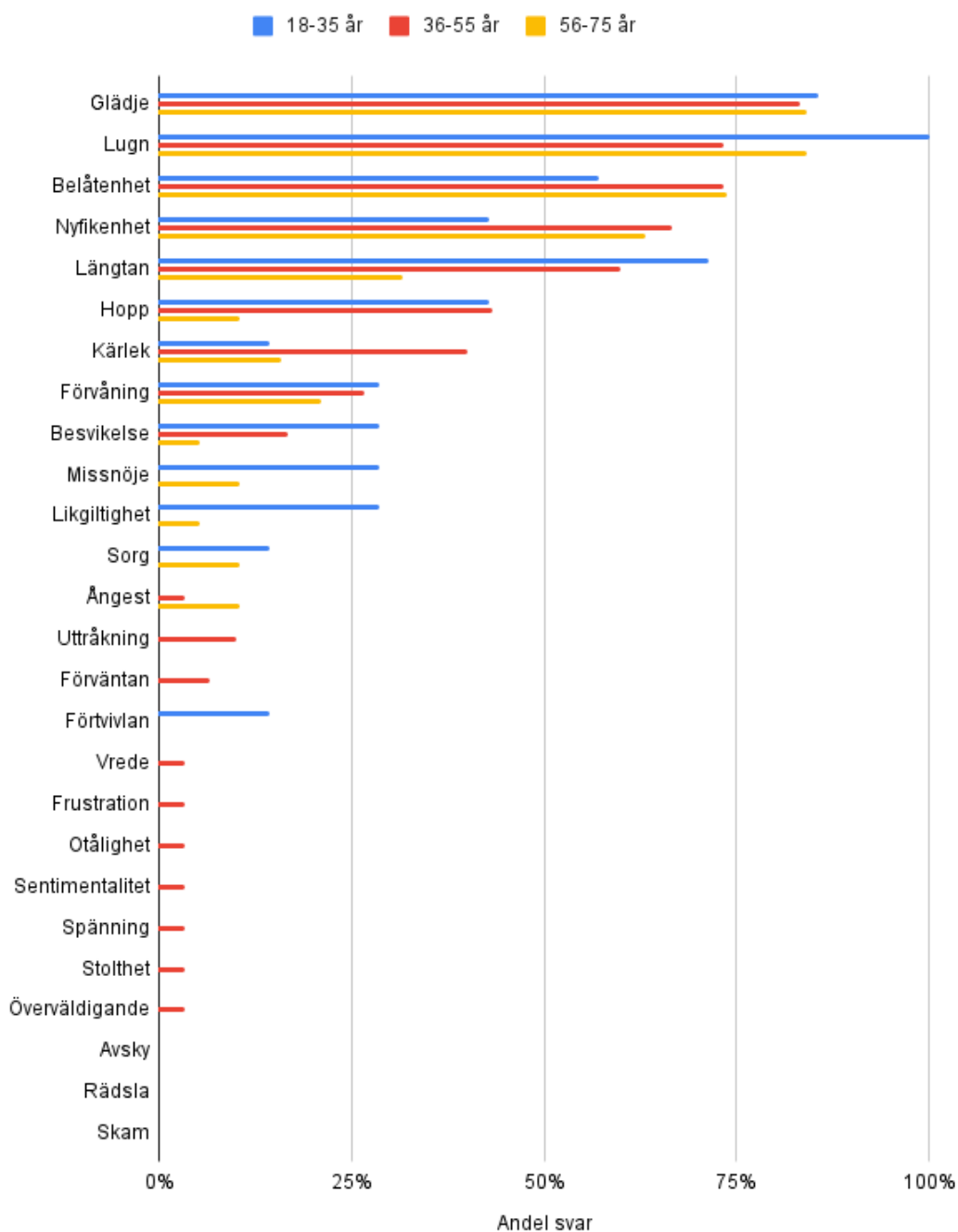

I Figur 14 ses hur svaren fördelas mellan informanterna i olika åldersgrupper. I den lägsta åldersgruppen (18–35 år) har alla informanter (100%) svarat att de känner sig lugna under arbetets gång. Andra populära känslor är glädje (86%), längtan (71%) och belåtenhet (57%). En person i den yngsta åldersgruppen är den enda i studien som har svarat att hon har känt förtvivlan. Däremot har ingen av de yngsta informanterna svarat att de känt ångest eller vrede under sitt arbete av de färdigt angivna svarsalternativen. I den mellersta ålderskategorin (36–55 år) stämmer informanternas svar till största delen överens med alla informanternas

svar på frågan (se Figur 13). Ingen i den mellersta åldersgruppen har svarat att de skulle ha känt missnöje, likgiltighet, sorg eller förtvivlan. Däremot är alla enskilda svar, det vill säga vrede, frustration, otålighet, sentimentalitet, spänning, stolthet och överväldigande givna av informanter i den här ålderskategorin. Även alla av informanterna angivna svarsalternativ är givna av personer i den mellersta ålderskategorin. I den högsta ålderskategorin (56–75 år) har informanterna svarat långt likadant som i den mellersta ålderskategorin. Skillnaden är att de äldsta informanterna har känt mindre längtan, hopp, kärlek och besvikelse än informanterna i den mellersta gruppen, men mer lugn och ångest jämfört med dem. De äldsta och yngsta informanterna har svarat sig känna missnöje, likgiltighet och sorg, till skillnad från den mellersta åldersgruppen.

Figur 14

Informanternas känslor vid tillverkningen av en temperaturfilt enligt ålder

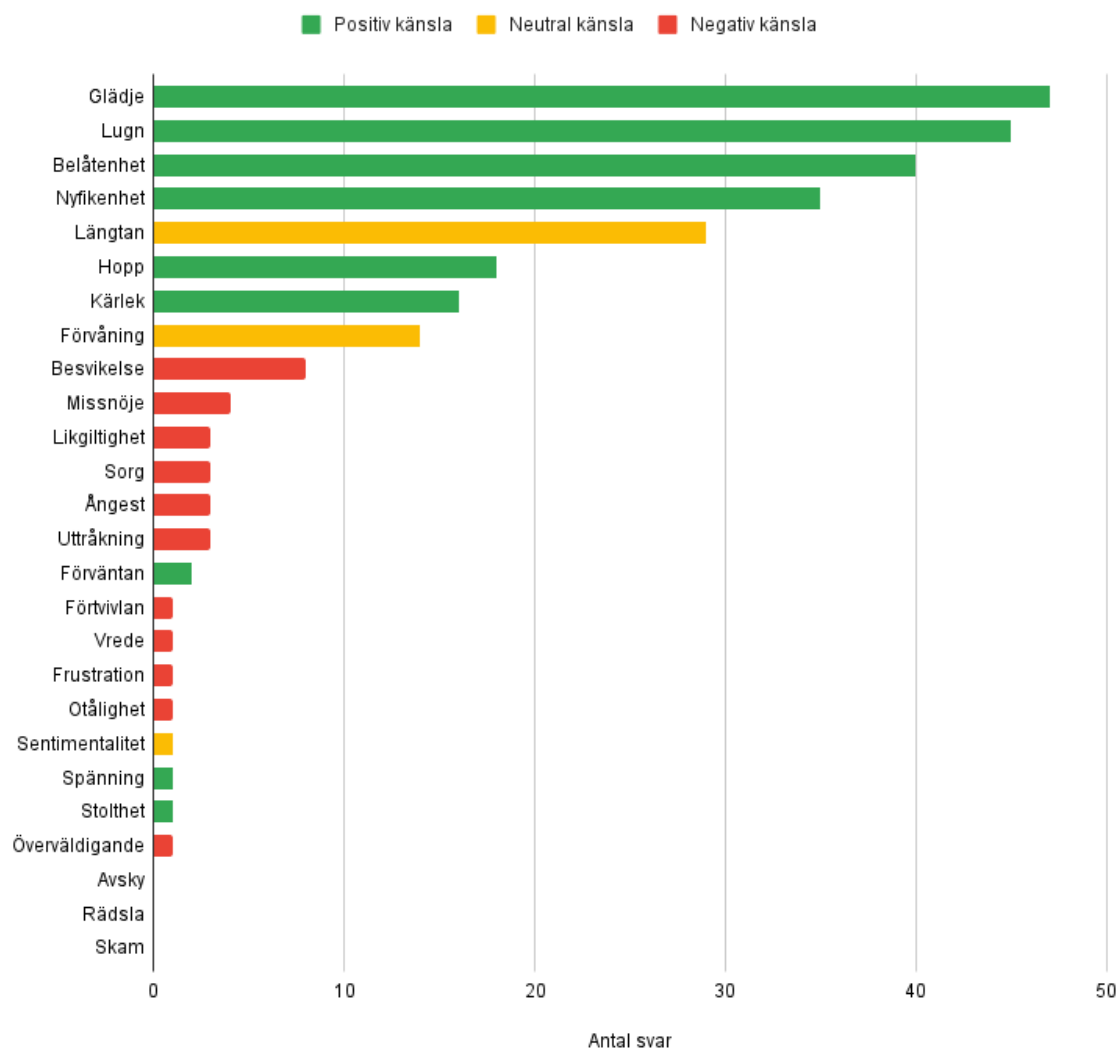

I Figur 15 synliggörs vilka känslor i Figur 13 och Figur 14 som kategoriserats som positiva, neutrala och negativa. Av svarsalternativen är nio känslor positiva, tre neutrala och

14 negativa. Av de färdigt angivna alternativen är sex stycken positiva, två neutrala och 10 negativa. Informanterna bidrog därtill med tre positiva alternativ, ett neutralt och fyra negativa. Allt som allt fick de positiva känslorna 205 svar (74%), de neutrala känslorna 44 svar (16%) och de negativa känslorna 29 svar (10%). Enligt ålderskategorierna uppgav den lägsta åldersgruppen (18–35 år) 62% positiva känslor, 18% neutrala känslor och 21% negativa känslor. Den mellersta åldersgruppen (36–55 år) uppgav 75% positiva känslor, 17% neutrala känslor och 8% negativa känslor. Den högsta åldersgruppen (56–75 år) uppgav 78% positiva känslor, 12% neutrala känslor och 10% negativa känslor. Det betyder att de positiva känslorna verkar vara mer dominerande ju äldre informanterna är, att de neutrala känslorna är svagare ju äldre informanterna är, och att de yngsta och äldsta informanterna känner mer negativa känslor än de som ligger emellan de två ytterligheterna.

Figur 15

Värdering av känslorna (positiv, neutral och negativ)

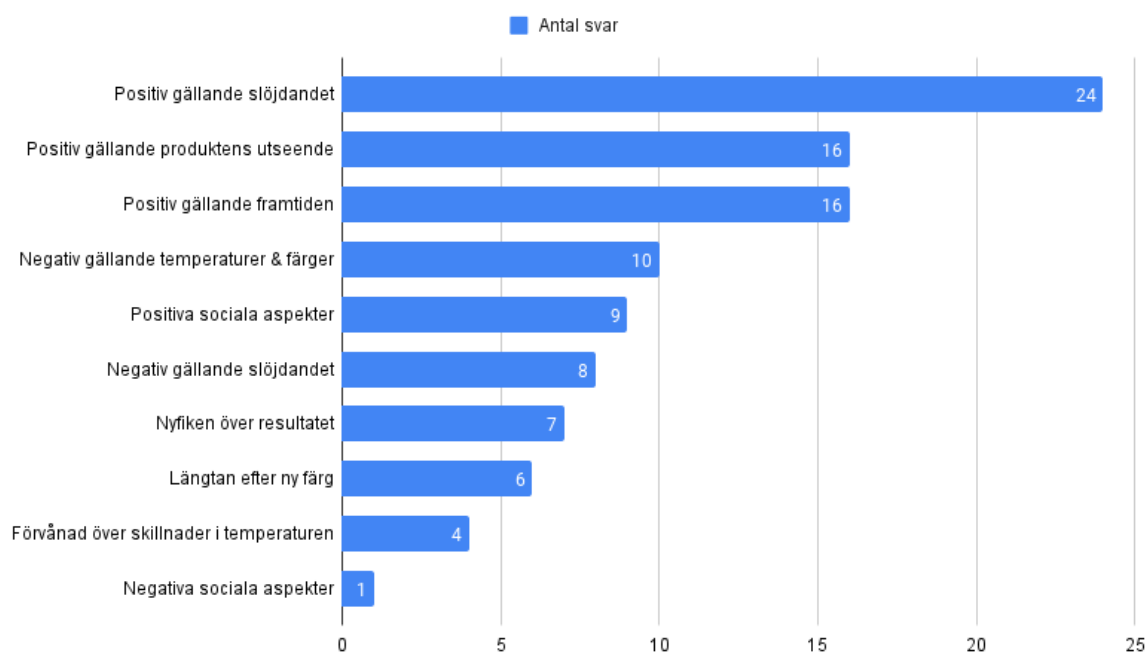
Kommentar. Även svarsalternativen avsky, rädsla och skam är negativa.

Nästa fråga bygger på den föregående frågan och utreder i vilka sammanhang informanterna har känt av känslorna (se Figur 16). Ur svaren har plockats ut 101 nyckelord, men fem informanter har inte besvarat frågan, så i medeltal har de som besvarat frågan gett 1,9 svar. De överlägset flesta informanterna, 24 personer (45%), nämner i sina svar en positiv attityd till det fysiska slöjdandet och produktens tillväxt. 16 personer (30%) känner positiva känslor i fråga om produktens utseende och de använda färgerna. 16 personer (30%) känner

sig även positiva och nyfikna till tidens gång och framtidens temperatur som kommer att avbildas i deras produkter. 10 informanter (19%) nämner att de känner negativa känslor gentemot temperaturen, sina färgval eller hur färgerna inverkar på varandra i produkten. Nio informanter (17%) nämner i sina svar positiva sociala aspekter, såsom kärlek till personen som slutligen kommer att få produkten. Åtta personer (15%) nämner negativa känslor i fråga om tillverkningen av produkten eller själva slöjdprojektet. Sju personer (13%) nämner sig vara förvåntansfulla eller nyfikna på slutresultatet. Sex informanter (11%) nämner att de längtar efter att få använda en ny färg efter långa tider med liknande temperatur. Fyra informanter (8%) nämner sig vara förvånade över temperaturskillnaderna, både positivt och negativt. En person (2%) har känt negativa känslor i samband med händelser som avbildas i produkten.

Figur 16

Sammanhang i slöjdandet där informanterna har upplevt känslor

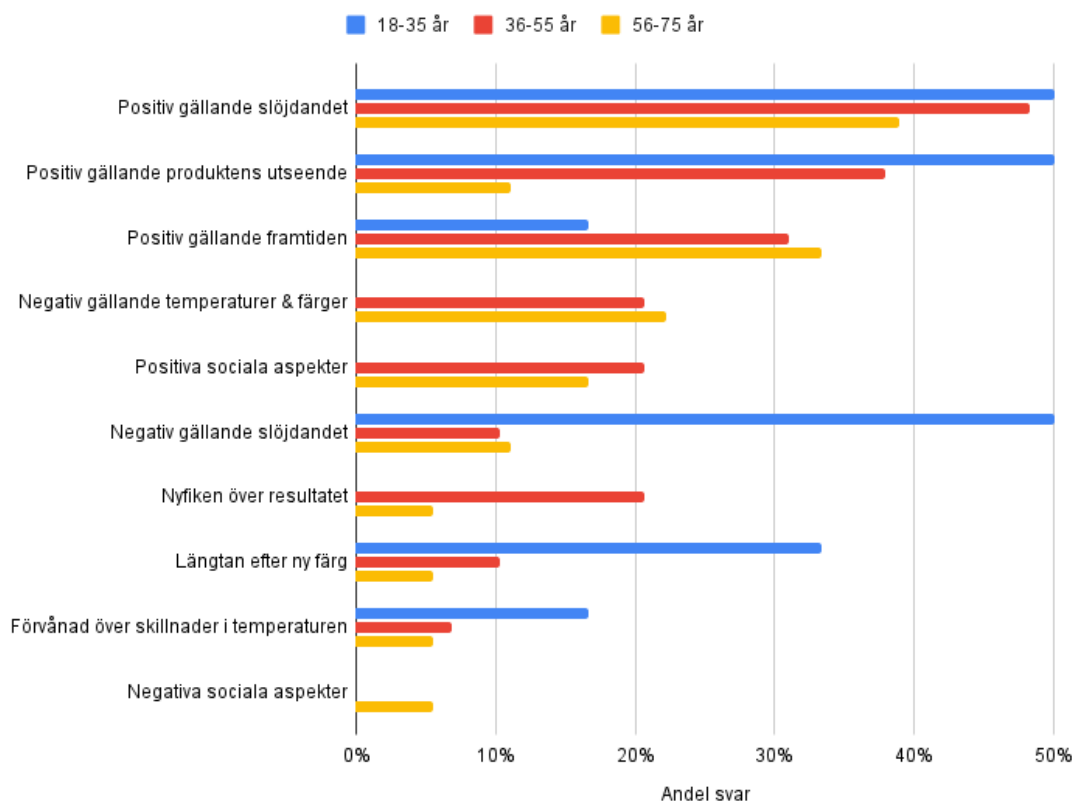

Då svaren delas upp i ålderskategorierna i Figur 17 synliggörs hur informanterna i olika åldrar har besvarat frågan. I den yngsta åldersgruppen (18–35 år) känner sig lika många

informanter positiva som negativa till slöjdandet och även positiva till produktens utseende. Ingen i gruppen har svarat sig ha en negativ attityd till produktens färger eller negativa sociala aspekter. Däremot har de inte heller svarat sig ha positiva sociala aspekter eller att de skulle vara speciellt förväntansfulla över resultatet. Den mellersta åldersgruppen (36–55 år) är mycket mer positiv än negativ gällande slöjdandet, samt positiv gällande produktens utseende och framtiden. Informanterna i den mellersta åldersgruppen har nämnt alla andra nyckelord i sina svar utom negativa sociala aspekter. Den högsta åldersgruppen (56–75 år) har i sina svar nämnt alla nyckelord som synliggör kategorierna i Figur 17. Informanterna i åldersgruppen har svarat sig vara mer positiva eller nyfikna gällande framtiden och samtidigt mer negativa gällande temperaturen och färgerna i sina produkter än de andra åldersgrupperna. Även här är informanterna mest positiva gällande slöjdandet. De har svarat sig vara minst förväntansfulla eller nyfikna över resultatet, förvånade över skillnader i temperaturen samt att de minst längtar efter nya färger eller nämner negativa sociala aspekter i sitt svar.

Figur 17

Sammanhang i slöjdandet där informanterna har upplevt känslor enligt ålder

Följande fråga behandlar vad informanterna tänker och känner då de ser sin produkt växa fram. Frågan fick in 85 svar eftersom fem informanter inte hade besvarat frågan eller inte hade några speciella tankar till frågan. Därmed har varje informant gett 1,6 svar i medeltal. Svaren är väldigt lika den föregående frågans svar. De flesta har svarat med positiva känslor överlag, 28 personer (53%), eller i samband med färgerna i sin produkt, 15 personer (28%). Därefter har sex personer (11%) svarat att det är intressant och att de är ivriga att fortsätta med sin produkt (11%). Sex informanter (11%) svarade också att de har negativa känslor gällande färgerna eller färgskalan i sin produkt. Fem personer (9%) har svarat positivt om själva slöjdandet och fem personer (9%) nämnde också medvetenhet över tidens gång och livet överlag. Fyra personer (8%) har svarat att de har negativa känslor till temperaturen som avbildas i produkten. Tre personer (6%) svarade att de hade positiva känslor till temperaturen och vädret. Två personer (4%) kände sig osäkra gällande sin produkts utseende. Två personer

(4%) svarade att de funderar på framtiden. Två personer (4%) nämnde att det kommer att bli roligt att få se slutresultatet och samtidigt nämnde en person (2%) att det är roligt att inte veta hur produkten kommer att se ut till slut.

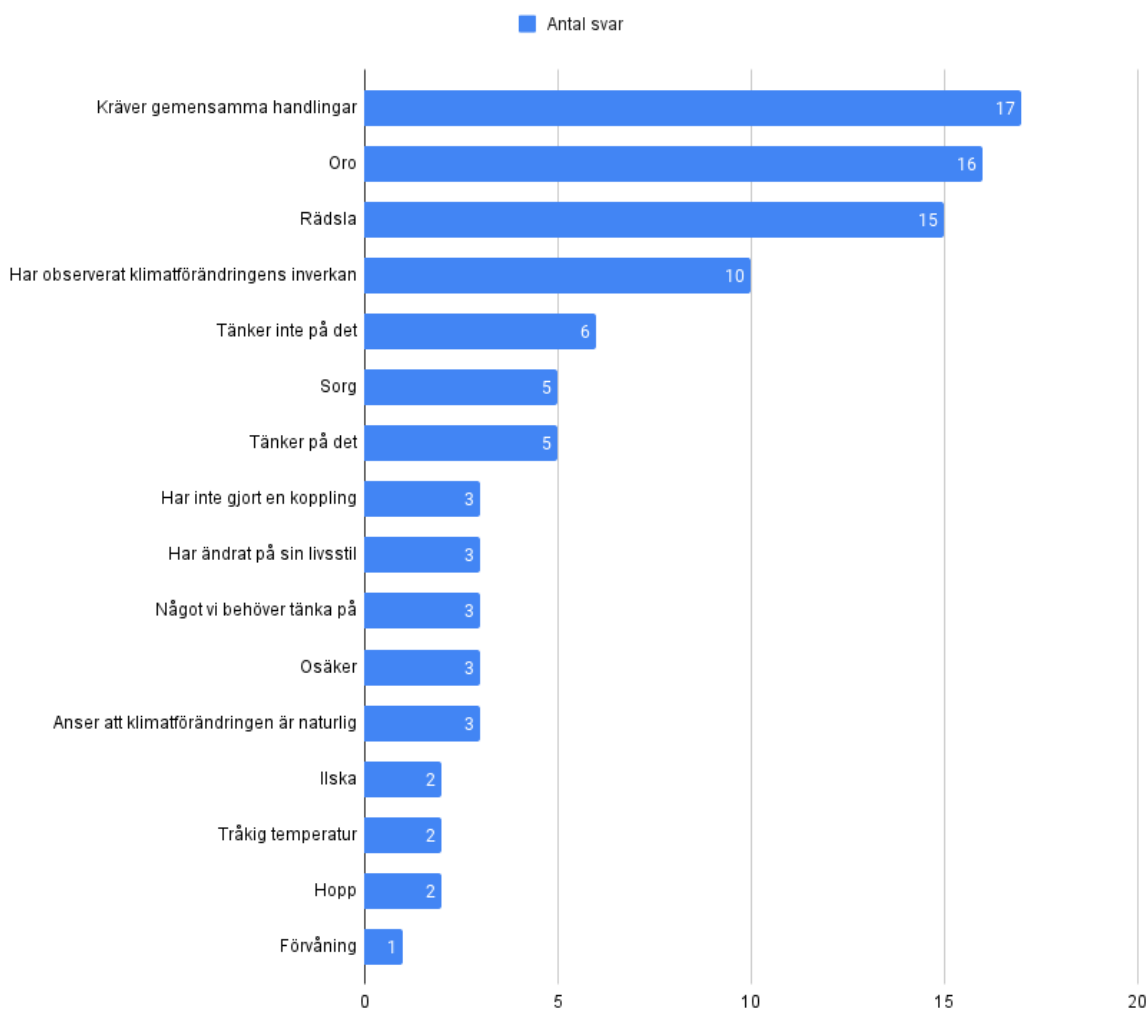
I alla åldersgrupper är det populäraste svaret att informanterna känner positiva känslor överlag till sin växande produkt. I den lägsta åldersgruppen (18–35 år) angav två av informanterna (29%) positiva känslor överlag och två (29%) att de var positivt inställda till färgerna i sin produkt. En informant var (11%) har nämnt positiva känslor till slöjdandet, medvetenhet till tidens gång, negativa känslor till temperaturen och att de är fundersamma över produktens utseende. I den andra åldersgruppen (36–55 år) var det 17 informanter (61%) som kände positiva känslor överlag och 10 informanter (36%) som hade positiva känslor till färgerna i sin produkt. Fem informanter var (18%) svarade att det var intressant och att de var ivriga att få fortsätta med sitt arbete. Ett mindre antal informanter svarade att de hade positiva känslor gällande slöjdandet (11%), kände sig medvetna över livets gång (11%), hade negativa känslor gällande temperaturen (7%), hade positiva känslor till temperaturen och vädret (4%) samt att det kommer att vara roligt att få se resultatet (4%). I den högsta åldersgruppen (56–75 år) var det nio informanter (50%) som svarade positiva känslor överlag, fyra (22%) som hade negativa känslor till färgerna i sin produkt och tre (17%) som däremot hade positiva känslor till färgerna. Två informanter var (11%) har svarat sig ha negativa känslor gällande temperaturen, positiva känslor gällande temperaturen och vädret samt att de funderar över framtiden. Resten av svarsalternativen har fått ett svar var (6%) av informanterna i gruppen.

7.5 Samband mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt

Avslutningsvis behandlas den fjärde forskningsfrågans resultat, det vill säga vilket samband som finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt. Enkätfråga 14 används i resultatet.

Enkätens näst sista fråga behandlar informanternas tankar angående klimatförändringen i stort (se Figur 18). Största delen av informanterna anser att klimatförändringen är ett allvarligt hot som de känner negativa känslor inför, men det finns också enstaka informanter som inte ser klimatförändringen som ett hot och flera som inte

tänker på det. Frågan besvarades av 51 informanter och fick sammanlagt in 96 svar. Därmed har informanterna i medeltal angett 1,8 svar var. 17 informanter (33%) kräver gemensamma handlingar för att minska klimatförändringens inverkan. 16 informanter (31%) känner oro och 15 informanter (29%) känner rädsla inför klimatförändringen. Tio personer (20%) nämner att de har observerat klimatförändringens inverkan i sina liv och sex personer (12%) svarar att de inte tänker på klimatförändringen eller föredrar att inte tänka på den. Däremot finns det fem informanter (10%) som nämner att de aktivt tänker på klimatförändringen och också fem informanter (10%) som känner sorg. Tre informanter (6%) svarar att de inte tidigare har kopplat ihop klimatförändringen med temperaturfilten och tre informanter (6%) svarar också att de har gjort ändringar i sin livsstil på grund av klimatförändringen, för att leva mer naturvänligt. Tre informanter var nämner även att klimatförändringen är något som vi allmänt behöver tänka på (6%), att de är osäkra över sina åsikter gällande klimatförändringen (6%) samt att de inte tror på att klimatförändringen beror på mänsklig aktivitet (6%). Två informanter var svarar att de känner ilska eller frustration över klimatförändringen (4%), att de känner hopp och inte låter ångesten ta över sina liv (4%) och att temperaturen är tråkig i fråga om temperaturfiltens färger (4%). En informant (2%) nämner sig vara förvånad över klimatförändringens inverkan på temperaturen och vädret.

Figur 18*Informanternas tankar gällande klimatförändringen*

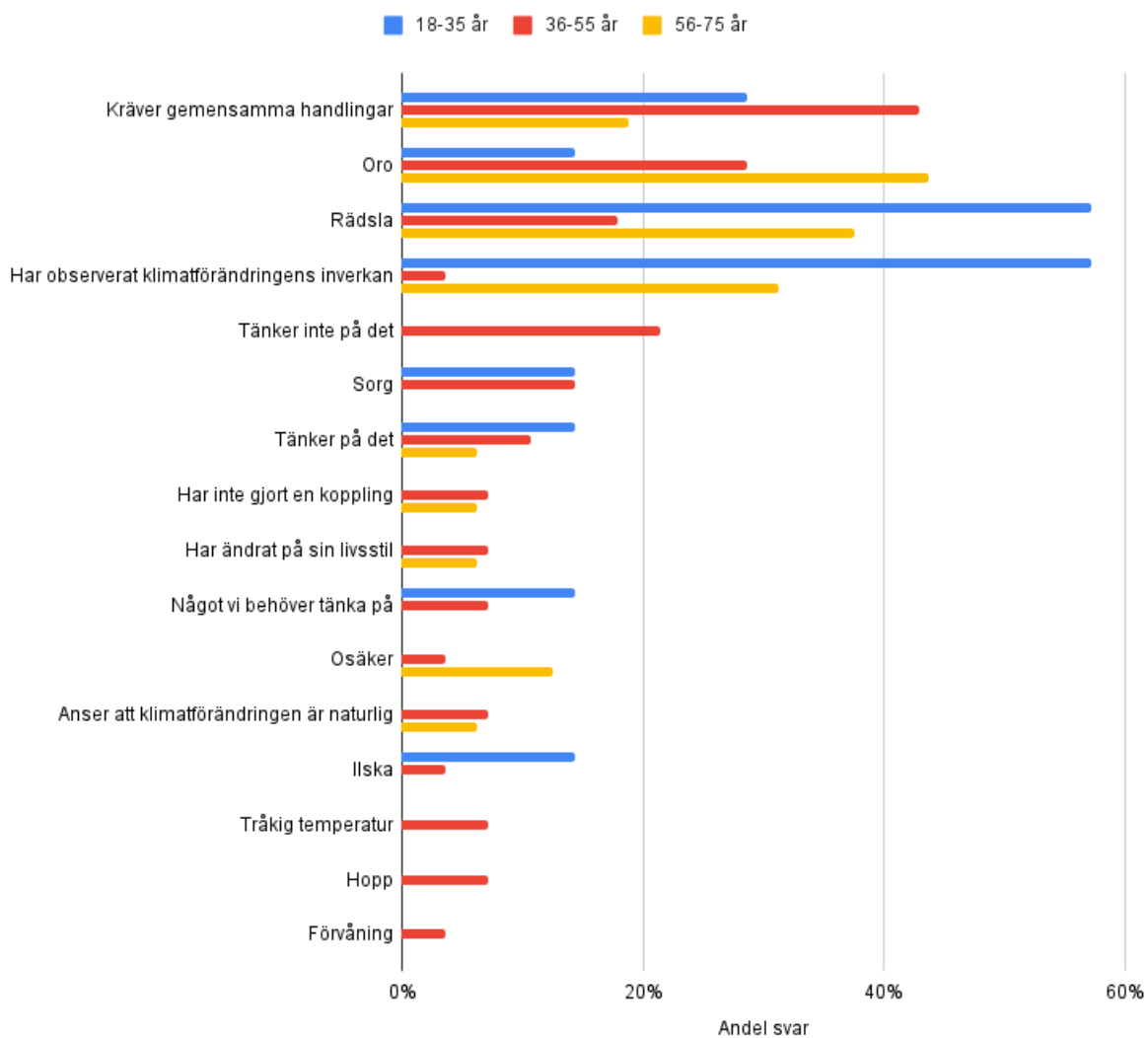
I Figur 19 syns hur svaren är kategoriserade enligt informanternas åldersgrupper. I den lägsta åldersgruppen (18–35 år) svarar fyra informanter (57%) att de känner rädsla inför klimatförändringen och att de har lagt märke till klimatförändringens effekter i sitt liv (57%). Två informanter (29%) kräver att något måste göras för att minimera klimatförändringens negativa inverkan. En person var (14%) har nämnt oro, sorg, ilska, att de tänker på klimatförändringen och att det är något som vi allmänt behöver tänka på. Den mellersta åldersgruppen (36–55 år) har svar i varje kategori. 12 informanter (43%) kräver gemensamma handlingar, åtta informanter (29%) känner oro och sex informanter (21%) tänker inte på

klimatförändringen. Fem informanter (18%) känner rädsla över klimatiförändringen, fyra informanter (14%) känner sorg över det och tre informanter (11%) nämner att de aktivt tänker på klimatiförändringen. Resten av svarsalternativen har fått tre svar eller färre av informanterna i den mellersta åldersgruppen. I den högsta åldersgruppen (56–75 år) svarade sju informanter (44%) att de känner oro och sex informanter (38%) att de känner rädsla över klimatiförändringen. Fem personer (31%) har observerat klimatiförändringens inverkan i sina liv och tre personer (19%) kräver gemensamma handlingar för klimatiförändringens motverkan. Därtill känner sig två informanter (13%) i gruppen osäkra över sina åsikter gällande klimatiförändringen. En informant var (6%) har svarat att hon tänker på klimatiförändringen, att hon inte tidigare har gjort en koppling mellan klimatiförändringen och temperaturfilten, att hon har gjort förändringar i sin livsstil på grund av klimatiförändringen och att hon anser att klimatiförändringen är naturlig och inte beror på människan.

Sammanfattningsvis kan det avläsas ur resultaten att de yngsta och äldsta informanterna mest har lagt märke till klimatiförändringens inverkan på vädret och temperaturen och känner rädsla över förändringarna. Den mellersta åldersgruppen anser också att det krävs handlingar som alla borde hjälpa till med, men samtidigt är den mellersta gruppen de enda som svarat att de inte tänker på klimatiförändringen, avsiktligt eller oavsiktligt. Det är bara de två äldsta åldersgrupperna som har svarat att de inte har gjort en koppling mellan klimatiförändringen och temperaturfilten, att de är osäkra på sina tankar angående klimatiförändringen samt att de inte tror att klimatiförändringen existerar eller att den beror på människan. Däremot är de två äldsta åldersgrupperna även de enda som nämnt att de har ändrat på sin livsstil på grund av klimatiförändringen. Den mellersta gruppen är även den enda som nämnt att de också känner hopp och tror eller önskar att allt till slut kommer att gå väl.

Figur 19

Informanternas tankar gällande klimatförändringen enligt ålder

8. Diskussion

I kapitlet diskuteras och reflekteras kring undersökningens resultat i anknytning till tidigare forskning och genom forskningsfrågorna. Även den i undersökningen använda metoden diskuteras, samt studiens tillförlitlighet och trovärdighet. Avhandlingen knyts ihop i den avslutande diskussionen med studiens betydelse och slutligen ges förslag till fortsatt forskning. Slutligen presenteras exempel på budskap i temperaturfilter, samt färdiga och halvfärdiga temperaturfilter i bildform.

8.1 Resultatdiskussion

Undersökningens första forskningsfråga söker svar på vilka orsaker informanterna har att tillverka en temperaturfilt. De flesta har svarat att de tillverkar en temperaturfilt på grund av att de är intresserade av att se hur temperaturen kan avbildas i en slöjdprodukt och att temperaturfilten är något nytt som de vill testa på. Enligt Sjöberg och Poroko-Hudd (2019) är två av de grundläggande orsakerna till människornas slöjdande kreativitet eller estetisk upplevelse och social tillhörighet. Trots att slöjdande ofta sker ensam, framför allt nu under pandemitiden, anser jag att båda av Sjöbergs och Poroko-Hudds (2019) orsaker uppfylls i form av tillverkning av temperaturfilter inom grupper på sociala medier. Egentligen uppfylls alla fyra orsaker, eftersom slöjd som terapeutisk hjälp kan behövas under pandemitiden, som också matar slöjd som meditativ ensamhet. Jag tolkar intresset för att avbilda temperaturen som kreativitet, men också som inläring och intresse för omvärlden. Att temperaturfilten är ett nytt projekt som informanterna vill testa på, tolkar jag också som kreativitet, men även som social tillhörighet, eftersom människor ofta vill dela erfarenheter med varandra. Det är ändå intressant att svarsalternativet som handlar om slöjdprojekt som ger samhörighetskänsla med andra i en grupp fick minst svar av de färdiga svarsalternativen i frågan. Det kan vara att informanterna inte speciellt har tänkt på den sociala aspekten, men de är ändå med i en Facebookgrupp där tyngdpunkten ligger i att tillverka slöjdprodukter av samma slag. Som Pöllänen (2015) nämner om socialt välmående, kan olika former av fritidsaktiviteter förbättra människans välmående på olika sätt, både ensamma och sociala. De två äldsta

åldersgrupperna hade liknande åsikter som hela deltagargruppen i stort, medan största delen av de yngsta informanterna svarade att temperaturfilten är något nytt som de vill testa på och att de vill avbilda temperaturen från en för dem eller någon annan viktig tidsperiod. Jag tolkar detta som att det är viktigt för den yngsta åldersgruppen att synliggöra och konkretisera viktiga tidsperioder i sina egna eller sina näras liv. Det verkar också vara viktigt för den äldsta åldersgruppen att få använda mycket färger i sina slöjdprojekt och se hur klimatförändringen påverkar temperaturen. Ingen i den yngsta åldersgruppen har valt alternativet att de skulle vara intresserade av hur klimatförändringen påverkar temperaturen, vilket jag anser är av intresse, eftersom jag själv påbörjade min temperaturfilt på grund av klimatångest och intresse för klimatförändringen. Jag hade förväntat mig att det svaret skulle ha varit mer populärt. Det kan vara att de yngsta informanterna är mycket medvetna om klimatförändringen, men inte vill tänka på den i samband med en trevlig fritidsaktivitet som slöjd. Både Huotilainen m.fl. (2018) och Pöllänen (2017) anser slöjd vara avslappnande, terapeutiskt och stärkande i form av flow-upplevelser, vilket gör att det är bra för stresshantering. I motsats till The Tempestry Project, där huvudsyftet till slöjddandet är att dokumentera och presentera klimatdata i en lättförståelig och lätt jämförbar form, är orsakerna för tillverkning av temperaturfiltar mer komplexa och varierande (The Tempestry Project, u.å.).

Den andra forskningsfrågan behandlar budskap i temperaturfiltarna. De allmänt populäraste alternativen var att filten innehåller data från ett helt kalenderår, samt temperaturen vid ett visst klockslag och personliga viktiga dagar, som födelsedagar. Det känns ovanligt för mig att det är så vanligt att använda temperaturen vid ett visst klockslag, vilket jag tolkar som att informanterna kanske hemma varje dag vid samma tidpunkt kontrollerar temperaturen genom att avläsa termometern i fönstret. Eftersom det inte direkt kom fram i undersökningen hur informanterna tar reda på temperaturen, är det också fullt möjligt att de hittar den på nätet eller exempelvis i dagstidningen. Alla åldersgrupper använder sig mest av de två tidigare nämnda alternativen, men de två yngsta åldersgrupperna använder sig också mycket av dygnets högsta och lägsta temperatur. Temperaturfiltens främsta budskap är att de olika färgerna symboliserar olika temperaturer i enighet med Peirces kännemärken för tecken (refererad i Luutonen, 1997), men filten kan också representera en viktig tidsperiod, exempelvis ett barns eller barnbarns första levnadsår. Enligt Vygotskij (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007) kan exempelvis diagram och artefakter fungera som redskap för kommunikation, men för att kunna tyda temperaturfiltens budskap behöver man känna till den

använda färg- och temperaturskalan. Ifall slöjdaren har använt sig av ljusets spektrum som färgskala är det relativt lätt att få en bild av förhållandet mellan olika temperaturnivåer, trots att man inte skulle känna till den exakta skalan. I frågan om informanternas val av färgsättning använder de flesta sig av färgerna i ljusets spektrum, även de flesta i alla åldersgrupper. De yngsta informanterna använder mest färger som ”känns rätt” för dem, utöver ljusspektrumet och de äldsta informanterna använder sig också till stor grad av sina egna favoritfärger. I sådana fall kan färgerna symbolisera även något annat än temperaturer. Olika färger kan ha väldigt olika innebörd beroende på kultur, menar exempelvis Jacobson (2009). Också enligt Niiniluotos fyra huvuddimensioner av kulturföremålets betydelse (refererad i Ahlskog-Björkman, 2007) kan ett föremål, som en temperaturfilt, ha väldigt olika betydelser för exempelvis tillverkaren, mottagaren och en utomstående person. Tillverkaren kan vara till exempel en mormor eller farmor som tillverkar filten för sitt barnbarn. Hennes färgval och andra formgivningsval är beroende av hennes egna erfarenheter, associationer och tycken. För tillverkaren är det självklart att exempelvis färgränderna symboliserar olika temperaturer, glittertråden födelsedagar och de regelbundna svarta ränderna månadsskiften och att filten som helhet visar på hennes kärlek till barnbarnet. Däremot för utomstående som inte känner till ”nyckeln” till temperaturfiltens budskap kan det se ut som ett väldigt färgglatt men oregelbundet virrvarr som inte har någon djupare betydelse. Barnbarnet som är filtens mottagare kanske associerar filten exempelvis med tillverkarens hem eller den röda färgen med fotbollsträning, eftersom han har en röd träningskjorta, och den vita med stearin, som fallit från ett levande ljus. Därmed är det svårt om inte omöjligt att föra vidare sin egen tolkning till någon annan, om inte ”nyckeln” följer med, till exempel som färgskala i filtens kant, men inte ens den kan fånga alla meningar. Utöver de givna svarsalternativen har en del informanter berättat i andra svar att de exempelvis tillverkat en liknande filt med idrottsdata över sig själv eller att temperaturfilten kan ha väldigt olika former. Största delen virkar sin produkt, andra sticker och det kan göras till exempel med sicksack- eller hålmönster. Även om största delen av informanterna tillverkar filter, finns även halsdukar, schalar, borddukar och sängöverkast medräknade.

Den tredje forskningsfrågan utreder vilka känslor som väcks hos slöjdaren vid tillverkningen av en temperaturfilt. Allt som allt uttryckte informanterna att de till största delen känner positiva känslor och i den lägsta ålderskategorin hade till och med alla informanter svarat att de känner lugn då de arbetar på sin produkt. Jag kände till redan från

tidigare att slöjdande är bra för välmåendet. Enligt Huotilainen m.fl. (2018) kan slöjdverksamhet vara terapeutiskt och till och med sänka högt blodtryck och förbättra kroppens immunförsvar. Jag hade ändå förväntat mig att fler informanter skulle känna negativa känslor i samband med temperaturfilten, eftersom den påminner mig så starkt om klimatförändringen och miljöförstöring. Min egen temperaturfilt är känslomässigt ett väldigt tudelat projekt. Å ena sidan synliggörs det tydligt i filten att vintrarna har blivit ganska varma och att somrarna samtidigt har blivit väldigt varma, men det var trevligt att ta sig an ett så stort slöjdprojekt och få det färdigt. Orterna och åren som används för temperaturdatat i filten är också personligen viktiga för mig, så filten kommer antagligen att ha både positiva och negativa konnotationer för mig. Pöllänen (2017) lyfter fram att slöjd är viktigt eftersom det kan lära en att känna att man kan påverka sin situation och också för att man kan lära sig om sig själv, kulturer och exempelvis att även respektera och ta hand om naturen. Genom undersökningen ville jag var även utreda ifall unga kvinnor faktiskt känner mest klimatångest, som till exempel Pihkala (2019) och Ogunbode m.fl. (2021) menar. Resultaten visar att de yngsta informanterna faktiskt procentuellt känner mest besvikelse, missnöje, likgiltighet, sorg och förtvivlan, men undersökningsgruppen i den lägsta åldern var så liten att det inte går att dra några slutsatser utifrån svaren. Gällande sammanhang där informanterna kände de tidigare nämnda känslorna, svarade även där största delen att de kände positiva känslor gällande slöjddandet, produktens utseende och framtiden. De yngsta informanterna svarade däremot att lika många kände sig positiva till slöjddandet och positiva till produktens utseende, men också negativa till slöjddandet. Även här balanseras resultaten ut då man kommer ihåg att det bara finns en handfull informanter i den lägsta ålderskategorin. Av deras svar kan också utläsas att många har haft slöjdtekniska problem med sina produkter, som att garnet har tagit slut precis innan produktens avslutning, vilket är jobbigt, men inte så farligt. Det fanns en informant som svarade sig ha känt starka negativa känslor under arbetets gång, men hon valde att inte berätta något mer om dem.

Den fjärde forskningsfrågan försöker besvara vilket samband som finns mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt. Resultaten visar att största delen av informanterna kräver gemensamma handlingar för att kontrollera klimatförändringens negativa effekter, att de känner oro och rädsla inför klimatförändringen samt att de själva har lagt märke till klimatförändringens effekter. Av IPCC:s specialrapporter (SMHI, 2019; 2020a; 2020b) framgår att informanternas känslor kan anses vara grundade i verkligheten. Pihkala

(2019) råder personer som känner klimat- eller miljöångest att ta till handling för att överkomma de svåra känslorna och sätta sig själv i en aktiv roll. Även slöjd kan vara ett exempel på aktiv handling, anser även Pöllänen (2017). Det framgår i resultaten att det även ingår informanter i studien som aktivt eller passivt inte tänker på klimatförändringen i sina liv och ett fåtal informanter som inte tror på att klimatförändringen finns eller att den beror på människans växthusgasutsläpp. Det är intressant att alla informanter som svarade att de inte tänker på saken, hör till den mellersta ålderskategorin och är därmed födda mellan 1966 och 1985. Även informanter i den högsta ålderskategorin, som är födda mellan 1946 och 1965 har i lite mindre utsträckning svarat att de anser klimatförändringen vara naturlig och i större utsträckning att de är osäkra gällande sin åsikt på ämnet. Informanterna i den lägsta ålderskategorin, födda mellan 1986 och 2003, har endast svarat på ett klimatmedvetet sätt. Det är möjligt att de äldre informanterna av olika skäl faktiskt inte tror på att klimatförändringen är ett riktigt fenomen, men det finns också en möjlighet att åtminstone en del av dem känner så stark ångest över klimatförändringen att det enligt Stanley m.fl. (2021) orsakar en flyktrespons och de undviker att ens tänka på saken. Både Stanley m.fl. (2021), Pihkala (2019) och Sangervo (2020) menar att ilska kunde vara en bättre reaktion, eftersom den aktiverar till handling och förbättrar den mentala hälsan, jämfört med klimatångest utan ilska. Slutligen verkar det som om de flesta informanterna inte har kopplat ihop klimatförändringen och temperaturfilten, så även om många informanter är klimatmedvetna, finns det inget samband mellan klimatmedvetenhet och tillverkningen av en temperaturfilt.

8.2 Metoddiskussion

Studiens syfte var att söka svar på varför vuxna fritidsslöjdare tillverkar temperaturfiltar, vilka budskap och känslor som finns med i slöjdarbetet och hur det hänger ihop med slöjdarens klimatmedvetenhet. I studien användes både kvalitativa och kvantitativa metoder och undersökningen utfördes med hjälp av en webbenkät med envals- och flervalsfrågor samt öppna frågor. Utöver det hade informanterna möjlighet att skriva in extra kommentarer vid varje enkätsvar. Efter att ha utfört datainsamlingen lade jag märke till att enkäten kunde ha varit bättre formulerad. Nu var en del frågor otydligt utformade, vilket ledde till att en del informanter inte svarade på det som efterfrågades eller att de inte visste hur de skulle svara.

Det skulle också ha varit nyttigt för bearbetningen av datat om jag hade numrerat frågorna i enkäten, men det kom jag inte att tänka på då. I det här fallet kan enkätfrågornas avsedda numreringar ses i Tabell 2, samt enkätfrågornas sammankoppling till forskningsfrågorna. Jag märkte också först i efterhand att enkätfrågornas anvisningar inte stämmer i enkäten. Det står i varje fråga att informanten kan skriva in ett eget svar i ”övrigt”, men i stället står det ”annat” i själva enkäten. Det här beror på att Googles språkställningar är på finska på datorn som har använts för enkätens konstruktion, så svarsalternativet jag själv såg var ”muu”, som jag utan vidare tankar översatte till ”övrigt”. Bilderna i Bilaga 3 har tagits i efterhand efter att språkställningarna ändrats på datorn.

I allmänhet är jag väldigt nöjd med enkäten och datainsamlingen. Undersökningen fick åtminstone dubbelt så många deltagare som jag hade förväntat mig och trots att det blev väldigt mycket data att bearbeta och analysera för en mestadels kvalitativ undersökning, känns det trevligt att så många ville delta och dela med sig av sina tankar och åsikter. I och med det kan det också bekräftas att undersökningen utfördes i en passande grupp. Samtliga forskningsmetodologiska författare som jag har stött mig på under avhandlingens skrivande (Bryman, 2011; Stukát, 2012, Bell & Waters, 2016) varnar läsaren för att det kan vara svårt att få in tillräckligt många svar i enkätundersökningar, men tacksamt nog var det inte något problem i denna undersökning.

Undersökningens missiv och informationsrutan i enkätens början var inte tillräckligt långt uttänkta och de har alla i princip samma information. Jag borde ha tagit mig tid att se på missiv och enkäter formade av andra studerande eller forskare, men jag var ivrig att få ut enkäten, så jag stannade inte upp för att tänka tillräckligt mycket över texten. Det kunde också ha varit bra att skriva antingen i enkätens början eller missivet att jag hoppas få utförliga svar på frågorna, men det betyder ändå inte att informanterna nödvändigtvis skulle ha läst någondera texten eller svarat utförligare än de gjorde nu. Många enkätsvar var väldigt korta och flera informanter hoppade över enkätfrågor genom att exempelvis bara skriva in en punkt i svarsfältet, trots att jag hade försökt undvika detta genom att göra nästan alla frågor obligatoriska att besvara. Det är sannolikt att många informanter inte läste enkätens missiv eller svarsinstruktioner, men det är en sidoeffekt av att göra en enkätundersökning. Forskaren kan inte kontrollera hur informanterna besvarar frågorna (Stukát, 2012, s. 48).

Det svåraste i enkätsvarens bearbetning var de öppna svarens analysering. Jag hade

inte på förhand kommit att tänka på hur mycket arbete det medför, eller på vilket sätt det egentligen är bäst att göra. Nu läste jag igenom svaren en i taget och gjorde anteckningar för hand eller på dator, men det kändes svårt att hålla styr på alla svar och kategorier och jag var tvungen att göra om det ett par gånger på grund av felräkningar. Efteråt känns det som att det effektivaste och överskådligaste sättet kanske skulle ha varit att fysiskt skriva ut åtminstone alla öppna svar och markera dem med olika färger, men det skulle förstås inte ha varit så bra för naturen att slösa papper på det sättet.

I avhandlingen hade jag ursprungligen planerat att jämföra svaren mellan olika åldersgrupper, kön och nationaliteter, men kunde slutligen bara använda åldern som jämförande faktor. Jag hade hoppats få informanter som skulle vara olika varandra för att försöka få så olika svar som möjligt, men det är tydligt och förutsett att det mest är kvinnor som håller på med garntekniker i slöjden (Sjöberg & Porko-Hudd, 2019) och att det för det mesta är svenskar som är med i svenskspråkiga grupper på Internet.

I resultatkapitlet har jag valt att även skriva ut mycket av informationen som är synlig i figurerna eftersom det i den nyaste APA-manualen nämns att avhandlingarna borde skrivas så att informationen är tillgänglig för så många människor som möjligt. Då samma information finns i både text- och bildform tror jag att den är bättre tillgänglig för exempelvis blinda personer som använder sig av text-till-tal-applikationer, färgblinda personer som kan ha svårt att skilja på färgerna i figurerna, eller personer som har svårigheter att förstå och utläsa figurer.

8.2.1 Validitet, reliabilitet och etik

Stukát (2011) beskriver reliabilitet som studiens mätnoggrannhet eller tillförlitlighet, det vill säga hur skarpt eller trubbigt studiens mätinstrument är (Stukát, 2011). Min forskningsprocess var rätt så kaotisk och jag kom att tänka på många saker först i efterhand som kunde ha gjort syftet, forskningsfrågorna och därmed enkätfrågorna tydligare. Exempelvis fanns det flera frågeställningar i en enkätfråga samt åtminstone en dikotom enkätfråga som går att besvara med ”ja” eller ”nej”. Gällande några enstaka svar hade jag svårigheter att förstå om de var menade som positiva eller negativa. Detta kan bero på informanternas personliga sätt att uttrycka sig, skillnader mellan rikssvenska och finlandssvenska, samt att svenskan inte är mitt

modersmål. I allmänhet anser jag att undersökningen är rätt så tillförlitlig eftersom undersökningens syfte samt alla forskningsfrågor fick ett svar.

Validitet eller giltighet beskrivs som ett svårtolkat begrepp, som ”brukar anges som hur bra ett mätinstrument mäter det man avser att mäta” (Stukát, 2011, s. 134). Jag strävade efter att fråga informanterna direkt om det jag ville få svar på, men jag kan inte veta om de svarade ärligt på frågorna. De kan också ha lämnat bort sådant som jag skulle anse vara viktig information och de kan även ha låtit bli att svara på en fråga över huvud taget, trots att jag försökte minska risken till detta genom att göra nästan alla frågor obligatoriska att besvara. Jag anser att de flesta enkätfrågorna inte är sådana som kunde ta fasta på informanternas negativa sidor, som de kanske inte vill berätta om. Studiens ämne är sådant som många slöjdare gärna berättar om, det vill säga detaljer om ett intressant projekt som de håller på med. Ungefär hälften av enkätfrågorna är på så sätt onödiga att de inte rakt besvarar någon forskningsfråga, men jag ville i varje fall ha med dem som bakgrundsfrågor och för att ”värma upp” informanterna inför de viktigare frågorna. Enkätfrågorna är direkta, är starkt kopplade till forskningsfrågorna och har för det mesta besvarats så som jag planerade, så jag tycker därför att undersökningen är tämligen giltigt.

Stukát (2011) nämner fyra allmänna grundkrav för det grundläggande individskyddskravet inom forskningens etiska aspekter. Dessa är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Stukát, 2011, s. 138–140). I undersökningen uppfylls informationskravet genom att deltagarna informerades om studiens syfte och om att det är frivilligt att delta i undersökningen. Jag skrev inte rakt ut att deltagarna har rätt att avbryta sitt deltagande när som helst, men i en elektronisk enkätundersökning går det ju lätt att helt enkelt inte skicka in sina svar eller att stänga fliken med enkäten ifall man inte vill delta. Jag berättade i missivet vad jag studerar och vid vilken högskola samt att enkätsvaren kommer att användas i min magisteravhandling. Samtyckeskravet fylls genom att alla deltagare är vuxna och de fick själv bestämma om sin medverkan i undersökningen. Det fanns inga beroendeförhållanden mellan mig och deltagarna. Jag påminde några gånger i gruppen om möjligheten att delta i undersökningen, men utsatte ingen för påtryckning. Konfidentialitetskravet uppfylls genom att deltagarna är anonyma och jag vet inte ens själv vilka som har deltagit och vem som har svarat vad. En del människor kommenterade på sitt eget initiativ i Facebook-gruppen att de hade fyllt i enkäten, men jag undvek att se på deras namn. Jag ”gillade” deras kommentarer för att visa min uppskattning över att de deltagit i min

undersökning och eftersom det eventuellt kunde tolkas som ointresse eller kylighet om jag inte reagerade på något sätt. Deltagarna informerades i enkätens början om att alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och om att informanterna inte kommer att kunna identifieras i det färdiga arbetet. På grund av konfidentialitetskravet valde jag att inte citera sådana svar i arbetet som innehåller identifierande uppgifter om informanten, exempelvis födelseår och -ort. Jag har lovat dela länken till det färdiga arbetet i Facebook-gruppen där undersökningen utfördes, så att alla intresserade kommer åt att läsa det. Nyttjandekravet uppfylls genom att deltagarna informerades om att deras enkätsvar endast kommer att användas i forskningssyfte. Jag glömde skriva ut det, men de individuella svaren kommer att förstöras efter att undersökningen är gjord och avhandlingen är klar.

Generaliserbarhet tar enligt Stukát (2011) fasta på om studiens resultat bara gäller för den undersökta gruppen eller en större grupp människor (Stukát, 2011, s. 136). Resultaten för denna undersökning är inte generaliserbara, eftersom undersökningen är kvalitativ och inte försöker få generaliserbara resultat (Stukát, 2012, s. 37.). Undersökningsgruppen var stor för en kvalitativ undersökning, men alla informanterna var av samma kön, nästan alla bodde i samma land och hälften var i ungefär samma ålder, så urvalet är inte representativt för en större population. Resultaten kan däremot vara relaterbara för svenska kvinnor som tillverkar temperaturfiltar och är med i en Facebook-grupp med samma tema. Det kan också vara att svenska medelålders kvinnor är mest motiverade att delta i webbenkäter som behandlar slöjd.

8.3 Avslutande diskussion och förslag till fortsatt forskning

Denna avhandling har behandlat temperaturförändringar, känslor i förhållande till dem, slöjd och välmående samt budskap i slöjdprodukter och har gett en inblick i temperaturfilten som slöjdarbete och som kommunikationsmedel för flera olika sorts budskap. I undersökningens resultat framkommer att det finns många olika orsaker att tillverka en temperaturfilt och de flesta av dem berör inte klimatförändringen. I vanliga budskap finns framför allt tanken att olika färger symboliserar olika temperaturer. Andra vanliga budskap är glada familjefester som födelsedagar och månadsskifte. De överlägset flesta informanterna känner positiva känslor medan de arbetar på sina temperaturfiltar eller andra liknande produkter och de känner även mest positiva känslor till slöjddandet, produktens utseende och framtiden. De

flesta informanterna tar klimatförändringen på allvar samt känner oro, rädsla och andra negativa känslor mot klimatförändringen, men de flesta av dem har inte kopplat ihop den med temperaturfilten.

Som det framkom i avhandlingens inledning, verkar det inte finnas akademisk forskning om temperaturfilten, trots att den är ett populärt slöjdprojekt. Det saknas också forskning mer allmänt om hur exempelvis klimatförändringen kan avbildas i slöjdprodukter och hur människor använder slöjd för att speciellt bearbeta sina klimatrelaterade känslor. Vidare kunde samma sorts forskning som denna utföras i andra undersökningsgrupper, till exempel i Finland och med mångsidigare population. Det kunde också vara värt att utföra undersökningen som intervju för att möjliggöra fortsatta frågor om intressanta ämnen.

Avslutningsvis följer bilder på färdiga och halvfärdiga temperaturfilar som samlades in i samband med enkätundersökningen. Det som är speciellt med temperaturfilten är dess färgsättning, som istället för att vara färdigt utarbetad under slöjdprocessens planeringsfas, är beroende av varje dags temperatur och kan därför inte planeras i förväg. Det gör att varje enskild temperaturfilt blir unik beroende på vilket års och vilken ords data som används, samt slöjdarens personliga handlag, val av färger och slöjdteknik. Varje slöjdare som tillverkar en temperaturfilt kan antingen själv välja färgskalan för sitt arbete, eller använda sig av färdigt utarbetade färgskalor eller garnpaket. Ofta väljer slöjdare också att betona exempelvis födelsedagar och andra glada festdagar i sitt arbete med guld- eller glittertråd och eventuellt dödsdagar i slakten med svart tråd eller silvertråd. Många slöjdare väljer att framställa ett varv i svart eller någon annan neutral färg vid månadsskiften, för att bättre se efteråt hur vädret var under olika månader. Tiden kan visualiseras veckovis exempelvis genom att virka mormorsrutor eller andra geometriska figurer med sju varv; ett för varje dag i veckan.

Figur 20

Detalj av stickad temperaturfilt

Hultberg, A. (2021). *Detalj av stickad temperaturfilt med data från januari till april 2021, med reflexgarn och svart månadsskifte* [Fotografi].

Figur 21

Sicksack-stickad temperaturfilt

Stigbäck, M. (2021). *Sicksack-stickad temperaturfilt med data från januari till april 2021, silvertråd i månadsskiften och guldtråd för högtidsdagar i familjen* [Fotografi].

Figur 22*Temperaturfilt av mormorsrutor*

Lagerqvist Nilsson, M. (2019). *Virkad temperaturfilt av mormorsrutor för år 2019, rutorna visar både temperatur och väder* [Fotografi].

Figur 23

Detalj av virkad temperaturfilt

Sundberg, S. (2020). *Detalj av temperaturfilt, virkad med halvstolpar och med svart månadsskifte* [Fotografi].

Figur 24

Detalj av temperaturfilt med hålmönster

Håkansson, E. (2021). *Detalj av virkad temperaturfilt med hålmönster, silvertråd vid månadsskiften* [Fotografi].

Referenser

- Ahlskog-Björkman, E. (2007). *Textilt skapande som estetisk-etisk transformation. Om medierat lärande i vårdutbildning* [Doktorsavhandling, Åbo Akademi]. Doria. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/29027/AhlskogEva.pdf>
- Ahlskog-Björkman, E., Porko-Hudd, M., Koch, M., Westerlund, S. & Carlsen, K. (2020). Nordiska slöjdpedagogers syn på hållbar utveckling som innehåll i slöjdundervisningen. *Techne serien – Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*, 27(2), 64–80. <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/3771>
- Bell, J. & Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik* (5:e uppl.). Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:a uppl.). Liber.
- Dyster, L. (2020). *Tunteista käsin : eroon liittyvien tunteiden käsittely käsitöiden avulla*. [Magisteravhandling, Helsingfors universitet]. Helda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202006162911>
- Forsblom, C. & Riiki, J. (2019). *Hälsofrämjande slöjd: "För mig är det nog, kanske inte för alla"* [Magisteravhandling, Åbo Akademi]. Doria. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201902054128>
- Hawkins, E. (u.å.). *Warming Stripes*. #ShowYourStripes. Hämtad 21 juni 2021, från <https://showyourstripes.info/>
- Hawkins, E. [@ed_hawkins]. (9 maj 2016). *Spiraling global temperatures* [Bifogad GIF]. [Tweet]. Twitter. https://twitter.com/ed_hawkins/status/729674452628344833
- Huotilainen, M., Rankanen, M., Groth, C., Seitamaa-Hakkarainen, P., & Mäkelä, M. (2018). Why our brains love arts and crafts: Implications of creative practices on psychophysical well-being. *FormAkademisk - forskningstidsskrift för design og designdidaktikk*, 11(2). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1908>
- Institutet för hälsa och välfärd. (24.1.2020). *Anvisningar för resenärer: Hur kan man skydda sig mot Wuhan-coronaviruset?* [Pressmeddelande]. <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/anvisningar-for-resenarer-hur-kan-man-skydda-sig-mot-wuhan-coronaviruset->

IPCC. (u.å.). Hämtad 21 juni 2021, från <https://www.ipcc.ch/>

Jaakkola, J.J.K., Juntunen, S. & Näkkäläjärvi, K. The Holistic Effects of Climate Change on the Culture, Well-Being, and Health of the Saami, the Only Indigenous People in the European Union. *Curr Envir Health Rpt* 5, 401–417 (2018).
<https://doi.org/10.1007/s40572-018-0211-2>

Jacobson, M. (2009). *Färgen gör människan. Om färg, kläder och identitet från antiken till våra dagar*. Carlsson.

Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan: hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap* [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. GUPEA.
<http://hdl.handle.net/2077/15749>

Kaipainen, A. C. (9.8.2018). Lämpötilapeitto ja kuinka se syntyi. *Nörttityöt*.
<https://geekgirls.fi/wp/blog/2018/08/09/lampotilapeitto-ja-kuinka-se-syntyi/>

Kansan Uutiset. (26.4.2021). *Tutkimus: Nuorten aikuisten ilmastoahdistuksella yhteys mielenterveyteen – yhteys voimakkain Suomessa*.
<https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4492891-tutkimus-nuorten-aikuisten-ilmastoahdistuksella-yhteys-mielenterveyteen-yhteys-voimakkain-suomessa>

Kosunen, M. (2019). *Käsityön tekemisen merkityksiä surussa* [Magisteravhandling, University of Eastern Finland]. Erepo.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22111/urn_nbn_fi_uef-20191258.pdf?sequence=-1

Kouhia, A. (2016). *Unraveling the meanings of textile hobby crafts* [Doktorsavhandling, Helsingfors universitet]. Helda. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2497-5>

Krapi, S. (2018). *Käsitöiden tekemisen merkitys käsityöharrastajan psyykkiseen hyvinvointiin ja psyykkiseen itsesäätelyyn* [Magisteravhandling, Åbo universitet]. UTUPub.
https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/145528/Pro_gradu_tutkielma_valmis_Krapi_Sofia.pdf?sequence=1

Kronqvist, E. (2020). *Käsityöt vastavoimana masennukselle : narratiivinen tutkimus käsitöiden hyödyistä masennuksen itsehoidon välineenä* [Magisteravhandling, Helsingfors universitet]. Helda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202009094066>

- Luutonen, M. (1997). *Kansanomainen tuote merkityksenkantajana. Tutkimus suomalaisesta villapaidasta*. Akatiimi.
- Miljöministeriet (u.å.a). *Klimatavtalet från Paris*. Hämtad 21 juni 2021, från <https://ym.fi/sv/klimatavtalet-fran-paris>
- Miljöministeriet (u.å.b). *Kyotoprotokollet*. Hämtad 21 juni 2021, från <https://ym.fi/sv/kyotoprotokollet>
- Moisio, E. (2020). *Käsityöharrastus työuupumuksen ehkäisijänä* [Magisteravhandling, University of Eastern Finland]. eRepo. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/23504/urn_nbn_fi_uef-20201254.pdf
- Morris, J. (24.11.2020). Knit the sky — knitting meets journaling, one row at a time. *The Mercury News*. <https://www.mercurynews.com/2020/11/24/knit-the-sky-knitting-meets-journaling-one-row-at-a-time/>
- Museiverket. (2017). *Museoviraston esitys elävän perinnön kansalliseen luetteloon hyväksyttävistä kohteista opetus- ja kulttuuriministeriölle*. <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/Kansallinen-luettelo-2017.pdf>
- Mäkinen, S. & Tossavainen, A-M. (2013). *Voimaannuttava käsityö - Huovutus mielenterveyskuntoutuksessa* [Examensarbete, South-Eastern Finland University of Applied Sciences]. Theseus. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64686/oppari.pdf?sequence=1>
- Nationalencyklopedin. (u.å.a). *Färgperception*. Hämtad 18 juni 2021, från <https://www-nese.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/f%C3%A4rgperception>
- Nationalencyklopedin. (u.å.b). *Hälsa*. Hämtad 30 mars 2021, från <https://www-nese.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/h%C3%A4lsa>
- Nationalencyklopedin. (u.å.c). *Klimatförnekelse*. Hämtad 20 juni 2021, från <https://www-nese.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/klimatf%C3%B6rnekelse>
- Nationalencyklopedin. (u.å.d). *Klimatförändring*. Hämtad 18 juni 2021, från <https://www-nese.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/klimatf%C3%B6r>

%C3%A4ndring

- Naturvårdsverket. (u.å.a). *Klimatkonventionen*. Hämtad 21 juni 2021, från <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Klimatkonventionen/>
- Naturvårdsverket. (u.å.b). *Vad är Parisavtalet?* Hämtad 21 juni 2021, från <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Klimatkonventionen/Parisavtalet/Vad-ar-Parisavtalet/#>
- Ogunbode, C. A., Pallesen, S., Böhm, G., Doran, R., Bhullar, N., Aquino, S., Marot, T., Schermer, J. A., Wlodarczyk, A., Lu, S., Jiang, F., Salmela-Aro, K., Hanss, D., Acquadro Maran, D., Ardi, R., Chegeni, R., Tahir, H., Ghanbarian, E., Park, J., ...Lomas, M.J. (2021). *Negative emotions about climate change are related to insomnia symptoms and mental health. Cross-sectional evidence from 25 countries*. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01385-4>
- Pihkala, P. (2019). *Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen*. MIELI Suomen Mielenterveys ry. https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/ilmastoahdistusraportti-mieli2019-web.pdf
- Puuperä, P. (22.3.2018). Aito luotolainen. *Kodin Pellervo*. <https://kodinpellervo.fi/kodin-pellervossa/2018/03/22/aito-luotolainen/>
- Pöllänen, S. (2008). *Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana*. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/pollanen.pdf>
- Pöllänen, S. (2015). Crafts as Leisure-Based Coping: Craft Makers' Descriptions of Their Stress- Reducing Activity. *Occupational Therapy in Mental Health*, 31(2), 83–100. <http://dx.doi.org/10.1080/0164212X.2015.1024377>
- Pöllänen, S. (2017). Käsien tehtyä hyvinvointia: käsityö psyykkisen hyvinvoinnin tuottajana. I A. Kivilaakso, M. Luutonen & L. Marsio (Eds.), *Itsetekemisen perinne: käsityöt elävänä kulttuuriperintönä* (s. 73–85). Museiverket. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/Julkaisut/itsetekemisen-perinne-v09.pdf>
- Rautio, P. (13.12.2018). Ekoteolog Panu Pihkala: Det finns hopp mitt i klimatångesten.

Helsingfors universitet. <https://www.helsinki.fi/sv/nyheter/opetus/ekoteolog-panu-pihkala-det-finns-hopp-mitt-i-klimatangesten>

- Sangervo, J. (2020). *Ilmastoahdistus ja ilmastotoivo: tunteiden yhteys ilmastotoimiin* [Magisteravhandling, Tammerfors universitet]. Trepo. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202009096932>
- Sjöberg, B. & Porko-Hudd, M. (2019). A life tangled in yarns - leisure knitting for well-being. *Techne serien - Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*, 26(2), 49–66. <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/3405>
- SMHI. (2019). *FN:s klimatpanel, IPCC – Sammanfattning för beslutsfattare. Global uppvärmning på 1,5°C.* Klimatologi, 53. https://www.smhi.se/polopoly_fs/1.144804!/SPM_SR15_svensk.pdf
- SMHI. (2020a). *FN:s klimatpanel IPCC – Sammanfattning för beslutsfattare. Specialrapport om Klimatförändringar och marken.* Klimatologi, 57. http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.165969!/Klimatologi_57%20Specialrapport%20om%20klimatf%C3%B6r%C3%A4ndringar%20och%20marken.pdf
- SMHI. (2020b). *FN:s klimatpanel IPCC – Sammanfattning för beslutsfattare. Specialrapport om Havet och kryosfären i ett förändrat klimat.* Klimatologi, 58. http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.165852!/Klimatologi_58%20Specialrapport%20om%20Havet%20och%20kryosf%C3%A4ren%20i%20ett%20f%C3%B6r%C3%A4ndrat%20klimat.pdf
- Språkrådet. (2017). *Svenska skrivregler* O. Karlsson, Red. (4:e uppl.). Liber.
- Stanley, S. K., Hogg, T. L., Leviston, Z., & Walker, I. (2021). From anger to action: Differential impacts of eco-anxiety, eco-depression, and eco-anger on climate action and wellbeing. *The Journal of Climate Change and Health*, 1. <https://doi.org/10.1016/j.joclim.2021.100003>
- Statistikcentralen. (u.å.). *Kyotoprotokollet*. Hämtad 21 juni 2021 från, https://www.stat.fi/meta/kas/kioton_poytakir_sv.html
- Statsrådet. (16.3.2020). *Regeringen har i samverkan med republikens president konstaterat att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet* [Pressmeddelande]. <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan->

poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi

Stewart, J. (6.2.2020). People Are Knitting the Weather to Track Climate Changes Throughout the Year. *My Modern Met*. <https://mymodernmet.com/temperature-blanket-knitting-crochet/>

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* (2:a uppl.). Studentlitteratur.

Swahn, J-Ö. (2006). *Klassiska symboler. En uppslagsbok*. Ordalaget.

Taitoliitto. (2021). *Maakuntalapaset*. Hämtad 10 juni 2021, från <https://taitoshop.fi/kategoria/tee-se-itse-tuotteet/tarvikepaketit/lapaset/maakuntalapaset/>

The Tempestry Project. (u.å.). Hämtad 21 juni 2021, från <https://www.tempestryproject.com/about/>

Toivanen, E. (2017). Käsityön tekemisen yhteys masennuksesta toipumiseen [Examensarbete, Karelia University of Applied Sciences]. Theseus. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017111116910>

Veivo, H. & Huttunen, T. (1999). *Semiotikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. Edita.

Ylikarjula, S. (2014). *Värillä on väliä. Värien symboliikka ja merkityksiä*. Katharos.

Bilagor

Bilaga 1. Missiv till administratörer

Hej!

Jag heter Erika Kraemer och studerar slöjdpedagogik vid Åbo Akademi i Vasa. Jag håller på att skriva min magisterexamen om slöjdprodukter som medel för att handskas med klimatångest. Jag inriktar mig på att studera temperaturfiltar och olika personers motiv till att tillverka dem. Jag utför studien i form av en elektronisk enkätundersökning och Temperaturfilt 2021-gruppen skulle vara en perfekt undersökningsgrupp för mitt arbete. Får jag lov att lägga ut enkäten här i gruppen inom några veckor? Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och endast i forskningssyfte. Respondenterna kommer inte att kunna identifieras i det färdiga arbetet.

Med vänliga hälsningar

Erika Kraemer

Bilaga 2. Missiv till Facebook-inlägg

Hej!

Jag heter Erika Kraemer och jag håller på att skriva min magisteravhandling i slöjdpedagogik vid Åbo Akademi i Vasa, Finland. I avhandlingen undersöker jag vuxna fritidsslöjdares designval, tankar och känslor kring tillverkningen av temperaturfilter.

Jag delar enkäten här i gruppen med tillåtelse av administratörerna, så gå gärna in och besvara den om du håller på med en temperaturfilt eller annan mjuk produkt där statistiska data framförs med hjälp av olika färger eller mönster.

Enkäten består av bakgrundsfrågor, envalsfrågor, flervalsfrågor och öppna frågor. Frågorna är sammanlagt 15 till antalet och det tar ca 15 minuter att besvara dem. Det är valfritt att delta i studien och alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och endast i forskningssyfte. Respondenterna kommer inte att kunna identifieras i den färdiga avhandlingen.

Enkäten kommer att finnas tillgänglig fram till fredagen 12.3.2021 kl. 21.00.

Jag är väldigt tacksam för alla svar!

Bilaga 3. Webbenkät

Avsnitt 1 av 4

Syften bakom och budskap i

Hej! Jag heter Erika Kraemer och jag håller på att skriva min magisteravhandling i slöjdpedagogik vid Åbo Akademi i Vasa, Finland. Jag undersöker vuxna fritidsslöjdares olika sätt att tillverka temperaturfiltar eller andra textila produkter med hjälp av en färg- och exempelvis temperaturskala. Dessutom undersöker jag vilka tankar och känslor det framväxande arbetet väcker hos slöjdarna och hur svaren skiljer sig åt mellan till exempel olika kön, åldrar och nationaliteter. Med hjälp av denna enkät samlar jag information för min avhandling.

Enkäten består av tre delar och sammanlagt 15 frågor. Den första delen består av tre bakgrundsfrågor och den andra delen av sju frågor gällande designval av den fysiska produkten. Den tredje delen består av fyra frågor om tankar och känslor i anslutning till arbetet och produktens symboliska mening. Till sist finns det möjlighet för dig att berätta annat som du tycker är viktigt i anslutning till temat.

Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt och endast i forskningssyfte. Respondenterna kommer inte att kunna identifieras i det färdiga arbetet.

Ifall du har frågor gällande enkäten eller undersökningen, kan du gärna kontakta mig per e-post: ekraemer@abo.fi

Tack för att du bidrar till min undersökning!

Efter avsnitt 1 Fortsätt till nästa avsnitt

Avsnitt 2 av 4

Del 1

Bakgrundsfrågor om dig, slöjdaren.

Kön? *

- Kvinna
- Man
- Annat
- Vill inte berätta

Ålder? *

- 18-35 år
- 36-55 år
- 56-75 år
- 76 år eller äldre

Kryssa för det land du är bosatt i. Skriv in landet i "övrigt" ifall du inte hittar ett passande svarsalternativ. *

- Finland
- Sverige
- Annat ...

Efter avsnitt 2 Fortsätt till nästa avsnitt ▼

Avsnitt 3 av 4

Del 2

Frågor angående den fysiska produktens utseende och datainnehåll, samt slöjdarens bakomliggande motiv.

Här används både begreppet "temperaturfilt" och "produkt" i fråga om den fysiska slöjdprodukten du tillverkar, oberoende om det är en temperaturfilt, -schal, -kudde eller något annat.

Vilken produkt tillverkar du? Skriv in din produkt i "övrigt" ifall du inte hittar ett passande svarsalternativ. *

- Filt
- Schal/halsduk
- Sängöverkast
- Annat ...

Varför har du valt att tillverka en temperaturfilt? Kryssa för alla alternativ som stämmer överens ^{*} med din situation. Skriv in i "övrigt" ifall du har en orsak som inte finns som svarsalternativ.

- Jag tycker om att använda mycket färger i mina slöjdprojekt
- Jag vill utmana mig själv med ett större projekt som tar lång tid att tillverka
- Jag är intresserad av att se hur temperaturens växling kan avbildas i en slöjdprodukt
- Jag är intresserad av att jämföra temperaturerna från olika år eller orter
- Jag är intresserad av hur klimatförändringen påverkar temperaturen
- Jag vill avbilda temperaturen från en tidsperiod som är viktig för mig eller någon nära mig
- Jag tycker om slöjdprojekt som ger mig samhörighetskänsla med andra i en grupp
- Temperaturfilten är något nytt som jag vill testa på
- Annat ...

Vilken slöjdteknik använder du i produkten? Skriv in i "övrigt" ifall du använder en teknik som ^{*} inte finns som svarsalternativ.

- Stickning
- Virkning
- Sömnad/lapptechnik
- Annat ...

Vilka data använder du i produkten? Kryssa för alla svarsalternativ som stämmer överens med **din** produkt. Skriv in i "övrigt" ifall du använder data som inte finns som svarsalternativ. *

- Temperaturen vid ett visst klockslag
- Dygnets lägsta temperatur
- Dygnets högsta temperatur
- Dygnets medeltemperatur
- Vädret
- Månadsskifte
- Veckoskifte
- Personliga viktiga dagar, som födelsedagar
- Allmänna högtider eller viktiga dagar, som julen eller undantagsförhållanden på grund av coronapandemin
- Annat ...

Beskriv hur du har valt färgerna för **din** produkt. *

Lång svarstext

Berätta gärna något mer om **din** produkt. Till exempel hur lång är tidsperioden som avbildas i produkten, använder du data från ett eller flera år eller orter i samma produkt och hur kommer produkten att användas då den är färdig? *

Lång svarstext

Berätta varför du är med i Facebook-gruppen "Temperaturfilt 2021"? Håller du på med **din** första temperaturfilt eller har du tillverkat dem tidigare? *

Lång svarstext

Del 3

Temperaturfiltens ursprungliga syfte har varit att dess tillverkare skulle bli mer medvetna av tidens gång, skiftande årstider och även hur temperaturen förändras över längre tidsperioder, exempelvis som följd av klimatförändringen. Samtidigt är projektet ett underbart sätt att minnas en speciell tidsperiod och att varva ner regelbundet med hjälp av ett handarbete.

De följande frågorna handlar om dina känslor under arbetets gång samt temperaturfiltens anknytning till förändringar i temperaturen och klimatet.

Har du känt följande känslor under arbetets gång? Kryssa för alla alternativ som stämmer överens med din situation. Skriv in i "övrigt" ifall du har känt något som inte finns som svarsalternativ. *

- Avsky
- Belåtenhet
- Besvikelse
- Förtvivlan
- Förvåning
- Glädje
- Hopp
- Kärlek
- Likgiltighet
- Lugn
- Längtan
- Missnöje

Nyfikenhet Rädsla Skam Sorg Vrede Ångest Annat ...

Ge några exempel på i vilka sammanhang du har känt någon av känslorna i den förra frågan under arbetets gång. *

Lång svarstext

Beskriv tankarna och känslorna som väcks hos dig då du ser färgsättningen i din framväxande produkt. *

Lång svarstext

Berätta hur du tänker om klimatförändringen i allmänhet. *

Lång svarstext

Finns det något annat du vill berätta eller kommentera? Tack för dina svar!

Lång svarstext
